

Trebaš čitati Stari zavjet

Stephen Coney

Biblijski citati preuzeti iz Varaždinske Biblije, Hrvatski
biblijski nakladnik, 2012.

Preveo s engleskog jezika: Anton Žagar, mag. prim. educ., tehnički prevoditelj

© 2018 Stephen Coney

Sva prava zadržana. Moguće je davanje dozvole za besplatno prevođenje ove knjige pod određenim
uvjetima. Za dozvolu kontaktirajte: stephen.coney@gemission.org

Mojoj ženi, koja više voli ono manje naglašeno

Tko je kao ti, Jahve među bogovima,
tko kao ti sija u svetosti,
u djelima strašan, divan u čudima? (Izl 15,11 KS)

Sadržaj

Uvod	1
Zašto trebaš čitati Stari zavjet?	2
Što Bog čini.....	3
Kako poznajemo Boga?	4
Stari zavjet: Jednodnevni izlet u toplice	5
Novi zavjet nije potpun bez Starog zavjeta	6
Obećanje	7
Je li Bog Starog zavjeta stroži od Boga Novog zavjeta?	11
Bog također mora donositi odluke.....	12
Bog je isti kroz cijelu Bibliju.....	13
Bog je drugačiji od nas	15
Ekstreman primjer	16
Početak	20
Dva pregleda.....	22
Vrlo kratak pregled.....	22
Duži pregled.....	23
Bog i grijeh	28
Početna točka: Bog	28
Stvaranje čovjeka i pobuna	31
Abraham, Mojsije i David	36
Bog pokreće stvar	36
Izlazak.....	37
Kralj David.....	40
Izbjeglištvo i povratak	40
Priča o Izraelu i čovječanstvu dovršena je u Isusu	40
Društvo i geografija.....	44
A što s "dosadnim" odlomcima?	45
Koliko pozadinskih informacija trebaš da bi razumio Bibliju?	45
Društvo Starog zavjeta	46
Geografija	49
Koju vrstu teksta čitam?	58
Što je to žanr?	58
Kreni od priča	61
Kako razumjeti priče Starog zavjeta: Prvi dio	66

Kako čitati narativne tekstove.....	66
Posebna poteškoća: Priče koje se ponavljaju.....	70
Kako razumjeti priče Starog zavjeta: Drugi dio.....	74
Savjeti za čitanje starozavjetnih narativnih tekstova	74
Što je to savez?	83
Savezi	83
Važni savezi u Starom zavjetu	85
Savezi drugi dio: Sinajski savez	91
Sinajski savez.....	91
Kako se savezi primjenjuju na kršćane?	92
Mojsijev zakon i kršćani	94
Pitanja koja kršćani postavljaju o Starom zavjetu: Prvi dio.....	97
Kako su se ljudi spašavali u Starom zavjetu?.....	98
Čemu su služile životinjske žrtve?.....	101
Pitanja koja kršćani postavljaju o Starom zavjetu: Drugi dio	106
Što trebam raditi kad ne razumijem nešto?.....	107
Zar Isus nije pokazivao neslaganje sa Starim zavjetom?.....	107
Zar stručnjaci ne govore da je Stari zavjet nepouzdan?	108
Jesu li ljudi u Starom zavjetu imali Duha Svetoga?.....	108
Zašto u Starom zavjetu postoje čudni zakoni?.....	109
Važne zaključne misli.....	113

Uvod

Vjerujem da većina kršćana rijetko čita Stari zavjet. Također vjerujem da bi bilo mnogo bolje kad bi ga čitali. Međutim, postoje brojne prepreke koje nam otežavaju čitanje.

Ovo je knjižna verzija kratkog tečaja kojem je svrha pomoći ljudima da sami počnu čitati i shvaćati Stari zavjet. Tečaj se sastoji od trinaest lekcije koje traju oko petnaest minuta svaka i koje će ti pomoći da kreneš čitati ovaj temeljni dio Božje riječi. Samo da znaš, prve dvije lekcije su slučajno najduže. Tečaj možeš pronaći na internetu ovdje:

<https://hrvatski.readtheoldtestament.com/>

Moj cilj je da na kraju osjećaš samopouzdanje da možeš početi čitati i shvaćati temeljne knjige Biblije te da poželiš da ih čitaš. Ove lekcije neće te učiniti stručnjakom niti te pripremiti da savladaš teže dijelove, kao što su proroci. Ovo nije pregled Starog zavjeta, što znači da te ne poučavam Starom zavjetu, iako ću ti predstaviti širu sliku. Isto tako, ovdje se ne nalaze objašnjenja težih odlomaka, iako će neki od njih postati jasniji nakon što završiš ovaj tečaj. Moj cilj je prevladati prepreke koje te drže podalje od čitanja i razumijevanja Starog zavjeta (jedino ne mogu umjesto tebe izdvojiti vrijeme iz tvog užurbanog života).

U ovoj knjizi, svaki biblijski citat koji spominjem, a ne citiram, poveznica je na koju možeš kliknuti. Ako to učiniš i pritom si spojen na internet, odlomak će se otvoriti.

1

Zašto trebaš čitati Stari zavjet?

Još otkad sam bio dječak, volio sam Stari zavjet. Isprva je to bilo zato jer se u njemu nalaze najzanimljivije priče. Mislio sam da su priče o vojskama, bitkama i kraljevima zanimljivije od priča o propovijedanju i iscjeljenjima. Te priče jako sam dobro upoznao, ali osim Izreka, koje mi je otac ponekad citirao i pokazivao mi kako se njihova mudrost primjenjuje u situacijama stvarnog života, one su bile sve što je za mene predstavljao Stari zavjet. Psalmi i proroci bili su neshvatljivi, tajanstvena pustinja koju je valjalo izbjegavati. To se promijenilo kada sam bio mladi tinejdžer. Čitao sam Psalme i neki od njih dotakli su moje emocije. Čitao sam Jeremiju i djelomično ga razumio. Zatim sam pročitao Ezekiela više iz zanimanja, nego iz razumijevanja, dok je jedno i drugo polako nestajalo kako sam čitao dalje tu knjigu. U godinama koje su slijedile, Stari zavjet postao mi je dragocjen. Kroz njega sam počeo shvaćati svoga Boga, njegove emocije i kakav je on, na način kako to nisam saznao iz Novog zavjeta. To nas ne treba iznenaditi jer su pisci Novog zavjeta bili jako dobro upoznati sa Starim zavjetom i pretpostavljali su da će i njihovi čitatelji poželjeti upoznati ga. Njima nikada nije palo na pamet da će itko pomisliti da bi njihova pisma mogla zamijeniti Pismo s kojim su odrasli.

Kad sam imao dvadeset dvije godine, postojalo je razdoblje u kojem sam znao da nešto ne

valja u načinu na koji pristupam Bogu. Savjest me mučila oko vrlo malih promašaja i propusta u mom životu i počeo sam se više bojati Boga. Osjećao sam da je on nezadovoljan i udaljen. Problem sam shvatio kad sam krenuo čitati Izaiju. Iz nekoliko razloga čitao sam i proučavao samo Novi zavjet nekoliko mjeseci. Kada sam počeo čitati Izaiju, osjećao sam da je on poput nježne kiše koja pada na suh vrt. Gutao sam ga i osjećao kako se moja duša puni. U njemu sam vidio Božje veličanstvo, kakav je Bog u stvarnosti. To je odnijelo lažne ideje koje sam bio razvio uslijed svoje neuravnotežene duhovne prehrane čitajući samo Novi zavjet.

Ne želim da i ti patiš od te iste neuravnotežene prehrane. Želim da čitaš Bibliju koju je Isus čitao i iz koje je poučavao, Bibliju za koju je Pavao rekao Timoteju da je čita u javnosti, za koju je rekao da slušatelju daje mudrost koja vodi k spasenju po vjeri koje je u Kristu Isusu. Kad novozavjetni pisci kažu da je svako "Pismo od Boga nadahnuto i korisno za poučavanje, za prijekor, za popravljavanje, za odgajanje u pravednosti", prvenstveno govore o Starom zavjetu. Prvi kršćani nisu nazivali knjige koje su čitali na svakoj službi "Starim zavjetom" sve do nekoliko stoljeća nakon Krista. Zvali su ih jednostavno "Pismo". Želim da razumiješ knjigu za koju su pisci Novog zavjeta očekivali od Isusovih sljedbenika da je slušaju, shvate, budu joj poslušni i da je vole.

Žalosti me što većina kršćana danas jako loše poznaje Stari zavjet iako on sačinjava više od tri četvrtine Biblije i predstavlja veći dio Božjeg plana da nas obnovi, popravi i učini savršenima kao što je i on savršen. On želi da sva njegova djeca, korak po korak, postanu potpuna i dovršena kao što je i on. Ali moraš znati da je Biblija, što uključuje i Stari zavjet, snažna stvar. Ona može preobraziti tvoj život, kao što je to učinila nebrojenim milijunima, tako da te dovede u kontakt sa životom tvog Stvoritelja. Ona je isto tako uništila živote nebrojenim milijunima koji je nisu upotrijebili tako da bi upoznali Boga. Oni je koriste kao knjigu pravila koja im govori koje su to loše stvari koje ne smiju činiti i koje su to dobre stvari koje moraju činiti da bi pripadali onim dobrim ljudima koje Bog prihvaća. To su religiozni ljudi. Oni čine stvari koje su izvana dobre, ali za sebe misle da su bolji od drugih i iznutra se suše jer nemaju vezu sa životom Božjim, što je zapravo razlog zašto nam je dana Biblija.

Što Bog čini

Naš Stvoritelj obećava da je svatko tko vjeruje u Isusa njegovo dijete. Ako vjeruješ u Isusa, onda si dijete Božje i Bog će se prema tebi odnositi kao prema svom djetetu. On će se brinuti za tebe, poučavati te, ali i odgajati stegom. On želi da učiš od njega i upoznaš ga zato jer te

savršeno poznaje izvana i iznutra. On vidi pukotine u tvojoj duši, bol koju trpiš, želje koje osjećaš. On poznaje tvoje najveće dubine, čak i one tvoje dijelove koje ni sam ne razumiješ, i želi te iscijeliti. Njegov cilj za tebe je da jednoga dana budeš savršen, iako sada ne očekuje to od tebe. On nije razočaran tvojim nesavršenstvom.

Da bi shvatio kako Bog djeluje u tvom životu, zamisli da tvoj otac proizvodi namještaj i da si ti malo dijete koje sjedi na stolici i promatra ga. Neke od stvari koje on čini odmah će biti jasne, ali dugo vremena neke od stvari koje čini izgledat će slučajne i nemoguće za shvatiti. Ponekad će izgledati proturječne. Zašto je brusio ovaj komad drva onim grubim papirom, a nije brusio onaj drugi? Zašto je upotrijebio tri različite boje tog grubog papira na komadu prije toga? Često reže drvo na manje komadiće, a u drugim prigodama lijepi te komadiće u velike komade smiješnog oblika. Ponekad spaja komade drva pomoću malih komadića metala koje snažno udara teškim alatom, a ponekad koristi rotirajući alat da bi napravio male i pažljivo izvedene rupice u koje zatim umeće male komadiće drva. Neki od alata koje upotrebljava su glasni i plaše te. Kao što sam rekao, isprva nema smisla, ali s vremenom počet ćeš shvaćati mnogo toga što on čini. Posebno ti je od pomoći kada on zapravo objašnjava mnogo toga, ako prisluhneš.

Upravo poput oca stolara, ono što Bog želi od tebe je ne samo da razumiješ njega i ono što on čini, nego da postaneš njegov suradnik u ovome svijetu koji je njegova radionica. Da bi to mogao, ne treba ti dati samo znanje, nego te treba učiniti osobom koja može obaviti posao tako da iscijeli tvoje misli, emocije, želje i sve na tebi.

Da se izrazimo doslovnije, Bog želi da živiš stvarnije i iskrenije nego što je to sada slučaj. On želi da stvarno razumiješ samoga sebe i narav svijeta oko sebe te da u njemu dobro živiš. On želi da živiš na način koji je najbolji za tebe i one oko tebe, kao što to i on čini. S obzirom na to da je Bog ljubav i da savršeno razumije kakav je stvarno svijet, on čini ono što je najbolje za tebe i za svijet. On te poziva da i ti činiš isto. Da bi živio stvarnije u svijetu, moraš pristupiti Bogu kao voljan učenik kako bi te on mogao i poučavati i iscijeliti. Kako da to postignemo?

Kako poznajemo Boga?

Glavni način kako možeš upoznati Boga je kroz čitanje Biblije. Na kraju krajeva, zato i imamo Bibliju. Ona nije tajni izvor materijala za rasprave među teolozima. Ona je najkonkretniji

način na koji možeš upoznati svog Stvoritelja. Ona sadrži ono što Bog želi da razumiješ kako bi mogao sve više i više postajati osoba kakvom si zapravo stvoren. Mnogim ljudima koji žele voljeti Boga i biti njegovi sljedbenici nedostaje poznavanje Boga koje proizlazi iz Božje riječi, a mnogi nisu ni svjesni što im nedostaje. Mnogi ljudi dolaze u crkvu i uživaju u osjećajima koje imaju dok pjevaju. Mnogima je to razlog dolaska. Ako si i ti takav, moraš priznati da se u ponedjeljak osjećaš i da razmišljaš jednako kao i u subotu ranije. To je zato jer te glazba ne mijenja. Glazba ima svoju svrhu, ali ona nije tu da bi te promijenila. Da bi doživio promjenu, moraš ispuniti svoj um i dozvoliti da ga obnovi Božja objava, što je zapravo Biblija, koje veći dio je Stari zavjet.

Dok je Isus odrastao, upoznao je svog nebeskog Oca kroz čitanje Biblije. Kad je propovijedao o Božjem kraljevstvu, potvrđivao je istinitost onoga što je govorio citirajući Bibliju. Kad su njegovi sljedbenici krenuli i naviještali Isusovu poruku, ljudi su prepoznali da je to istina zato jer se slagalo s porukom Biblije ([Dj 17,10-11](#)). Ljudi su prepoznavali znak je li nešto od Boga ili nije tako što su Boga pronalazili u Bibliji. Dakle, prvi i najočitiji način boljeg poznavanja Boga jest kroz proučavanje Biblije. Nikada ne smijemo zaboraviti da je Biblija koju je Isus upotrebljavao i iz koje su apostoli propovijedali te po njoj potvrđivali Isusovu poruku ono što mi nazivamo Stari zavjet.

Stari zavjet: Jednodnevni izlet u toplice

Unatoč tome što Stari zavjet čini tri četvrtine Biblije i što Novi zavjet stoji na ramenima Starog, većina ljudi jako malo zna što u njemu piše, a još manje njih ga ikada čitaju. Neki kršćani čitaju Psalme i možda još poneki drugi dio, ali to je kao kad netko upotrebljava luksuznu vilu s pet tisuća soba kao da je došao na jednodnevni izlet u toplice. Ulaze na sporedni ulaz koji ih vodi do prekrasnog wellness centra u koji idu kad ih nešto zaboli. Tamo idu na ugodnu masažu i osvježe se kupanjem u bazenu. A nisu ni pogledali ostatak vile i pretpostavljaju da su joj sobe pune prašine i paučine te da u vili vjerojatno nema ni centralnog grijanja ni tekuće vode. Misle da im ne treba ta velika stara kuća zato jer većinu vremena žive u lijepoj modernoj kući nazvanoj Novi zavjet ili prema onome što su čuli u crkvi. U njoj je jako ugodno. Iz nje dobivaju gotovo sve svoje znanje o vjeri.

Ova situacija nije dobra. Nakon što je Isus uskrsnuo od mrtvih, jedini put kad je rekao nešto

negativno svojim sljedbenicima bilo je kad ih je kritizirao zbog nerazumijevanja Starog zavjeta. "A on im reče: 'O bezumni i spora srca da vjerujete svemu što su govorili proroci! Nije li trebalo da Krist to pretrpi te uđe u svoju slavu?' I počevši od Mojsija i od svih proroka, tumačio im je što u svim Pismima stoji o njemu" ([Lk 24,25-27](#)). "Mojsije i proroci" znače Stari zavjet. To što njegovi sljedbenici nisu razumjeli Stari zavjet značilo je da ne razumiju Isusa u potpunosti. To nije iznenađujuće jer većinu onoga što znamo o Bogu nalazi se u tih 77 % Biblije, što čini Stari zavjet.

Novi zavjet nije potpun bez Starog zavjeta

Čitati Novi zavjet bez poznavanja Starog slično je ulasku u kino dok je film na vrhuncu radnje s očekivanjem da ćemo ga razumjeti. Pretpostavimo da je film bio dug i da ima dobar zaplet. Pun je uspona i padova, likovi su stvarno odlični i zaključak je briljantan. To je najbolji film koji si ikada gledao. Bilo je uzbudljivo vidjeti da kraj ostavlja prostor za nastavak i jedva čekaš da izađe sljedeća epizoda. Što bi mislio o svom prijatelju koji je vidio samo posljednjih dvadeset minuta filma, koji se složio da je film odličan i koji bi želio vidjeti nastavak, ali odbija pogledati film od početka zato jer zna kako završava? Zar ne bi pomislio da se on zavarava da stvarno razumije film?

S obzirom na to da Novi zavjet nikada nije bio zamišljen da se čita bez Starog, postoje brojne teme koje Novi zavjet jedva dotiče jer nema potrebe za tim. Tužno je kad kršćani čeprkaju po Novom zavjetu kad traže vodstvo po nekom pitanju, pokušavajući donijeti zaključak iz nekoliko razbacanih natuknica koje mogu pronaći, a Stari zavjet mnogo govori o tome.

Stari zavjet sadrži većinu onoga što Bog govori o svakodnevnom životu, uživanju u svakodnevnim stvarima, romantici, seksu, novcu, društvu, siromaštvu, međunarodnim odnosima, okolišu, ratu, robovlasništvu i o emocijama života. U njemu nas Bog poučava kako moliti i kako štovati. On sadrži pjesmaricu i većinu onoga što Bog govori o glazbi. U njemu ima prostora za svađanje s Bogom i izražavanje naših negativnih misli i osjećaja prema njemu. U njemu također ima više prostora za nesigurnost nego što bi to većina kršćana mogla podnijeti. Kršćanin koji proučava Stari zavjet trebao bi biti manje sklon pojednostavljenim odgovorima na teška pitanja od onoga koji ne proučava, iako Stari zavjet nije lijek za ovu nesretnu ljudsku težnju. Stari zavjet izaziva nelagodu kod nekih kršćana zato jer dovodi u

pitanje pojednostavljene poluistine u koje vjeruju jer nudi širu sliku. Neki ljudi sretni su što imaju poluistinu i ne žele je izgubiti.

Međutim, nije sav Stari zavjet složen. Ako čitaš te dijelove, neke stvari snažno će ti postati jasne, kao na primjer apsolutna Božja vjernost, čvrsta kao kamen. Zapravo, najveći razlog zašto čitam Stari zavjet, ono što me privlači čitanju više od svih ostalih razloga zajedno, jest taj da u njemu vidim Božju ljepotu.

Obećanje

Možda te iznenadi jedna od razlika između Novog i Starog zavjeta. Kad patiš, emocionalno ili tjelesno, obično ćeš pronaći više utjehe u Starom zavjetu nego u Novom. Dok ćeš bolje upoznavati Stari zavjet, uvidjet ćeš zašto sam rekao ovu odvažnu tvrdnju, ali dio razloga za to nalazi se u načinu na koji svaki od Zavjeta pristupa ideji obećanja. I Stari i Novi govore o Božjim obećanjima, ali iz različitog kuta gledanja. Obećanje u Novom zavjetu teži budućnosti. Isus je umro, uskrsnuo od mrtvih i uzašao na nebo. Zato mi kao njegovi sljedbenici čekamo njegov obećani povratak i konačno ispunjenje svih stvari. Zbog toga, kršćani teže razmišljanju da su Božja obećanja nešto poput ugovorâ koji čekaju ispunjenje u budućnosti, unatoč tome što su se djelomično sada ispunili (na primjer, imamo Duha Svetoga kao zalog; [Ef 1,14](#)). Ideja obećanja u Starom zavjetu mnogo je sličnija bračnim zavjetima. Bog obećava da će biti blizu svome narodu, da će se brinuti za nj, da će biti prisutan među nama. Naravno, postoji budući element u svemu tome zato jer, bez obzira na to što se dogodi sutra, Bog će i tamo biti prisutan, ali obećanje u Starom zavjetu općenito ima tendenciju baviti se sadašnjošću. Kada trpiš, sigurnost Božje prisutnosti sada obično je veća utjeha od sigurnosti da će jednoga dana patnja proći. Novozavjetni naglasak na buduće uskrsnuće dodaje se na obećanje Božje vjerne prisutnosti sada, što već nalazimo u Starom zavjetu.

Netko bi mogao prigovoriti i reći da i Novi zavjet jamči da je Bog s nama. To je naravno istina, ali u cjelini, Stari zavjet više je okrenut sadašnjem životu, nego budućnosti. Zapravo, jedan od najčešće citiranih redaka o sigurnosti u Novom zavjetu, Hebrejima 13,5b: "Neću te zapustiti niti ću te ostaviti", zapravo je citat iz Starog ([Pnz 31,5](#)).

Neki od vas možda ne želite čitati Stari zavjet zato jer ste zadovoljni s onim što znate o Bogu iz Novog zavjeta. Onaj "zao" Bog kakvog mislite da vidite u Starom zavjetu strašan je i radije ga ne biste htjeli poznavati. Zar se bojite upoznati Boga Starog zavjeta? On je isti Bog kao i Bog

Novog zavjeta. Zar je išta drugo moguće? Nije li moguće da tvoje odbijanje znači da je Bog kojeg voliš zapravo idol kojeg si stvorio? Trebaš se zapitati vjeruješ li doista da je Bog dobar. Jesi li spreman naučiti više o tome kako izgleda njegova dobrota? Ili već znaš kako točno izgleda dobrota i tražiš da se Bog prilagodi tvojoj ideji? Dok učiš iz Starog zavjeta, vidjet ćeš da se ne trebaš pripremati za otkrivanje loših vijesti, nego za otkrivanje dobrih vijesti koje još nisi čuo, čak i ako one na prvi pogled ne izgledaju tako.

Ako se stvarno protiviš slici o Bogu kakvu predstavlja Stari zavjet, ne želim da misliš da želim reći da ne postoje razlozi za dovođenje u pitanje nekih od Božjih postupaka ili izostanaka akcije u Starom zavjetu. Postoje stvari koje su se dogodile i koje bi te trebale uznemirivati. Neke stvari mnogo teže je razumjeti od nekih drugih. Od tebe zapravo tražim da Bogu iskažeš jednako poštovanje kakvo bi iskazao prijatelji koji je udarila malog dječaka. Kad vidiš dječaka s modricama, u bolovima i uplašenog, mogao bi se naljutiti na tu svoju prijateljicu i odbiti razgovarati s njom ili bi se mogao zapitati zašto je to učinila te otkriti da je udarcem maknula dječaka s ceste jer je na njega nailazio automobil, pri čemu je i sama doživjela ozljede. Tražim od tebe da se sjetiš toga da Bog čisti svijet koji pati od zla i vraća ljudski rod u raj. To je važnije od bilo kojeg ljudskog projekta poboljšavanja, spašavanja ili medicinskog zahvata koji spašava živote. Možda Kirurg reže više nego što ti misliš da bi trebao i na mnogo više mjesta nego što ti očekuješ zato jer je rak protiv kojeg se bori mnogo agresivniji nego što misliš. Trebaš vidjeti cijelu sliku i vidjeti da još nisi čuo radosnu vijest. Ne možeš poznavati Boga na način kako on želi da ga poznaješ bez interakcije sa Starim zavjetom.

Kršćanin koji nije stupio u interakciju sa Starim zavjetom sličan je čovjeku koji pati od pomanjkanja vitamina. Ljudi mogu živjeti s pomanjkanjem vitamina, ali njihovo zdravlje nije baš najbolje. Ako ne čitaš Stari zavjet, tvoje duhovno zdravlje bit će negativno pogođeno na načine koji ti nisu poznati. Ne kažem da si kršćanin drugog reda ili da je Bog ljut na tebe ili razočaran tobom. Želim reći da propuštaš nešto predivno što ti Bog nudi i nešto što je normalan dio kršćanskog razvoja.

Ako ti se čini da nešto od upravo pročitane nema puno smisla zato jer uopće ne čitaš Bibliju ili je ne čitaš mnogo ili si je tek počeo čitati, i dalje vrijedi da će se tvoj život poboljšati ako upiješ ono što govori Stari zavjet. Bolje nego inače razumjet ćeš svijet i ljude oko sebe. Nisi u nepovoljnoj situaciji za učenje kako razumjeti i cijeniti Stari zavjet. Jedna od velikih prepreka na putu razumijevanja jest ta što ljudi moraju pobijediti navike razmišljanja koje su stekli kroz pogrešno usmjereno poučavanje u crkvi i kroz čitanje isključivo Novog zavjeta. Ono što znaju

iz crkve obično nije pogrešno, nego previše pojednostavljeno. To dovodi do čitanja Biblije s pitanjima o uskom rasponu tema, poput ideje da se u kršćanstvu radi samo ili uglavnom o oprostjenju naših grijeha. To uzrokuje da propuštamo opaziti veći dio onog bitnog. Ove navike može biti teško prevladati, pa ako krećeš od početka, imaš određenu prednost.

Dopusti mi da sada kažem da si sposoban čitati i razumjeti Stari zavjet. Možda to izgleda nemoguće ili u najmanju ruku teško, ali ako možeš razumjeti ovo što sada govorim, sigurno možeš razumjeti Stari zavjet. Trebaš samo nešto malo pouke i možeš dobro krenuti. Uz nešto vježbe i još malo informacija, možeš postati kompetentan čitatelj Starog zavjeta. Glavna prepreka je izdvojiti vrijeme za to.

Srećom, Stari zavjet vrlo je raznolik. On sadrži priče, pjesme, proročanstva, izreke, zakone i druge sadržaje. Umjesto da gledaš na sve skupa i razmišljaš kako nikada nećeš razumjeti sve, trebaš shvatiti da ne trebaš znati baš sve da bi mogao krenuti. Nikada ne trebaš naučiti neki predmet odjednom. Krećeš kao početnik i polako dodaješ svom razumijevanju. Tako si naučio sve u svom životu. Stari zavjet nije pritom iznimka.

Zbog spomenute raznolikosti, neki dijelovi mogu se razumjeti mnogo lakše od drugih. Ako kreneš od početničkih knjiga, one će sagraditi temelj tvog znanja, što će te osposobiti da razumiješ teže knjige. Ne trebaš krenuti na proročke knjige sve dok ne upoznaš povijesne. Čak i unutar kategorije knjiga, kao što su to proročanstva, neke knjige lakše su od drugih. Na primjer, Jeremija je mnogo lakši za razumijevanje od Ezekielia i preporučam da njega prvo pročitaš. Ako to učiniš, vidjet ćeš da je lakše pratiti Ezekielia.

Možda si već pročitao Stari zavjet i dobio nešto iz njega, ali želio bi naučiti više. Nadam se da će ovaj sadržaj biti od pomoći i tebi, iako već znaš veći dio onoga što ćeš pročitati jer krećemo od početne razine. Tekst je dovoljno kratak da ne moraš trošiti previše vremena na čitanje stvari koje već znaš i gotovo sasvim sigurno izoštrit će tvoj uvid tako da ti pruži dodatne alate za tumačenje – skupinu vještina koje nesvjesno koristimo dok čitamo bilo koji tekst.

Ovo je prva lekcija u nizu sa svrhom da pomogne ljudima da sami počnu čitati i razumijevati Stari zavjet. Moj cilj je da na kraju osjećaš sigurnost da možeš početi čitati i razumijevati temeljne knjige Biblije i da je poželiš čitati. Neće te učiniti stručnjakom niti te pripremiti za svladavanje težih odlomaka, kao što su proroci. Međutim, uskoro ću dodati još jednu seriju lekcija koja će ti pomoći da od čitatelja početnika postaneš postojani čitatelj srednjeg stupnja. Kad postaneš čitatelj srednjeg stupnja, možeš čitati bilo koji odlomak Starog zavjeta i općenito ga razumjeti, a ono što ne razumiješ, znat ćeš zašto to još ne razumiješ. Ali za sada,

ovo je niz od devet lekcija od po dvadeset minuta svaka koji će ti pomoći početi čitati ovaj temeljni dio Božje riječi.

Pitanja za grupe

1. Koja su tvoja razmišljanja (sadašnja i prošla) o Starom zavjetu? Što je on značio za tebe? Je li važan? Što si mislio o Starom zavjetu u djetinjstvu?
2. Što je u ovoj lekciji iznenađujuće ili novo?
3. Čini se da autor prigovara nazivanju Starog zavjeta starim. Na koji pogrešan zaključak može navoditi ovakav naslov? Misliš li da je neki od ovih naziva bolji: Hebrejska Biblija, Hebrejsko pismo ili Prvi zavjet?
4. Bog te savršeno poznaje. On te vidi cijeloga i ništa mu nije sakriveno. Što misliš o tome i kako se zbog toga osjećaš?
5. Što misliš da pisac misli kad kaže da Bog želi da živiš stvarnije nego što to sada činiš?
6. Na popisu tema koje Stari zavjet pokriva više od Novog zavjeta, koje su neke od tema koje te zanimaju? O čemu želiš više naučiti?
7. Kako vidiš ili doživljavaš Božju ljepotu?
8. Što si mislio o različitim perspektivama na ideju obećanja koje nalazimo u Starom i Novom zavjetu? Je li ta razlika važna ili od pomoći? Na koji način?
10. Ističi li se, po tebi, neke analogije? Jesu li neke od njih bile posebno značajne ili od pomoći? Neke od njih su: otac stolar, prijateljica koja je oborila dječaka, Bog kao kirurg, Stari zavjet kao toplice, pomanjkanje Starog zavjeta kao pomanjkanje vitamina, Stari zavjet kao kraj dobrog filma.

2

Je li Bog Starog zavjeta stroži od Boga Novog zavjeta?

Najčešći prigovor koji čujem protiv Starog zavjeta jest da se čini kao da Bog Starog zavjeta nije isti kao Bog Novog zavjeta. Bogu u Starom zavjetu teško je ugoditi, zao je i osvetoljubiv. Ovaj prigovor nije neosnovan. Na mnogo mjesta u Starom zavjetu Bog kaže za sebe da je ljubomoran Bog, a znamo kako su ljubomorni bračni drugovi skloni kontroli i da su nepravedno sumnjičavi. Ponekad se čini da Bog nema obzira prema ljudskom životu. Potopio je cijeli svijet, uništio je gradove vatrom s neba i pritisnuo Egipat pošastima, uključujući i smrt svih prvorodenaca. Sve to je istina, ali to i dalje nije točna slika. Objasnit ću zašto na posredan način.

Upoznao sam nekoliko ljudi kojima je posao nanositi bol drugim ljudima. To su oni ljudi koji prikupljaju novac za kriminalce, oni ljudi koji imaju žuljeve na svojim šakama. Upoznao sam takve ljude, ali oni nisu moji prijatelji. Međutim, stvarno imam prijatelja koji za novac nanosi bol ljudima. Reže ih tako da prokrvare. To je istina jer sam vidio ožiljke koji ostaju nakon njega. Možda se pitaš zašto rado idem na večeru kod takvog čovjeka. Moj odgovor glasi: Zašto bi bio problem imati prijatelja koji je kirurg? A što je s mojim prijateljem koji pomaže kriminalcima da izbjegnu kaznu? Govorim o svom prijatelju koji je odvjetnik i koji radi za optuženike koji si ne mogu priuštiti svog odvjetnika. Poznaješ li nekog policajca? Ako da, onda poznaješ osobu koja odvodi ljude s ulice i zatvara ih u sobičke, ponekad na više godina. Ovi primjeri pokazuju da može nastati mnogo nesporazuma ako nepotpuno opišemo nečije ponašanje. To je posebno točno kod opisa koji izostavljaju motive osobe i cilj koji osoba pokušava postići. Činjenica da kirurg radi na spašavanju života pacijenta čini izjavu da on "za novac nanosi bol ljudima" gotovo neistinitom. Na jednak način, slika o strogom Bogu dolazi od nepotpunog čitanja Starog zavjeta.

Zamisli baku koja je pripremila prekrasan obrok za svoju obitelj. Njoj je radost vidjeti kako njezina djeca i unuci uživaju u svih finim stvarima koje je pripremila za njih. A što bi bilo da si čuo da je prije toga kaznila jedno od svoje unučadi koje je pokušavalo ušuljati se i pojesti šećer koji je držala u kuhinji? Bi li rekao da je ona zla baba koja se ljuti na djecu? Ne. Dječak je pokušavao pojesti šećer, što bi nju osujetilo da pripremi desert svima za uživanje, uključujući tom dječaku. Ono što je on pokušao učiniti poremetilo bi blagoslov koji je trebao doći za cijelu obitelj. Kad čuješ za kaznu, trebaš baki dati malo prostora. Osim ako nemaš nekih negativnih iskustava s bakom zbog kojih drugačije razmišljaš o bakama, trebao bi protumačiti njezine postupke u svjetlu velikog obroka koji je planirala.

Bog također mora donositi odluke

Dok čitaš Stari zavjet, vidjet ćeš da Bog ima dobre konačne ciljeve i zna najbolje načine za njihovo postizanje. Vidjet ćeš da Bog cijeni mnoge stvari koje i mi cijenimo: ljudski život, prirodni okoliš, mir, blagostanje i sl. Svatko od nas cijeni mnoge različite stvari: obitelj, prijatelje, dom, prirodu, svoju zajednicu, svoj narod, mir, radost i sl. Čak i u idealnom svijetu ponekad bismo morali birati između ovih stvari koje volimo, pa tako i u stvarnom svijetu koji je pokvaren i u kojem živimo, te ljubavi često dolaze u sukob. Čovjek će srušiti stablo koje voli da bi osigurao toplinu za preživljavanje svoje obitelji tijekom hladne zime. Mnogi ljudi darovali su jedan svoj bubreg nekome koga vole više od svog zdravlja. Prepoznamo da postoji stupnjevanje među tim vrednotama. Ženu koja ulijeće u kuću koja gori da bi spasila svoju bisernu ogrlicu smatramo luđakinjom, ali ako želi spasiti svoje dijete, onda je junakinja. Čovjek koji pokloni bubreg da bi spasio nekoga jedna je stvar, ali kad bismo čuli da je netko prodao svoj bubreg za novac, koji je zatim potrošio u nekoliko tjedana života na visokoj nozi, šokirala bi nas njegova glupost. Svatko je ponekad prisiljen odabrati između različitih stvari koje cijeni i voli. Ljudi prodaju svoje dragocjenosti da bi prehranili svoje obitelji. Ostavljaju svoju obitelj da bi branili svoju zemlju ili odlaze iz svoje zemlje da bi pronašli bolju budućnost za svoju djecu.

S obzirom na to da svi ovo činimo svakodnevno, licemjerno je ne dozvoliti Bogu da ima jednaku slobodu. Jesi li ikada razmišljao o tome da je Bog, stvorivši svemir u kojem vlada pravilo uzroka i posljedice i koji slijedi logična pravila te stavivši u nj slobodna bića kojima daje slobodu izbora, sebe svjesno ograničio na to da mora donositi jednake takve odluke? On ne može istovremeno izbaciti Adama i Evu iz vrta za njihovo vlastito dobro i dopustiti im da

žive ondje. On ne može odabrati više od jednog čovjeka u svakoj generaciji preko kojeg će doći Isus. On ne može naseliti svoj narod u vlastitu zemlju na način da ga izolira od utjecaja njegovih poganskih susjeda i ostaviti te susjede kao vlasnike te iste zemlje.

Dok čitaš i sve više razumiješ Boga, sve više opažat ćeš te odabire. Njemu je stalo do prirode i okoliša. On je donio zakone za njihovu zaštitu i čak je sklopio savez sa životinjama (Post 9,8-10). Ali u neuobičajenim okolnostima poubijao je stoku Egipćanâ i uništio mnogo prirode snažnom tučom, pa čak i vatrom s neba. On voli ljude i uzeo je živote svih prvorođenih sinova u Egiptu. Je li to zlo ili dokaz da i Bog mora donositi odluke? Bi li gledao kirurgu preko ramena i govorio mu: "Taj rez je prevelik; zašto mora biti toliko krvi? Zašto nisi ušao s druge strane? Zar ne znaš da će rez na tome mjestu ostaviti ružan ožiljak?" Ako nisi kirurg ili nisi lud, shvaćaš da je ono što kirurg čini iznad onoga u što se razumiješ. Pretpostavljaš da kirurg ima dobre namjere i da čini najbolje što zna te da je to mnogo bolje od onoga što bi ti ikada mogao učiniti. Imaš li jednak stav prema svom Stvoritelju?

Da bismo razumjeli Božji gnjev, važno je zapitati se na što se to Bog gnjevi. Je li on osoba koja ima frustracije koje čuva za sebe i koje sprema u tajno skrovište, sve dok više ne može izdržati i zatim neka sitnica uzrokuje eksploziju ljutnje na ljude oko njega? Svi poznajemo ljude koji su takvi, ali opisuje li to Boga? Dok čitaš Stari zavjet, vidjet ćeš da se Bog ljuti na nepravdu. On mrzi ugnjetavanje. On mrzi okrutnost. On mrzi aroganciju, ponos i sebičnost koja vodi do njih. On nije ravnodušan Bog. Njemu je stalo do onoga što mi činimo. Bog kakvog si mnogi od nas predočavamo je bog koji ne voli zlo, ali ga ni ne mrzi. Sviđa nam se ideja policajca koji nas ne kažnjava kad prekršimo zakon, nego nam samo izda opomenu. Ova ideja sviđa nam se sve dok ne učini to isto ljudima koji provale u tvoju kuću i razbiju ti sve što imaš. Je li Bog koji vlada svemirom stvarno poput takvog ljubaznog policajca? Želiš li da on bude takav?

Bog je isti kroz cijelu Bibliju

Rekao sam da ova slika strogog Boga dolazi od nepotpunog čitanja Starog zavjeta, ali trebao sam reći da zapravo dolazi od nepotpunog čitanja Biblije zato jer dio problema je neprimjećivanje količine suda u Novom zavjetu. Što je najočitiiji i najnevjerojatniji primjer Božjeg milosrđa i milosti? To je očito činjenica da je on umro za nas. Zato je priča o milosrđu zapravo priča o krvavoj i bolnoj smrti. To je zapravo priča o sudu, o sudu nad našim grijesima. Isus, koji je dao svoj život kao otkupninu za nas, više je govorio o paklu nego o nebu. Govorio je o paklu zato jer ne želi da ljudi završe ondje.

Drugi način na koji možemo gledati na ovo jest činjenica da postoji veća raznolikost u prikazu Boga unutar svakog Zavjeta, nego što je razlika između samih Zavjeta. Bog koji je poslao svog Sina da bi trpio i umro umjesto nas kao naša otkupnina, koji je platio takvu cijenu i koji nudi oproštenje besplatno, također je ubio troje ljudi u Djelima apostolskim. Trebam li spominjati uništenja zemlje u Otkrivenju? Ne zaboravi da će Isus riječju poubijati sve vojske ovoga svijeta i pozvati ptice nebeske na gozbu njihovim tjelesima (Otk 19,11-21). Baš kao i Novi zavjet, i Stari otkriva Boga koji je nevjerojatno darežljiv i milosrdan, Boga koji oprašta grijeh, ali koji se ne miri s grijehom. To nas ne treba iznenađivati jer se radi o istom Bogu.

Sud ima težnju biti mnogo brži i dramatičniji od milosrđa i zato se lakše pamti. Priče o sudu se ističu. Priča koja se ne ističe i čak ju je teško zanimljivo prepričati je ona o strpljenju. Božji sud ističe se u Starom zavjetu pred kulisom nevjerojatnog milosrđa, ali to je teško vidjeti sve dok biramo i izdvajamo tek nekoliko priča, umjesto da čitamo sve zajedno.

Dok čitaš Stari zavjet, susrest ćeš Boga koji gorljivom ljubavlju voli svoje stvorenje, posebno ljude. On mrzi zlo zbog uništenja koje ono donosi onome što on voli. On je apsolutno odlučan u namjeri da iscijeli i obnovi svoje stvorenje. On je apsolutno odlučan u namjeri da blagoslovi čovječanstvo. Dok učimo bolje razumijevati Boga i stvari koje on čini, krećemo se od potpunog neshvaćanja njegovog suda, preko nevoljkog priznavanja da sud ponekad ima smisla, do prihvaćanja suda, do uviđanja da je on izraz ljubavi. Na kraju osjećamo Božju tugu uzrokovanu ljudskim ponašanjem koje stvara situacije u kojima je sud nužan.

Čitanje Starog zavjeta otkrit će ti Boga kakav je on u stvarnosti. To je vrlo važno zato jer svi mi imamo pogrešne ideje o Bogu. On je blag i dobar, ali ta njegova blagost i dobrotu mogu izgledati drugačije od onoga što ti očekuješ. Bog nije strogi nalogodavatelj koji vraća ljubav u zamjenu za dobro ponašanje dok uspijevaš biti dobar, a brz je u kažnjavanju onih koji ga uvrijede. Bog nije takav, ali nije ni dobri starac kojeg nije briga što djeca rade dokle god mu dolaze u posjet jednom tjedno da bi ga kratko zagrlili i poljubili u čelo. Da je takav, zanemarivao bi svoje odgovornosti koje ima kao Otac i Stvoritelj. On nas voli previše da bi nas napustio na ovaj način.

On nije Bog koji živi po svom i nas pušta da živimo po svom. On je Bog koji nas traži čak i kad pobjegnemo od njega. Kad je Isus govorio o Pastiru koji ostavlja devedeset i devet ovaca da bi potražio jednu izgubljenju, nije govorio nešto novo. Podsjećao je ljude na to kako je Bog sebe opisivao u Starom zavjetu.

"Potražiše me oni koji ne pitahu za me,
nađoše me oni koji me ne tražahu.
Narodu koji ne bî prozvan mojim imenom
rekoh: 'Evo me, evo me!'
Cio dan pružah ruke svoje puku buntovnu,
koji hodi putem koji nije dobar,
za mislima svojim;
puku koji me neprekidno u lice moje srđi" (Iz 65,1-3)

Prije nego što nastavimo obrađivati ovu temu, trebamo pogledati tvoj stav. Ako ovome pristupaš tražeći objašnjenje od Boga ili ako tražiš od Boga da opravda svoje postupke i zatim, nakon što dobiješ objašnjenje koje te zadovoljava, podložiti ćeš mu se, mogu ti već sada reći da te nijedno objašnjenje neće zadovoljiti. To je zato jer si ti zasjeo kao sudac svog Stvoritelja i sudiš njemu u ovoj parnici. Ovakav Bog – Bog kojeg možeš ispitivati na ovakav način, ne postoji. On ne traži posao kod tebe, nervozno grčeći ruke, dok čeka u nadi da ćeš ga zaposliti na vrlo poželjno radno mjesto tvoga boga. On je tvoj Stvoritelj i ti moraš prepoznati da on razumije stvari koje ti ne razumiješ. Nakon što smo ovo rekli, treba reći da Bog ipak daje **MNOGO** objašnjenja za svoje postupke zato jer želi da ga razumijemo, ali moraš ga razumjeti kao njegovo stvorenje, a ne kao njegov gospodar.

Bog je drugačiji od nas

Ovo nas dovodi do nečeg drugog što svi trebamo držati na umu. Postoje stvari koje su pogrešne ako ih ljudi učine, ali nisu pogrešne ako ih Bog učini. To nije samo zbog položaja na kojem se on nalazi, nego i zbog različitosti naših naravi. Pogledajmo ubojstvo kao primjer. Mislim da se možemo složiti da je pogrešno za tebe drugom ljudskom biću oduzeti život, osim u vrlo neobičnim situacijama. Zašto je to pogrešno? Prvo, život drugog čovjeka ne pripada tebi. Ti nisi stvorio tog čovjeka. Drugo, ti si na istoj razini kao i druga osoba. Oboje ste stvorena ljudska bića. Kad ga sudiš i proglašiš krivim, sebe smatraš važnijim i višim od njega. Treće, ti ne znaš sve. Ne možeš znati sve okolnosti koje su bile uključene u tvoj razlog zašto želiš ubiti tog čovjeka.

Osim toga, ti ne možeš vidjeti njegovu nutrinu. Ne poznaješ njegove motive ili kroza što je prolazio da bi postao osoba kakva je sada. Kad bi to znao, možda bi bio milosrdan. Četvrto, ti

ne vidiš ni svoju nutrinu baš najbolje. Koji su tvoji motivi? Jesu li stvarno čisti? Jesi li bolji od tog čovjeka? I na kraju, tko si ti da izbaciš ovog čovjeka iz svijeta? Ako poživi, možda će jednoga dana učiniti neko veliko dobro, spasiti život nekom djetetu, koje bi moglo biti i tebi drago dijete. Tko si ti da oduzmeš tom čovjeku priliku da postane Isusov sljedbenik, da primi oprostjenje i da postane druga i bolja osoba? Tko si ti da oduzmeš sve od tog čovjeka i tog čovjeka od svakoga tko ga poznaje ili bi ga mogao upoznati jednog dana?

Ništa od toga ne vrijedi za Boga. On je savršen sudac. On poznaje naša srca bolje nego što ih mi sami poznajemo. On zna što se dogodilo i što bi se bilo dogodilo da su stvari bile drugačije. On zna što će se dogoditi ako taj čovjek nastavi živjeti. On poznaje stanje čovjekove duše i je li primio vječni život koji nudi Isus ili hoće li se ikada predati Bogu i prihvatiti ga. Uz to, Bog je i Stvoritelj tog čovjeka i taj čovjek nastavlja postojati samo zato jer Bog želi da on postoji. Bog čak ima veće pravo odlučivati o čovjekovoj sudbini od prava koje ljudski lončara ima nad oblikom svojih posuda jer lončar nije stvorio glinu koju oblikuje. To vrijedi za svakog muškarca, ženu i dijete ikada stvorene. Osim toga, Bog je savršen u svojim motivima, Potpuno čist i potpuno predan ljubavi. On voli onoga koga sudi više od bilo koga tko ga voli. Zato, dok čitaš Stari zavjet, drži na umu da Bog nije ljudsko biće poput tebe. Umjesto da govoriš: "Evo još jednog mjesta na kojem je Bog strogo sudio", zapitaj se: "S obzirom na to da je naš Bog čista ljubav, na koji način je ovo djelo ljubavi?" Bit će potrebno nešto truda da se to razumije, ali ako zamoliš Boga za pomoć, nastaviš tražiti i nastaviš kucati, pronaći ćeš odgovor i biti zadovoljan.

Ekstreman primjer

A sada pogledajmo jedno mjesto u Starom zavjetu gdje vidimo Božji sud. Ovaj odlomak nije posebno biran, ali je ipak tipičan. Pronašao sam ga upravo sada jednostavno nasumično listajući Bibliju. U Amosu 3,11 kaže:

"Zato ovako veli Gospodin Gospod: 'Protivnik je i oko zemlje; i skinut će s tebe snagu tvoju, a tvrđave tvoje bit će oplijenjene.'"

Bog je poslao neprijateljsku vojsku da bi uništila njegov narod. To se dogodilo zato jer ju je Bog pokrenuo, ali zašto bi Bog učinio takvo nešto? Redak prije ovoga govori nam zašto je to učinio:

"Jer ne znaju činiti pràvo", riječ je Gospodnja, "tí koji u svojim tvrđavama gomilaju nasilje i

grabež" (3,10).

On je to učinio zato jer je njegov narod postao tlačitelj. Kasnije Bog kaže: "Zato, budući da gazite uboga i uzimate od njega porez u žitu, sagradiste kuće od klesana kamena, al' u njima nećete živjeti; zasadiste ljupke vinograde, al' iz njih nećete vina piti" (Am 5,11).

Razlog je: "Jer znam ja mnoge vaše prijestupe i vaše silne grijehе: tlačite pravednika i uzimate mito, a potrebitima na dverima izvrćete pravdu" (Am 5,12).

Voliš li pokvarenost i nepravdu? Voliš li kad ljudi koriste svoj položaj moći da bi krali od slabih ili kad uzimaju mito da bi netko umakao pravdi? Naravno, ni Bog to ne voli i njegov sud je njegovo djelo borbe protiv toga. Zar ljudi ne prigovaraju da Bog dopušta zlu da napreduje i da ne sudi dovoljno zlo? Što biste točno htjeli?

Završimo tako da poslušamo nekoga iz Starog zavjeta kako nam govori o tome što je vidio od Božjeg suda i što je na kraju razumio o Božjem karakteru. Najstroži sud Bog je doveo nad Izrael, svoj narod, kad je, nakon stoljeća upozoravanja da se odvrate od svojih zlih puteva, Bog poslao Babilonce koji su uništili izraelske gradove, osvojili Jeruzalem i Božji hram, srušili ih do temelja, poubijali većinu stanovništva i odveli sve preživjele, osim najsiromašnijih, da žive u stranoj zemlji. Teško je zamisliti gore iskustvo koje neki narod može iskusiti. Jeremija, koji je živio u to doba, napisao je:

"Ja sam čovjek koji je vidio nevolju pod šibom gnjeva njegova. Mene je odveo i nagnao da hodam u tmini i bez svjetlosti. Doista, okrenuo se protiv mene, ruku svoju povazdan obara na me. Tijelo je moje i kožu moju postarao, polomio je kosti moje... I kad sam vikao i vapio, odbijao je moju molitvu" (Tuž 3,1-4.8)

Ovo zvuči kao ono što bismo očekivali od strogog Boga koji ne oprašta, Boga koji se lako vrijeđa, koji voli samo dobre ljude i voli uništavati ljude koji su zli. Možemo prestati čitati ovdje i otići odavde s potvrdom naših predrasuda, ali to ne bi bilo pravedno. Jeremija ima još toga za reći o tome kakav je Bog i o svom iskustvu s Bogom. Nakon toga napisao je:

To što ne izgibosmo, milosrđe je Gospodnje,
jer njegova smilovanja ne prestaju.

Svakog su jutra nova; vjernost je tvoja velika! ...

Dobar je Gospod onomu koji na njega čeka,
duši koja ga traži.

Jer Gospodin neće odbaciti zavijeke.

Jer ako i ucvili, ipak će se smilovati po velikom milosrđu svojemu.

Ta on ne mori iz srca svojega niti ucvili sinove čovjekove (Tuž 3,22-23.25.31-33).

Ove riječi, koje je napisao čovjek koji je pretrpio tako velik gubitak kakav je moguće pretrpjeti, čitali su i poput jeke ponavljali kroz stoljeća nebrojeni drugi ljudi u patnjama. Svi oni svjedoče da Bog ne uživa u ljudskoj patnji. Nije njegova želja da nas udara, nego je to učinila nužnim naša pobuna. Čak i ljudska majka ne uživa u disciplinskim mjerama prema svojoj djeci, ali ona to čini zato jer u suprotnom dijete bi odraslo u nešto mnogo manje od onoga što je moglo postati: ljutito, bez kontrole, lijeno ili neiskreno.

Kad bi majka oborila svog malog sina na pod i bacila mu se na leđa, dječak bi se uplašio i doživio bol. Ali ako znamo da je dječakovu košulju zahvatila vatra, onda doživljavamo to što je majka svojim tijelom ugasila plamen kao čin požrtvovne ljubavi. Ovo je naš Bog, Bog Biblije, što znači Bog Svetog pisma, Starog i Novog zavjeta. To je taj isti Bog koji se nikad ne mijenja, koji uvijek djeluje u skladu sa svojim karakterom. On voli nas i ostatak stvorenja previše da bi nam dozvolio da sve više i više klizimo u sve veće zlo i kaos. To što taj Bog, Bog koji toliko voli, čini nešto kao što je potapanje svijeta ili uništavanje Sodome, ne bi trebalo izazivati u nama sumnje u njegovu ljubav. Trebalo bi u nama otvarati pitanje razumijemo li stvarno koliko je grijeh destruktivan.

Pitanja za grupe

1. Imaš li dojam da Stari zavjet otkriva Boga koji je stroži od Boga Novog zavjeta? Što misliš, na čemu se temelji ova misao?
2. Imaš li prijatelja koji čini nešto "zlo", a zapravo je dobro, kao kirurg u lekciji?
3. Zašto je Bog stvorio svemir sa zakonom uzroka i posljedica? Što nam to govori o njemu? Znači li činjenica da Bog mora donositi odluke da je on stjeran u kut ili bespomoćan?
4. Kako bi svijet izgledao kad bi se Bog ponašao kao da je samo ljubazan policajac koji svakome oprašta? Kakav bi on bog bio?
5. Možeš li se sjetiti primjera gnjeva u Novom zavjetu ili milosrđa u Starom?
6. Opiši po čemu je drugačije Božje pravo da sudi od tvog prava da sudiš. Ima li u tome neki aspekt koji te posebno pogađa? Ima li neki aspekt u ovom odlomku koji je teško

prihvatiti?

7. Kakve ljude je Bog sudio u gore citiranom odlomku iz Amosa?
8. Lekcija završava riječima “koliko je grijeh destruktivan...” Imaš li neki primjer iz svog iskustva kako je nečiji grijeh uzrokovao nevjerojatnu štetu?
9. Koje analogije su ostavile najveći dojam na tebe? Bog kao kirurg, Bog kao dobar policajac, baka koja kori svog unuka, Bog kao ljubazni starac, majka koja gasi plamen.
10. Zašto je Jeremija mogao reći da je Bog dobar unatoč tome što je vidio uništenje gotovo svega što je volio?

2

Početak

Vidjeli smo da je jako važno razumjeti poruku Starog zavjeta ako želimo dobro poznavati svog Spasitelja. Također smo vidjeli da je Bog o kojem nam govori Stari zavjet darežljiv i pun ljubavi, a ne strog i nemilosrdan, čak i kad izgleda tako kad ne čitamo pažljivo. A sada o tome što trebaš učiniti da bi čitao i razumio Stari zavjet.

Krenimo

Imam dobru vijest. Nije teško općenito razumjeti Stari zavjet. Potrebno je uložiti trud da bi se učilo, ali ne toliko kao npr. za učenje više matematike ili apstraktne filozofije ili nekog "teškog" predmeta u školi. Učenje kako razumjeti Stari zavjet sličnije je razumijevanju priče koju ti priča prijatelj. Zapravo trebaš slušati i možda ćeš trebati postaviti neka pitanja, ali nije teško i gotovo svatko to može učiniti. Ako možeš čitati ovo, onda sigurno možeš razumjeti Stari zavjet.

Ako zamisliš Stari zavjet kao prijatelja koji ti priča dugu priču, da bi razumio prijateljevu priču, trebaš naučiti nekoliko ključnih stvari. Trebaš poznavati osnovni tijek priče. Trebaš razjasniti neke nove riječi ili nove ideje koje upotrebljava, kao što je npr. što znači kad govori o "savezima". Također trebaš razumjeti način na koji govori, kako razlikovati priču, šalu, ljutitu pogrdu, pjesmu ili zapovijed.

Za početak, trebaš znati da se Stari zavjet sastoji od trideset i devet knjiga napisanih u razdoblju od približno tisuću godina. One pokrivaju razdoblje povijesti koja počinje od stvaranja svijeta i proteže se sve do približno četiristo godina prije Isusova rođenja. U tom

vremenskom razdoblju napisali su ih Židovi i sve su napisane hebrejskim jezikom, osim nekoliko poglavlja. Međutim, ne treba te brinuti to što je napisan na hebrejskom jeziku. S obzirom na to da Bog govori sve jezike, njegova istina prevedena na tvoj jezik je način kako je ti možeš razumjeti i koja će postići ono što Bog želi postići u tvom srcu i životu. Većina Starog zavjeta odnosi se na Božji odnos prema izraelskom narodu, ali zapravo se radi o Božjem planu da blagoslovi ljudski rod. To je zato jer je Bog odabrao Izrael i kroz Izrael je djelovao tako da ga može upotrijebiti da blagoslovi sve ostale.

Prvo, postoji sedamnaest povijesnih knjiga. Ne iznenađuje nas što one prije svega govore povijest i uglavnom se sastoje od priča. Sljedećih pet knjiga nazivaju se pjesničke knjige. One se sastoje od Psalama, koji su Izraelova knjiga pjesama i molitava, te od četiri mudrosne knjige. Mudrosne knjige: Job, Izreke, Propovjednik i Pjesma nad pjesmama, bave se pitanjima o smislu života i praktičnim pitanjima kako razumjeti svijet i dobro živjeti u njemu. Ove knjige nazivaju se pjesničke zato jer su uglavnom napisane u pjesničkoj formi. Zadnjih sedamnaest knjiga su proročke knjige. Njih su napisali ljudi koji su izravno govorili u Božje ime. Možeš ih zamisliti kao pisma koja je Bog pisao svom narodu. One su prekrasan način za rast u razumijevanju Boga. Zamisli da imaš djeda kojeg nikada nisi poznao i da želiš saznati kakav je bio. Teško je zamisliti bolji način od toga da pronađeš i pročitaš zbirku njegovih osobnih pisama koje je napisao tvojoj baki tijekom godina.

Povijesne	Pjesničke	Proročke
Postanak	Job	Izaija
Izlazak	Psalmi	Jeremija
Levitski zakonik	Izreke	Tužaljke
Brojevi	Propovjednik	Ezekiel
Ponovljeni zakon	Pjesma nad pjesmama	Daniel
Jošua		Hošea
Suci		Joel
Ruta		Amos
1 Samuelova		Obadija
2 Samuelova		Jona
1 Kraljevima		Mihej
2 Kraljevima		Nahum

1 Ljetopisa		Habakuk
2 Ljetopisa		Sefanija
Ezra		Hagai
Nehemija		Zaharija
Estera		Malahija

Mnogi ljudi čuli su pojedine priče iz Starog zavjeta ili su barem čuli za osobe iz Starog zavjeta. Međutim, kako su Noa, Mojsije, David, Jona i ostali živjeli u odnosu jedan prema drugome, velika je tajna i može biti zbunjujuće. To jako otežava razumijevanje njihove važnosti. Postoje i brojni ljudi koji ne znaju ništa iz Starog zavjeta. Oba ova polazišta imaju svoje prednosti i nedostatke. Prva skupina ima više informacija za početak, a druga skupina ne mora se ni od čeg "odučiti", tako da nema veze u koju od ove dvije skupine spadaš. Ako čitaš Stari zavjet, možeš ga razumjeti.

U ovoj lekciji provest će te dvaput kroz cijeli Stari zavjet, pri čemu će drugi put biti dulje od prvog kako bih ti pomogao stvoriti okvir za razumijevanje priča Starog zavjeta. Zamisli te preglede kao izradu polica u tvom umu na kojima imaš mjesta za pohranjivanje informacija.

Dva pregleda

Vrlo kratak pregled

Bog je stvorio svijet i ljudski rod. Svijet je stvorio kao dobro mjesto i stvorio je čovječanstvo dobro. Njegova namjera bila je da će zemlja biti mjesto gdje ćemo ga susretati i imati odnos s njima. Bog nam je također dao zadatak: kao njegovi predstavnici voditi brigu o zemlji u suradnji s njim.

Međutim, naši praroditelji, Adam i Eva, bili su napastovani na neposluh Bogu. Oni su vjerovali da sami bolje od Boga znaju što je dobro a što je zlo i tako su sagriješili. Kad se to dogodilo, unijeli su grijeh u svijet. Međutim, Bog nije odbacio ljudski rod niti svoje stvorenje. Bio je odlučan u namjeri da nas blagoslovi i činjenica da smo ga odbacili nije promijenila ovo. S obzirom na to da ne možemo spasiti sami sebe, on će nas spasiti.

On je odabrao jednog čovjeka, Abrahama, da osnuje narod preko kojeg će doći spasenje. Taj narod je Izrael. On je bio u ropstvu u Egiptu pa ga je Bog spasio koristeći Mojsija. Dao mu je

svoj Zakon da mu bude poslušan i zemlju da u njoj živi. Kao narod, trebali su čuvati njegov nauk i biti primjer drugim narodima da je mnogo bolje biti poslušan Gospodinu, nego služiti drugim bogovima. Na kraju mu je dao kraljeve. Jednog od tih kraljeva, Davida, odabrao je da bude osoba preko koje će na kraju doći Spasitelj. Prije nego što je došao Spasitelj, Izrael je bio zao i neposlušan Bogu. Bog je slao mnoge proroke da bi ga upozorio, ali nije htio slušati, tako da ga je Bog istjerao iz njegove zemlje. Nakon sedamdeset godina, dozvolio mu je da se vrati. Stari zavjet završava s malom skupinom Izraelaca koji žive u blizini Jeruzalema i pitaju se hoće li Bog ispuniti svoja obećanja. Kako će on poništiti učinke našeg grijeha i blagosloviti nas onako kako je oduvijek namjeravao? Mi znamo da će morati čekati četristo godina da bi saznali odgovor: Bog će doći kao Isus da bi ih osobno spasio.

Sada kad okvirno znaš u kojem smjeru ide priča, ponovit ću je s više detalja.

Duži pregled

Temelji

Ovo nalazimo u Postanku, poglavlja 1-11. Ondje nalazimo opis odakle je krenula priča o ljudskom rodu. Time se stvara temelj za sve ono što slijedi tako da objašnjava zašto je svijet ovakav kakav jest. Ondje se nalaze odgovori na osnovna ljudska pitanja, kao na primjer:

Zašto svijet s jedne strane izgleda tako dobro, a s druge tako loše? Govori se o porijeklu mnogih stvari koje su poznate svim ljudima, kao što su brak, obitelji i narodi.

Stvaranje – Bog je stvorio svijet i svijet je bio dobro mjesto. Dizajnirao ga je da on bude mjesto susreta čovječanstva s njim i odnosa s njim. Postavio je prve ljude, Adama i Evu, u prekrasan vrt u kojem su trebali uživati u radu i prijateljstvu s Bogom.

Pobuna – Međutim, Adama i Evu napastovao je đavao na neposlušnost Bogu. Vjerovali su da bolje od Boga znaju što je dobro, a što zlo i odabrali su vjerovati đavlu i svojim prosudbama, umjesto Bogu. Kad se to dogodilo, u svijet su donijeli prokletstvo smrti, naporan rad i patnju. Bog ih je izbacio iz vrta za njihovo dobro, ali je i obećao da će se jednoga dana roditi netko tko će satrti glavu đavlu. To je bila prva naznaka da smrt nije kraj priče.

Potop – Nakon Adama, čovječanstvo se toliko pokvarilo da svijet više nije bio dovoljno siguran za ispunjavanje Božjeg plana poništavanja učinaka našeg grijeha i njegove želje da nas stvarno blagoslovi. Zato je na neki način Bog krenuo otpočeka tako što je očistio zemlju

potopom i spasio samo jednog čovjeka, **Nou**, i njegovu obitelj.

Jezici – Nakon Potopa, ljudski rod trebao se raspršiti diljem svijeta, ali mi ljudi željeli smo ostati zajedno jer mi i dalje mislimo da bolje od Boga znamo što je dobro za nas. Bog je pobrkao naše jezike da bi nas podijelio u narode, ograničio količinu zla koje možemo učiniti i prisilio nas da se proširimo svijetom.

Obitelj

U Postanku, poglavlja 12 do 50, vidimo kako Bog počinje na poseban način raditi u jednoj obitelji.

Bog je zatim odabrao jednog čovjeka, Abrahama, preko kojeg će blagosloviti cijelo čovječanstvo. Abraham je imao sin Izaka, koji je zatim imao sina Jakova. Bog je Jakovu dao novo ime: Izrael. Jakov je imao dvanaest sinova i njihovi potomci su dvanaest plemena Izraela. Bog je obećao Abrahamu i njegovoj obitelji da će jednoga dana posjedovati zemlju Kanaan. U vrijeme Jakovljeva sina Josipa, Izraelova obitelj preselila se u Egipat bježeći od gladi. Priča kratko zastaje ovdje na kraju Postanka, uz ispunjenje nekih Božjih obećanja, kroz to što Abraham ima mnoge potomke, ali nisu ispunjena sva obećanja (oni su bili samo velika obitelj, a ne narod, i nisu još posjedovali zemlju koja im je bila obećana).

Ispunjenje i promašaj

U rasponu od Izlaska do 1. Samuelove vidimo kako Bog ispunjava obećanja, ali i brojne promašaje na strani njegova naroda Izraela.

Izlazak: Nekoliko generacija nakon Abrahama, Izraelci su narasli od jedne velike obitelji u čitav narod i bili su robovi u Egiptu. Bog je upotrijebio Mojsija da ih spasi i izvede. S obzirom na to da ih Egipćani nisu htjeli pustiti, Bog je poslao deset pošasti na njih. Zatim je proveo Izrael preko Crvenog mora u pustinju.

Zakon: Bog je ponudio Izraelu da mu bude poseban narod, između svih naroda na zemlji. Dao im je zakone i upute o tome kako živjeti, počevši od **Deset zapovijedi**. Složili su se s tim

i Bog ih je naveo da sagrade **Šator sastanka**, poseban šator u kojem će Bog opet živjeti među ljudima, kao što je to bilo u edenskom vrtu. Bog je želio da sagrade društvo koje će pokazivati drugim narodima da je najbolje štovati jedinog i živog Boga. Trebali su biti svjetlo koje privlači druge narode natrag k Bogu. Međutim, uvijek iznova nisu uspijevali, sumnjali su u Boga i bunili se protiv Boga. Na kraju Bog je rekao da će cijela generacija koju je izveo iz Egipta umrijeti u pustinji bez ulaska u Obećanu zemlju. Priča ovdje opet zastaje na kraju Ponovljenog zakona, opet uz ispunjenje nekih obećanja, Izrael je sada narod, ali nisu ispunjena sva jer nisu još posjedovali svoju zemlju.

Osvajanje i suci: Nakon 40 godina, kad je umrla cijela generacija, umro je i Mojsije, a Jošua je poveo Izrael u Kanaan, Obećanu zemlju. Oni su osvojili dio te zemlje, ali su brzo ušli u kolotečinu u kojoj su ostavljali Boga, doživljavali ugnjetavanje od neprijatelja, vapili za pomoć, da bi Bog zatim poslao suce da iz izbavi, nakon čega bi se opet pobunili kad bi sudac umro.

Kralj

U 1. Samuelovoj do 1. Kraljevima vidimo kako je Izrael postao kraljevstvom kojim vladaju kraljevi.

Izraelom su na kraju vladali kraljevi. Tri kralja vladali su nad cijelim narodom. To su bili: Šaul, David i Salomon. Bog je obećao Davidu da će njegov potomak vladati zauvijek. Bez sumnje, David je mislio da to znači da će njegovi potomci bez prekida vladati jedan za drugim, ali mi sada znamo da je to jedan od njegovih potomaka, Isus, koji vlada i koji će vladati kao kralj zauvijek. Davidov sin Salomon je sagradio Božji **hram** u Jeruzalemu kao mjesto na kojem će Bog biti na poseban način prisutan na zemlji.

Kraljevstva

U 1. i 2. Kraljevima vidimo kako je Izrael podijeljen na dva naroda.

Nakon Salomona, došlo je do pobune i narod se podijelio u dva dijela: sjeverno kraljevstvo Izrael i južno kraljevstvo Juda. Cijelo to vrijeme, narod je često bio nevjeran Bogu. Slijedili su tuđe bogove i nije ih posebno zanimalo što im je Bog govorio, tako da nisu bili svjetlo drugim

narodima. Gospodin je poslao mnoge proroke da bi ih upozorio i odvratio ih od njihovih zlih puteva, ali Izrael se nije promijenio.

Izbačeni

Bog je izbacio Izrael iz njegove zemlje zato jer nije držao svoj dio dogovora s Bogom.

Na kraju je Gospodin poslao neprijatelje protiv njih i doživjeli su potpuni poraz. Njihovi gradovi bili su uništeni, a oni odvedeni u život u progonstvu u stranoj zemlji. To se prvo dogodilo Sjevernom kraljevstvu i zatim Južnom. Što je vrlo važno, **hram** je bio uništen, što ukazuje na to da Gospodin nije više živio među ljudima.

Vraćeni

Bog je vratio svoj narod.

Nakon sedamdeset godina u progonstvu, Bog je milostivo dopustio židovskim prognanicima da se vrate u svoju zemlju i da sagrađe Hram, ali nije im dao kralja. Slao im je još proroka da ih vode, ali onda je ušutio na otprilike četrsto godina, sve do nije došao k njima osobno kao Isus. Tako Stari zavjet završava s prizvukom iščekivanja.

Dakle, imamo sljedeće: **Temelji, obitelj, ispunjenje i promašaj, kralj, kraljevstva, izbačeni i vraćeni.**

Ovo je vrlo važno upamtiti i zato će se spominjati u svim lekcijama.

Naziv	Poznate priče i osobe	Gdje se nalazi	Trajanje
Temelji	Adam i Eva, Kajin i Abel, Noa i Potop	Postanak 1 - 11	Nepoznato
Obitelj	Abraham, Izak, Jakov, Josip	Postanak 12 - 50	286 godina, nakon čega slijedi oko 280 u Egiptu
Ispunjenje i promašaj	Mojsije, 10 pošasti, izlazak, 10 zapovijedi, lutanje pustinjom Jošua, Jerihon, Rahaba, Debora, Gideon,	Izlazak – 1 Samuel 10, Ruta	oko 400

	Samson, Samuel, Ruta		
Kralj	Šaul, David, Salomon	1 Samuel 11 - 1 Kraljevi 11; 1 Ljetopisa 10 - 2 Ljetopisa 9	oko 112
Kraljevstva	Ilija, Elizej, Ahab, Jona, Ezekija, Jošija, Izaija, Jeremija	1 Kraljevi 12 - 2 Kraljevi 25, Jona, 1 Ljetopisa 10 - 2 Ljetopisa 36, Jeremija 1 - 38	345
Izbačeni	Ezekiel, Daniel, Nabukodonozor, ognjena peć	2 Kraljevi 25, 2 Ljetopisa 36, Jeremija 39 - 52, Daniel	48 ili 70, ovisno o početku i kraju
Vraćeni	Ezra, Nehemija, Estera	Ezra, Nehemija, Estera	oko 100

Opet ćemo se vratiti ovom pregledu sljedeći put, ali za sada odgovorit ću na važno pitanje i objasniti malo društveni svijet Starog zavjeta.

Zapamti:

Temelji - Obitelj – Ispunjenje i promašaj

Kralj - Kraljevstva

Izbačeni – Vraćeni

Pitanja za grupe

1. Koje su neke od osnovnih prepreka kršćanima za čitanje Starog zavjeta? Što je tebi najveća prepreka?
2. Možeš li sažeto prepričati priču Starog zavjeta?
3. Jesi li saznao nešto iznenađujuće ili novo u ovoj lekciji? Postoji li neki dio Starog zavjet za koji je ova lekcija u tebi potakla znatiželju? Zašto je tome tako?
4. Odvajanje djece da se igraju odvojeno jedna je od tehnika koju roditelji ponekad koriste da bi spriječili da djeca stvarju probleme. Od kakvih problema ih ova tehnika čuva? U kojim okolnostima je ovo dobra strategija? Pomaže li ti ovo shvatiti zašto je Bog podijelio ljudske jezike?
5. U ovoj lekciji naglašava se da se često u povijesti Božjeg naroda događalo da se ispune neka obećanja, ali trebalo je čekati za ispunjenje nekih drugih. Ispunjenje kojih Božjih obećanja vidimo danas i na koja još čekamo?

4

Bog i grijeh

Ne zaboravi: Bog je stvorio svijet kao dobro mjesto u kojem ga možemo upoznati i u kojem nas on može blagosloviti, ali mi smo se pobunili i uveli zlo u svijet. Zato je Bog odabrao jednu osobu, Abrahama, od koje će stvoriti narod Izrael, tako da kroz taj jedan narod može spasiti sve narode. Stari zavjet je priča o njima – priča o tome kako Bog priprema taj narod da bi on sâm mogao postati ljudsko biće rođenjem po ženi iz Izraela. Ovo je učinio zato da bi postao Spasitelj i Kralj cijelom ljudskom rodu, ispunjavajući tako svoj prvotni naum za nas: da ga poznajemo i da nas blagoslovi.

Temelji - Obitelj – Ispunjenje i promašaj

Kralj – Kraljevstva

Izbačeni - Vraćeni

Početna točka: Bog

Da bi razumio nešto, obično je najbolje krenuti od početka. To je mjesto na kojem Biblija počinje i na tom početku saznajemo nešto jako važno. Prvi redak Biblije glasi: "U početku stvori Bog nebo i zemlju." Recipro koji slijede opisuju Božje djelo stvaranja. To nas uvodi u najosnovniju činjenicu o stvarnosti: postoje dvije vrste stvarnih stvari. S jedne strane je Bog, a s druge je sve ostalo. Bog je potpuno i fundamentalno drugačiji od svega ostalog što postoji. Sve ostalo uključuje cijeli fizikalni svemir, tebe, mene i svaku drugu osobu te sva duhovna bića, kao što su anđeli, demoni i Sotona. Sve ostalo izvodi svoje postojanje od Boga. Ništa od toga ne bi postojalo da Bog nije odabrao to stvoriti te nastavlja postojati samo zato jer je Bog odabrao održavati to u stanju postojanja. U Jobu piše: "Kad bi na to srce svoje upravio te svoj duh i dah svoj k sebi povukao, sva tijela zajedno bi izginula i čovjek bi se vratio u prah" (Job 34,14-15).

S druge strane, Bog postoji sam po sebi. On ne treba nikoga ni ništa. Njegova odluka da stvori nešto drugo bila je potpuno slobodna. On to nije morao učiniti. On je mogao vječno postojati i uživati u bliskom zajedništvu triju osoba koje čine jednoga Boga. On nije stvorio svijet zato jer je bio sam. Osim toga, on nikada neće trebati nešto drugo niti će ovisiti o nečemu osim o samome sebi. To je ono što mislim kad kažem da je postoje dvije vrste stvarnih stvari. Postoje ovisne stvarne stvari, u što ubrajamo sve što vidimo, i postoji neovisan Izvor: Bog Stvoritelj.

Činjenica da je Bog potpuno neovisan izvor svega treba utjecati na naš način razmišljanja o svemu u životu, iako to isprva nije očigledno. Sve stvari prirodno potječu od Boga i pripadaju Bogu. Bog je dizajnirao svemir. Sve izvodi svoj smisao od Boga. Većina ljudi ne vidi stvarnost na ovaj način. Većina vidi stvarnost kao da je jedna stvar u svojoj osnovi. Ti ljudi vide Boga ili svoje bogove kao dio svemira na neki način, kao biće (ili bića) koje je stvarno moćno, ali nije drugačije na gore opisani način. Oni misle o svome bogu kao o nekome tko nešto treba od njih. Oni zamišljaju Boga kao nekoga tko im nešto duguje. Oni misle da imaju prava koja Bog treba poštovati, kao da postoji neki izvor prava izvan Boga samoga. Osoba koja ovo ne razumije, pogrešno će razumjeti cijeli Stari zavjet zato jer kreće od pogrešne ideje o naravi našeg odnosa s Bogom.

U Postanku 1 također vidimo da je sve što je Bog stvorio bilo "veoma dobro" ([Postanak 1,31](#)). Svijet je stvoren dobar. Dok svemir funkcionira u harmoniji s Božjom idejom kako treba funkcionirati, onda je dobar. S obzirom na to da sve dolazi od Boga, dobrotu možemo definirati samo temeljeno na Bogu, na njegovoj naravi i njegovom dizajnu, kao što se ni voda ne može popeti više od svog izvora.

Dobrota može dolaziti samo do Boga. Kad su Adam i Eva odlučili da oni sami, a ne Bog, odaberu što je dobro ili zlo, bilo je to nevjerojatno glupo, ali ovu istu grešku možemo ponoviti svaki dan. Bog nije samo jedini izvor dobrote, već je i jedini izvor sile i života. Nemoguće je da postoji još neki izvor. Zato Bog piše:

"Obratite se k meni, svi krajevi zemaljski, i spasit ćete se; jer ja sam Bog i drugoga nema.

Sobom se zakleh,

iz usta mojih izađe riječ pravednosti,

i neće se vratiti,

da će se meni prignuti svako koljeno, svaki će se jezik zakleti.

Reći će: 'Samo mi je u Gospodu pravednost i snaga'" (Iz 45,22-24)

Zašto se ljudi moraju okrenuti Bogu u potrazi za izbavljenjem i spasenjem? Zato jer je on jedini izvor pravednosti i snaga, ili možemo također reći "pravednost i snaga", tako da je on jedini koji zapravo može spasiti. Dobro je što je spašavanje upravo ono što on želi učiniti.

Želim te upozoriti ovdje. Znati da je Bog savršeno, vrhovno biće, može biti izvor zbunjenosti. Svatko od nas ima ideje kako bi trebalo izgledati savršeno biće i pretpostavlja kakav Bog mora biti na temelju njih. S obzirom na to da većinu tih ideja dobivamo iz svoje kulture, dijelimo ih s ljudima oko sebe. Zato može biti jako teško vidjeti da su to samo naše ideje, a ne nužno da je Bog stvarno takav. Kad je Bog postao čovjekom i bio rođen kao Isus Mesija, židovski narod razvio je ideje o tome kakav mora biti Mesija i što mora činiti. Te ideje uzrokovale su to da većina njih ne prepozna Isusa kao onoga tko on stvarno jest. Ideja da će Spasitelja ubiti oni koje je došao spasiti skandalozna je i šokantna, ali i lijepa nakon što se shvati. I danas smo suočeni sa sličnom opasnosti. U Europi i svijetu koji govori engleskim jezikom ljudi imaju netočnu ideju da je najviša vrlina prihvaćanje drugih te da ljubav znači samo prijaznost. To kod mnogih izaziva pretpostavku da Bog mora u potpunosti prihvaćati sve, ili barem mene. Ako si iz nekog drugog kraja svijeta, možda si blagoslovljen time da nemaš ovu pogrešnu ideju, ali onda sigurno imaš neku svoju. Kršćani imaju svoju zbirku ideja o tome kakav Bog "mora" biti, kako se mora objaviti, kako se mora ophoditi prema nama. Mi moramo zamoliti Gospodina da nam pomogne da stavimo na stranu te ideje, tako da možemo jasno vidjeti tko je stvarno on dok čitamo Stari zavjet koji je dao upravo zato da bismo ga upoznali. Vidjeti pravoga Boga daleko je mnogo slavnije od naših idola i iluzija.

Dakle, dok čitaš Stari zavjet, imaj na umu da je Bog izvor svega, da nijedan korak od njega i nijedna ideja koja nije u harmoniji s njegovom nikada ne može imati dobre posljedice. Bog je šef, pokretačka sila, i čitat ćeš knjigu u kojoj on govori o sebi. On ju je dao da bi ga ti mogao poznavati i imati s njim odnos onako kako ga je stvorio.

Stvaranje čovjeka i pobuna

Sljedeća točka također započinje u Postanku 1, ali se proteže do 3. poglavlja. Bog je stvorio čovječanstvo, muškarce i žene, "na svoju sliku" ([Post 1,26-30](#)). To znači da smo poput njega na mnogo načina. To također znači da smo njegovi predstavnici na zemlji, oni koji bi trebali voditi brigu da se njegova volja ovdje provodi, da se brinemo da sve ide kako treba. Također znači da je Božja nakana da ima odnos s nama. Kad sam gore rekao da nas Bog ne treba i da nemamo nikakva prirodna prava što se Boga tiče, to nije bila loša vijest. To je dobra vijest. To znači da Bog komunicira s nama i da vodi brigu o nama zato jer to želi. Bog nam ne nudi odnos u kojem je svaka strana ovisna o onoj drugoj, nego odnos koji se temelji na pravoj, nesebičnoj ljubavi.

S obzirom na to da smo stvoreni na Božju sliku, ideja da nam se on obraća nije apsurdna. Pitanje: "Zašto bi Bog postao čovjekom da spasi čovječanstvo? To je kao da čovjek postane mrav da bi spasio mrave", zaboravlja činjenicu da nas je Bog stvorio poput sebe i zato da bismo imali odnos s njim. Kao što sam rekao gore, Bog nas ne treba, ali nas želi. Jako smo mu važni. Toliko smo važni Bogu da će svatko od nas imati osobni intervju sa svojim Stvoriteljem u kojem će se pregledati događaji i odabiri iz naših života. Mnogi ljudi odbacuju ideju da će nas Bog suditi zato jer to ne vide kao čast, što sud zapravo jest. Oni ne vide kako sud pokazuje tvoju vrijednost. Osim toga, on je učinio ono što je potrebno da se ukloni žalac iz naših grijeha i promašaja. [Rimljanima 8,1](#); [Ivan 5,24](#); [Efežanima 1,7](#); [Hebrejima 2,14-15](#).

Ovdje također saznajemo da Bog ima neprijatelja, opisanog ovdje kao Zmija i kasnije predstavljenog kao Đavao ili Sotona. On je zaveo Adama i Evu tako da je utjecao na njih potaknuvši sumnju u Božje dobre namjere prema njima. Unatoč činjenici da je Bog stavio ovaj prvi par u savršen vrt i rekao im da mogu slobodno jesti sa svakog stabla, osim s jednog, Zmija je rekla da im je Bog uskratio nešto dobro. Bog ih je upozorio da će umrijeti ako pojedu plod sa stabla spoznaje dobra i zla. Ali Zmija je rekla da to nije istina. Ako pojedu, bit će kao Bog, znajući dobro i zlo. Povjerovali su Sotoni i pojeli.

Kad je Zmija rekla da će Adam i Eva "znati dobro i zlo", Biblija ne govori o tome da će

razlikovati dobro od zla jer znali su da ne smiju jesti sa stabla, tj. znali su što je pogrešno. To također ne znači da će dobiti iskustveno znanje dobra i zla (da će iskusiti dobro i zlo) zato jer kaže da će biti kao Bog ako znaju dobro i zlo. Bog ne može činiti zlo i nema iskustveno znanje zla. Ideja je da će sami znati što je dobro a što zlo. To znači da će se pouzdati u vlastiti razbor. Oni će sami birati svoj put i sami krčiti stazu. To je ono što su odabrali i odabir svih nas danas. U ljudskoj povijesti vidimo strašne posljedice.

Razumijevanje naravi Pada ili ljudske pobune također treba razjasniti spasenje koje nam se danas nudi. Adam i Eva okrenuli su se od pouzdavanja u Boga i odabrali su pouzdati se u đavla i svoj vlastiti razbor. Svi mi učinili smo isto. Od nas se traži uspostava odnosa s Bogom, početak upoznavanja Boga i oprostjenje koje on nudi svima koji mu pristupaju. To je obrtanje te odluke koja je donesena u Edenskom vrtu. Moramo vratiti svoje povjerenje u Boga, odvratiti se od vjernosti đavlu i vratiti vjernost Bogu.

Ove dvije priče, priča o stvaranju i priča o pobuni čovječanstva (ili Padu), odgovaraju na jedno od najosnovnijih životnih pitanja: Što je to zlo? Ako je Bog samo dobar i ako je svemoguć, zašto onda postoji zlo? Vidimo da zlo nije stvar, kao što ni sjena nije stvar. Sjena je pomanjkanje svjetlosti do kojeg dolazi kada se nešto ispriječi između izvora svjetlosti i nečeg drugog. Zlo nije stvoreno, već je prirodan rezultat odluke nekog od Božjih stvorenja da odbaci Boga i čini što ono želi, umjesto onoga što Bog želi. Dakle, zlo je pitanje orijentacije. Je li neki postupak okrenut prema Bogu i njegovoj volji ili suprotno od nje? To objašnjava i zašto postoje stupnjevi zla. Kad muškarac i žena koji nisu u braku stupaju u spolne odnose zbog osjećaja jednog prema drugome, to nije Božja volja i zato je zlo. Ali ako se to dogodi zato jer jedna osoba obeća posao drugoj u zamjenu za odnos, tada je to veće zlo. U prvom slučaju, par je barem bio motiviran osjećajima. To je nešto dobro što je povezano s prvotnom svrhom spolnosti, čak i ako nije u okviru doživotne predanosti za koju Bog kaže da mora postojati da bi spolnost bila dobra. Ne kažem da je predanost nužna da bi spolnost bila ugodna, nego da je potrebna da bi ona bila u harmoniji s naravi života kakvog je Bog napravio, da bi imala mjesto u našem životu koje treba imati da bi mogla proizvesti dobre konačne rezultate. Oba ova slučaja sigurno će imati negativne posljedice, ali drugi će biti gori po srca uključenih osoba zato jer upotrebljavaju spolnost kao sredstvo razmjene, a ona nije za to nikad bila zamišljena. Zlo nastaje kad se donose odluke koje nisu u skladu sa stvarnošću kakvu je Bog stvorio. On je stvorio zemlju tako da funkcionira skladno i time da bude dobro mjesto za život. Kad neka tvornica izlije kemikalije u rijeku i pritom ubije sve ribe, to je zlo. Bog stvara svako ljudsko

biće jednako na svoju sliku kao neovisnu osobu koju treba voljeti i poštovati. Kad gledamo na druge s prezirom, zaboravljamo da su stvoreni na Božju sliku. Kad zadovoljavamo svoje seksualne žudnje prema nekoj osobi bez uzimanja u obzir njezinih želja, tada tu osobu tretiramo kao predmet, a ne osobu. Spolnost je stvorena da bude veza između dvije osobe u predanju jedna drugoj. Ljudsko biće nije nešto što se konzumira kao dobar obrok ili upotrebljava kao alat. Svako takvo ponašanje je zlo zato jer nije u skladu sa stvarnošću kakvu je Bog stvorio.

Velik dio Božjeg suda zapravo je jednostavno ostavljanje ljudi da iskuse posljedice svojih odluka kroz davanje slobode koju žele. On kaže:

"Tvoja će te zloća kazniti,
i tvoje će te otpadništvo prekoriti.
Spoznaj dakle i uvidi da je zlo i gorko
što si ostavio Gospoda, Boga svojega,
i što nema straha mojega u tebi" (Jr 2,19).

To je također razlog zašto Bog kaže da nema odmora (ili mira) za zle. Nakon što je ponudio mir i izlječenje onima daleko i onima blizu, Bog kaže:

"A opak su kao more uzbibano
što se ne može primiriti
i čije vode mulj i blato izmeću.
'Nema mira opakima', kaže Bog moj" (Iz 57,20-21).

"Nema mira opakima" je izraz koji se ponekad čuje. Dolazi odavde. Vidiš li da ovdje Bog ne proklinje zle, nego opisuje što se događa kad netko inzistira na nalaženju svog vlastitog puta? Ta osoba nikada neće pronaći mir zato jer ono što čini, nije u skladu s naravi svijeta kakav je Bog stvorio. Ona inzistira na ispunjavanju svojih želja, ali kako svi mi imamo želje koje su u sukobu jedna s drugom, nikada ne možemo biti zadovoljni ako njih postavimo kao svoj cilj. Zli su ostavili oazu da bi potražili drugi izvor vode na kojem mogu oni biti kraljevi, ali drugi izvor ne postoji. Ako se ne vrate, lutat će, zauvijek gladni. Bog "daje dom samotnicima, sužnje izvodi na slobodu; **samo buntovnici borave na sušnome**" (Ps 68,6).

Druga jako važna poanta koju vidimo ovdje na početku Biblije jest da ljudski odabiri imaju stvarne posljedice i da su zato jako važni. Kad je Bog stvorio Adama i Evu sa sposobnošću biranja, on nije blefirao. Oni su odabrali katastrofalno i Gospodin im je to dozvolio. Situacija

se nije promijenila. Tvoji odabiri imaju stvarne posljedice i važni su.

Pitanja za grupe

1. Na Michelangelovoj slici na vrhu lekcije Božja ruka nalazi se s desne, a Adamova s lijeve. Koja od njih izgleda kao da se više trudi dotaknuti drugu i povezati se s njom? Misliš li da to odražava stvarnost?
2. Zašto je važno da Bog postoji sam po sebi? Zašto je važno da je Bog slobodan? S obzirom na to da je ovo istina bez obzira na to razumijemo li mi to ili ne, zašto je za nas važno da razumijemo ovo o Bogu?
3. Koje su neke od uobičajenih pretpostavki o tome kakav bi Bog morao biti ili što bi morao raditi, a koje se temelje na pogrešnim idejama o tome kakav bi “savršeni” Bog morao biti?
4. Biblija jasno daje do znanja da će se svakome suditi ([Rim 14,12](#)). Zašto je Božji sud čast? Da postoje ljudi kojima Bog ne bi sudio, na što bi to ukazivalo o njima?
5. Autor kaže da su Adam i Eva bili “glupi” kad nisu poslušali Boga. Zašto grijeh nije samo zao, nego i glup?
6. Zašto Bog daje zakone i zapovijedi za ponašanje ili ne ponašanje na određeni način?
7. Možeš li se sjetiti primjera kad si ti ili netko drugi odlučio za sebe da je nešto dobro za tebe, bez obzira na to što Bog kaže? Kakav je bio dugoročan rezultat?

Naziv	Poznate priče i ljudi
Temelji	Adam i Eva. Kajin i Abel, Noa i Potop
Obitelj	Abraham, Izak, Jakov, Josip
Ispunjenje i promašaj	Mojsije, deset pošasti, Izlazak, Deset zapovijedi, lutanje pustinjom Jošua, Jerihon, Rahaba, Debora, Gideon, Samson, Samuel, Ruta

Kraljevi	Šaul, David, Salomon
Kraljevstva	Ilija, Elizej, Ahab, Jona, Ezekija, Jošija, Izaija, Jeremija
Izbačeni	Ezekiel, Daniel, Nabukodonozor, ognjena peć
Vraćeni	Ezra, Nehemija, Estera

5

Abraham, Mojsije i David

Ne zaboravi: Bog je stvorio svijet kao dobro mjesto u kojem ga možemo upoznati i u kojem nas on može blagosloviti, ali mi smo se pobunili i uveli zlo u svijet. Zato je Bog odabrao jednu osobu, Abrahama, od koje će stvoriti narod Izrael, tako da kroz taj jedan narod može spasiti sve narode. Stari zavjet je priča o njima – priča o tome kako Bog priprema taj narod da bi on sâm mogao postati ljudsko biće rođenjem po ženi iz Izraela. Ovo je učinio zato da bi postao Spasitelj i Kralj cijelom ljudskom rodu, ispunjavajući tako svoj prvotni naum za nas: da ga poznamo i da nas blagoslovi.

Temelji - Obitelj – Ispunjenje i promašaj

Kralj – Kraljevstva

Izbačeni – Vraćeni

Nakon prvih jedanaest poglavlja Postanka, čini se kao da je ideje stvaranja bila promašaj, ali Bog ne gleda na to na taj način.

Sljedeća točka u priči koju trebamo dublje proučiti je Božji poziv Abrahama. Priča o Abrahamu nalazi se u [Postanku 12-25](#). Ondje čitamo da je Bog odabrao Abrahama da bude osnivač naroda koji će Bog upotrijebiti da bi poništio ljudsku pobunu i otkupio svijet. Rekao je Abrahamu da napusti svoju obitelj i svoj narod da bi mogao postati

narod i Abraham je poslušao. U ovim pričama vidimo teme koje će biti važne kroz ostatak

Biblije: vjera u Boga, pravednost, odnos s Bogom, posredovanje i zamjena. Abraham je djelovao po vjeri u Božja obećanja, čineći stvari koje imaju smisla samo ako će Bog stvarno djelovati i intervenirati u stvarni život. Vidimo da Bog želi da Abraham razumije pravdu i pravednost, tako da narod koji izađe iz njega bude primjer drugim narodima. Govoreći samome sebi o Abrahamu, Bog kaže:

"A Gospod reče: 'Zar da ja skrivam od Abrahama što ja kanim učiniti kad će od Abrahama nastati velik i moćan narod, i svi narodi zemaljski blagoslivljat će se njime? Jer za njega znam da će zapovjediti sinovima svojim i domu svojemu nakon sebe da se drže puta Gospodnjega čineći pravednost i pravdu, kako bi Gospod izvršio na Abrahamu ono što je o njemu govorio.'" (Post 18,17-19).

Bog je planirao uništiti gradove Sodomu i Gomoru zbog njihove velike zloće. Abrahamova reakcija na to bilo je posredovanje za te ljude. On uz poštovanje pregovara s Bogom:

"Hoćeš li uništiti i pravednog s opakim? Možda u gradu ima pedeset pravednih. Zar ćeš mjesto uništiti umjesto poštediti, unatoč pedeset pravednih koji budu u njemu? Daleko bilo od tebe učiniti takvo što — pogubiti pravednoga s opakim — pa da pravednomu bude kao i opakomu! Daleko bilo od tebe! Zar da ni Sudac sve zemlje ne čini pravo?" (Post 18,23-25).

Opažao li da je Bog odabirom Abrahama odabrao nekoga tko je zabrinut za ostatak svijeta, a ne samo za sebe i svoju obitelj? To je zato jer je njegovo srce bilo poput Božjeg. Bog ne uživa u uništavanju zlih. On mnogo više želi da se oni okrenu od svojih zlih puteva da ih može blagosloviti ([Ez 18,23](#); [33,11](#)). Abraham je također bio osoba koja je razgovarala s Bogom, netko tko je u interakciji s Bogom, tko želi odnos s Bogom. To je ono što Gospodin želi od svih nas. Kasnije, nakon desetljeća čekanja, Abraham i njegova žena Sara konačno su dobili sina koji im je bio obećan, ali onda je Bog rekao Abrahamu da treba žrtvovati tog obećanog sina. Abraham je poslušno krenuo to izvršiti, ali Bog ga je zaustavio i dao mu ovna kao zamjenu. U ovoj epizodi vidimo sliku Isusa, konačnog obećanog Sina, koji je bio žrtvovan. Vidimo da Bog nije poštedio svog Sina, kao što je poštedio sina Abrahama i Sare, već ga je prinio kao konačnu zamjenu za grijeh svijeta.

Izlazak

Za života Abrahamova unuka Jakova (koji se također zvao Izrael), Bog je usmjerio tu obitelj da se preseli u Egipat, gdje su živjeli nekoliko stoljeća, odvojeni od kontakta sa svojim susjedima.

U Egiptu su Izraelci brojčano porasli tako da više nisu bili samo velika obitelj, nego narod. Kad je došlo vrijeme da Gospodin nastavi svoje djelo s njima i dovede ih u njihovu zemlju, oni su bili robovi Egipćana. Egipatski kralj, faraon, odbio je pustiti ih. Gospodin je na Izrael gledao kao na svog prvorođenog sina ([Izl 4,22-23](#)).

Prvorođeni sin u ona vremena imao je određene odgovornosti, a tako je to i danas u mnogim dijelovima svijeta. Od prvorođenca se očekivalo da ima udjela u očevu djelu i da ga nastavi, da preuzme odgovornost za brigu za ostatak obitelji. Kad je došlo vrijeme da Izrael započne svoju dužnost blagoslivljanja svih naroda svijeta vraćanjem u pravi odnos s Bogom, faraon ih nije htio pustiti. To je uzrokovalo natjecanjem u snazi između egipatskih bogova i izraelskog Boga. Na kraju najveće potpuno jednostrane bitke u povijesti, Božji prvorođenac bio je slobodan otići, dok je Egipat pretrpio gubitak svih svojih prvorođenaca.

Božje izbavljenje Izraela iz njegovog sluganstva u Egiptu jedan je od središnjih događaja u njegovoj povijesti. Međutim, poanta nije da je Bog izveo Izrael iz Egipta da bi ga oslobodio od ropstva, nego ga je izveo iz služenja svijetu i doveo u život posvećen služenju njemu. Za njih je imao zadatak. Oni su trebali sudjelovati u njegovu djelu tako da budu svjetlo drugim narodima. Sklopio je dogovor s njima koji nazivamo Mojsijev savez, ali to ćemo zasad preskočiti i govoriti o njemu kasnije.

Bog je rekao Mojsiju da sagradi Šator sastanka u kojem će Bog prebivati među ljudima. Ovo otvara još jednu veliku temu Starog zavjeta, a to je tema Božje svetosti. Svetost je složena ideja, a dio nje odnosi se na cjelovitost, potpunost i čistoću. Bog je apsolutno, potpuno ono što jest. On je potpuno čist i savršen. Kako onda ljudi poput nas, grešni, po prirodi sebični i pokvareni, možemo imati bilo kakvu smislenu vezu s takvim Bogom? Već smo vidjeli da se Bog ne želi pomiriti s grijehom zato jer je on tako štetan za njegovo stvorenje, ali ljudska bića redovito griješe i ne žele prestati. Često mislimo da je pametno ono što činimo. Zato se bojimo Boga i prirodno bježimo od njega poput kukaca koji bježe od svjetla kad se podigne veliki kamen.

Ovaj naš strah temelji se na znanju da bi nas stvarni kontakt s našim Stvoriteljem i njegova prisutnost potpuno uništio. Ali Bog želi odnos sa svakim od nas. Kako se to može ostvariti? Kako može vatra boraviti među suhim grančicama? Ova ideja Božje veličanstvene svetosti bez presedana jedna je od velikih tema Staroga zavjeta koja je nužna ako želimo stvarno razumjeti Novi zavjet. Ako to ne razumijemo, težimo uzimanju Boga zdravo za gotovo i ponašamo se prema njemu na opušten način. Zato je bilo od ogromne važnosti to što je Bog rekao Mojsiju

da sagradi Šator sastanka da bi mogao živjeti među izraelskim narodom. Bog nije živio među ljudima na zemlji sve od Edenskog vrta. Ne treba nas iznenađivati što se koristi hebrejski rječnik za opisivanje gradnje Šatora sastanka koji je vrlo sličan onome koji opisuje Edenski vrt. Upute su detaljne, kao što su detaljne upute za pristupanje svećenika Bogu u ime naroda. Održavanje čistoće bilo je veoma važno, ne zato što se Bog bojao ljudskog grijeha, nego da bi se zaštitilo grešne ljude od žarkog sjaja Božje svetosti koja jednostavno uništava sve što nije savršeno. Razmišljaj o ritualima kao o mjerama zaštite koje inženjeri primjenjuju kod gradnje i uporabe nuklearnog reaktora. Njihova funkcija nije zaštita zračenja od kontaminacije, nego da bi nas zaštitile od zračenja. Činjenica Božje svetosti trebala bi nas čuvati od uzimanja Boga zdravo za gotovo i olakog pristupanja njemu. Od presudne je važnosti da mu ne pristupamo olako. Gospodin je osobno to naglasio čim je bio sagrađen Šator sastanka. Čitamo:

A sinovi Aronovi, Nadab i Abihu, uzeše svaki svoju kadionicu pa, pošto u nju staviše ognja i na nj metnuše kâd, prinesoše pred Gospodom tuđinsku vatru, koju im on ne bijaše zapovjedio. Uto izbije oganj ispred Gospoda i proždre ih, te oni izgiboše pred Gospodom. Tada Mojsije reče Aronu: »To je ono što je Gospod kazao govoreći: ‘Po onima koji su mi blizu **svetim ću se pokazati** i pred svim ću se pukom proslaviti.’« (Lev 10,1-3)

Ljudska reakcija bila bi reći da ovo uopće nije pravedno. Ovi momci samo su upotrijebili pogrešan kâd. To je jednako tako nepravedno kao kad djelatnik kemijske tvornice umre zato jer je uzeo pogrešnu masku kad je ušao u otrovnu atmosferu ili padobranac koji nastrada zato jer nije provjerio svoj padobran koji je bio neispravan. Ovi ljudi propustili su ozbiljno shvatiti opasan okoliš u kojem se nalaze. Oni su se bavili nečim što zahtijeva njihovu punu pažnju, ali oni su to uzeli olako. Ocean je divno mjesto, ali bezbrojni ljudi nastradali su u njemu. Znamo da je Bog stvarno volio tu dvojicu svećenika i zato je ovo sigurno bila jako važna lekcija koju je pokušao naučiti kad ih je udario. Svetog Boga ne možemo uzimati zdravo za gotovo ili pristupati mu olako.

Kako se grešni ljudi mogu povezati sa svetim Bogom? Bilo je to pitanje na koje starozavjetni vjernici nisu znali odgovor. Oni su jednostavno bili sretni što je Bog bio milosrdan i što ih je volio unatoč njima samima. U Novom zavjetu vidimo kako se odgovara na to pitanje u osobi i spasonosnom djelu Isusa Krista ([Rim 3,23-26](#)).

Kralj David

Nakon nekoliko stoljeća Gospodin je odabrao Davida za kralja Izraela na temelju onoga što je vidio u njegovu srcu. Kad je David rekao da želi sagraditi kuću za Boga, Bog je odgovorio riječima: "Zar ćeš mi ti sagraditi kuću da u njoj prebivam? ... Ta Gospod ti je kazao da će [tebi] Gospod sazdati dom" (2 Sam 7,4-16). To znači da je Bog obećao da će Davidovi potomci ("kuća Davidova") vladati zauvijek. Ovo je važno ne samo zato jer znači da će Spasitelj biti Davidov potomak, nego i zato jer otkriva da će obećani Mesija biti kraljevskog podrijetla. On neće biti samo spasitelj od grijeha, nego i kralj, vladar ljudskog roda i cijelog stvorenja.

Izbjegništvo i povratak

Posljednja točka na koju se želimo fokusirati jest da je u konačnici Izrael bio promašaj. Izrael nije držao svoju stranu Mojsijeva saveza. Izrael nije djelovao kao svjetlo drugim narodima. Izrael je na kraju bio izbačen iz Božje Obećane zemlje, ali nakon sedamdeset godina bilo mu je dopušteno vratiti se, ali ne i imati kralja. Tako Stari zavjet završava u duhu iščekivanja. Doživjeli su djelomično ispunjenje Božjih obećanja, ali ne i svega obećanog. To nas ne treba iznenaditi jer Postanak završava tako da vidimo kako Izrael nekoliko stoljeća živi u Egiptu, raste, ali nema ono što je Bog obećao Abrahamu. Zatim Ponovljeni zakon završava tako da vidimo da je Izrael narod koji ima poseban odnos s Bogom, ali još nema Obećanu zemlju. Imaju djelomično ispunjenje i čekaju ostatak. I zatim cijeli Stari zavjet završava nakon što je Izrael vraćen u zemlju, ali čeka puno ispunjenje Božjih obećanja. Zatim je došao Isus i mi možemo pomisliti da je njegovom smrću, uskrsnućem i uzašašćem da bi vladao zdesna Ocu obećanje ispunjeno. Možemo pretpostaviti da je Izrael trebao čekati, a da smo mi stigli na cilj. Međutim, svijet je i dalje pokvareno i bolno mjesto. Vidimo da su doista ispunjenja još mnoga Božja obećanja i da imamo mnogo jasnije razumijevanje Božjeg plana od vjernika Starog zavjeta, ali još uvijek nemamo sve. I kršćani čekaju. Doživljavamo mješavinu ispunjenih obećanja i čekamo konačno ispunjenje.

Priča o Izraelu i čovječanstvu dovršena je u Isusu

Dok razmišljaš o Starom zavjetu, na pameti ti je možda jedno važno pitanje: Kakav je odnos između Starog zavjeta i Isusa, ili: Koja je uloga Isusa u odnosu na Stari zavjet? Odgovor ima više strana zato jer postoje različiti načina gledanja na istu stvar. Prvo treba znati da je na

određeni način Isus ispunjenje svih Božjih obećanja ([2 Kor 1,20](#)).

Za sada, želim naglasiti da je Isus došao Božjem narodu nakon što je on podbacio. Nije ispunio ono što je Gospodin od njega očekivao i nad njima je vladao strani narod (to je uvijek znak da postoji problem između njih i Boga). Isus je došao i dovršio priču o Izraelu. Njegov život paralela je iskustvima izraelskog naroda i on je učinio ono što oni nisu mogli učiniti. Ovo najjače vidimo u Evanđelju po Mateju. Matej ističe da je Isus kao dijete izbjegao pokolj dječaka koji je zapovjedio vladar, da je sišao u Egipat i da se vratio iz Egipta. To je paralela iskustvu Izraela. On je prošao kroz vode krštenja poput Izraela koji je prošao kroz Crveno more. Bog je objavio da je Isus njegov ljubljani Sin, poput Izraela (([Mt 3,17](#); [Izl 4,22](#)). Onda ga je Bog odveo u pustinju na četrdeset dana gdje je bio kušan, baš kao Izrael koji je prošao kroz Crveno more u pustinju na četrdeset godina. Međutim, za razliku od Izraela, Isus je ostao podložan svome Ocu. Isus je zatim umro i uskrsnuo od mrtvih, tako da se svatko tko se pouzda u njega pridružuje njemu i tako postaje dio Božjeg naroda.

Vidimo da se kraj ljudske povijesti, savršeni svijet, ne postiže ljudskim naporima, nego Božjom intervencijom. Ispunit će se Božji planovi. Vjerski vođe u Isusovo vrijeme mislili su da će jednoga dana doći obećano Božje kraljevstvo zato jer će Izrael biti dovoljno vjeran da to uzrokuje. Izrael nikada nije bio vjeran i Kraljevstvo nije došlo, barem ne na način kako su to pretpostavljali. Izrael je mislio da će dolazak Mesije značiti početak ere budućnosti. Isusovi učenici imali su jednaka očekivanja, ali Isus nije donio kraj. Kao što sam rekao gore, još uvijek živimo u napetosti, baš kao što je to činio i Izrael. Kršćani općenito očekuju da će Isusovim povratkom priča završiti. To će biti kraj grijehu i patnji, ali ne i kraj priče. Kad su Adam i Eva bili stvoreni, već su postojali anđeli i već je postojala neka vrsta pobune protiv Boga među njima. O tome ne znamo gotovo ništa, ali to pokazuje da mi stupamo na scenu tek u najranije drugom poglavlju Božje priče ovog svemira. Zato nas ne treba iznenaditi kad čitamo opis Novog neba i Nove zemlje u posljednja dva poglavlja Biblije što zvuči kao početak novog poglavlja priče. Ovo je priča koju je Bog izvorno zamislio da u nju budemo uključeni kad nas je stvorio. Naš grijeh nije mogao osujetiti Boga u ostvarivanju njegovih savršenih ciljeva za nas. To mora biti istina zato jer je Bog onaj koji jest.

Pitanja za grupe

1. Abraham je činio stvari koje imaju smisla samo ako Bog stvarno djeluje u stvarnom životu. To je vjera. Postoji li nešto što bi ovako trebao učiniti, a što nema smisla ako se promatra ljudskim očima i može imati dobar ishod samo ako je Bog uključen i ako on

djeluje? Trebaš li biti iskren prema nekome, oprostiti nekome, trošiti svoj novac ili vrijeme na drugačiji način? Bojiš li se poslušati Boga? Ako se bojiš, nisi sam u tome.

2. Kad je Bog izveo Izrael iz Egipta, za njega je imao zadatak. Želio je da on sudjeluju u njegovom djelu. Misliš li da je tako i s tobom? Kakav to posao ima za tebe?
3. Bog nas voli i ne trebamo ga se bojati. Bog je svet i moramo ga se bojati. Kako možemo pomiriti ove dvije činjenice?
4. Izrael je zakazao, ali Isus je došao i za njega je postigao uspjeh. Tako u konačnici uspjeh naroda dolazi od Boga. Možeš li očekivati da ti nikada nećeš zakazati? Misliš li da Isus može djelovati kroz tebe i oko tebe bez obzira na tvoje osobne promašaje? Hoće li on to učiniti?
5. Autor kaže da ljudski rod nije stvoren barem do drugog poglavlja Božje priče o svemiru, ali znamo jako malo o tome što se dogodilo prije nego što smo došli na scenu. Zašto nam Bog govori tako malo o onome što se dogodilo ranije?
6. Što misliš o ideji da nebo nije kraj priče? Može li ova misao utjecati na tvoje stavove i život sada?
7. Zašto možemo biti sigurni da će jednoga dana doći kraj grijehu i patnji? Ima li ovo utjecaj na tvoj svakodnevni život?

Naziv	Poznate priče i ljudi
Temelji	Adam i Eva, Kajin i Abel, Noa i Potop
Obitelj	Abraham, Izak, Jakov, Josip
Ispunjenje i promašaj	Mojsije, deset pošasti, Izlazak, Deset zapovijedi, lutanje pustinjom Jošua, Jerihon, Rahaba, Debora, Gideon, Samson, Samuel, Ruta
Kraljevi	Šaul, David, Salomon

Kraljevstva	Ilija, Elizej, Ahab, Jona, Ezekija, Jošija, Izaija, Jeremija
Izbačeni	Ezekiel, Daniel, Nabukodonozor, ognjena peć
Vraćeni	Ezra, Nehemija, Estera

6

Društvo i geografija

Ne zaboravi: Bog je stvorio svijet kao dobro mjesto u kojem ga možemo upoznati i u kojem nas on može blagosloviti, ali mi smo se pobunili i uveli zlo u svijet. Zato je Bog odabrao jednu osobu, Abrahama, od koje će stvoriti narod Izrael, tako da kroz taj jedan narod može spasiti sve narode. Stari zavjet je priča o njima – priča o tome kako Bog priprema taj narod da bi on sâm mogao postati ljudsko biće rođenjem po ženi iz Izraela. Ovo je učinio zato da bi postao Spasitelj i Kralj cijelom ljudskom rodu, ispunjavajući tako svoj prvotni naum za nas: da ga poznajemo i da nas blagoslovi.

Temelji - Obitelj – Ispunjenje i promašaj

Kralj – Kraljevstva

Izbačeni - Vraćeni

A što s "dosadnim" odlomcima?

Jedan od problema s kojima se možeš susresti kod čitanja Starog zavjeta jest pitanje što s dosadnim odlomcima. To što ih zovemo dosadnima ne znači da ih ponižavamo. To ne znači da ih Bog nije nadahnuo ili da nisu vrijedni. Zapravo se radi o komentaru nas kao čitatelja. Istina je da nam je neke odlomke mnogo teže čitati sa zanimanjem od drugih. Najočitiiji odlomci su oni koji uglavnom sadrže informacije koje su namijenjene nekome drugome, a ne nama. Ovdje uključujemo rodoslovlja, upute za obrede, geografske opise granica i detalje izgradnje određenih građevina. Mislim da mnogi ljudi koji pokušavaju čitati Stari zavjet odustanu zato jer u prvih jedanaest poglavlja nalazimo tri rodoslovlja. Želim ti dati nekoliko savjeta kako da se nosiš s rodoslovljima i detaljnim uputama za obrede ili gradnju. Ovo je moj savjet za one koji tek počinju čitati Stari zavjet: Preskoči dosadne dijelove. Molim te, preskoči ih. Unatoč tome što su oni inače vrijedni i korisni, za tebe u ovom trenutku bit će samo prepreka. Kasnije se možeš vratiti i pročitati ih, ali za sada jednostavno ih preskoči. Ne zaboravi da čitanje Biblije ne uzrokuje da te Bog više voli. Nećeš biti kažnjen ako ne čitaš "kako treba". Nećeš dobiti dodatne bodove ako pročitaš sve. Razlog zašto čitamo Bibliju nije taj da bismo usvojili njezin sadržaj, nego da bismo upoznali Boga koji govori kroz nju. Zato, ako te dio Biblije u tome sprječava, preskoči ga za sada. Čitati da bi znao više zapravo je štetno i može dovesti do toga da postanemo kršćani koji bolje poznaju svoju Bibliju nego što poznaju svoga Boga.

Koliko pozadinskih informacija trebaš da bi razumio Bibliju?

Trebaš li razumjeti drevnu politiku, vjerska uvjerenja i ekonomiju da bi mogao razumjeti što se naučava u Starom zavjetu? Ovo jednostavno pitanje nema jednostavan odgovor. Svaki čitatelj pristupa štivu sa svojim prethodno stvorenim idejama i prirodno će čitati iz svoje perspektive, osim ako ne pokuša iskoračiti iz nje i čitati kao da je drevni Izraelac. Što je veća razlika između čitateljeva svijeta i svijeta izvorne publike, veća je mogućnost pogrešnog razumijevanja. Međutim, naš strah od pogrešnog razumijevanja može biti pretjeran. Sjetimo

se da Biblija nije obična knjiga. Ona je glavni Božji alat pomoću kojeg ga ljudska bića mogu upoznati i zato je Bog prisutan svaki put kad se čita Biblija u potrazi za njim. Posljedično, Biblija je nepogrešiva, što znači da te neće ostaviti praznog. Neće te voditi na pogrešan trag ako je čitaš razumno, normalno i s vjerom, čitajući je da bi primio pouku iz Biblije, a ne da bi joj sudio. To ne znači da ćeš uvijek sve dobro razumjeti iz nje. Daleko od toga. Ali ako čitaš ponizno i razumno, ne brini zbog ove opaske.

S obzirom na to da je Biblija Božja riječ za sav ljudski rod, u sebi sadrži sve što je potrebno za razumijevanje njezinih središnjih poruka. Većina stvari o kojima govori su osnovna ljudska iskustva. Obiteljski odnosi, brak, ljudi od autoriteta, ljudi pod vlašću drugih, siromaštvo, bogatstvo, rat i mir – sve su to univerzalna ljudska iskustva koja nadilaze naše kulture. Glavnu poantu neke priče iz Starog zavjeta može razumjeti svatko, čak i ako u njoj postoje aspekti koji će ti promaći zato jer nemaš sve potrebno znanje koje su imali izvorni čitatelji i nisi dio njihove kulture.

Društvo Starog zavjeta

Međutim, dat ću ti malo pozadinskih informacija o načinu na koji je društvo bilo organizirano u vrijeme Starog zavjeta, bez obzira na to što ovo možeš i sam dokučiti ako uložiš nešto vremena. Ovdje malo pomoći može značiti puno.

Patrijarsi i obaveze

Društvene strukture antičkog svijeta bile su vrlo različite od onih koje vidamo danas u filmovima i na televiziji sa Zapada. U Europi i u većini svijeta u kojem se govori engleskim jezikom, osnovna jedinica društva je pojedinac i nakon toga nuklearna obitelj (roditelji i njihova djeca). Kulturološki, fokus je na pravima koje ima pojedinac, na onome što ti drugi ljudi duguju. U Starom zavjetu društvo je bilo organizirano oko proširenih obitelji i malo se razmišljalo o osobnim pravima. Umjesto prava, postojale su obaveze. Umjesto da ti netko drugi da prava kao nešto što očekuješ, ljudi oko tebe imali su obavezu ponašati se prema tebi na određeni način. Tako ne čitamo da su žene imale pravo da ih se dobro hrani i da se brine za njih. Čitamo da muž mora providjeti za svoju ženu. Čak i ako je ne voli, i dalje mora providati za nju ([Izl 21,10-11](#)). Fokusira se na obavezu, a ne na pravo. Možda si i ti kao čitatelj iz takvog društva. Ako nisi, nemoj misliti da se radi samo o mrtvoj ideji iz prošlosti. Danas više ljudi živi u ovakvoj vrsti društava, nego u individualističkim društvima.

Na čelu svake obitelji bio je patrijarh, koji je vladao obitelji i trebao se starati za to da se vodi briga o cijeloj obitelji. Tradicionalno, on je imao vlast nad životom i smrti osoba ispod sebe. Patrijarh je obično bio najstariji sin prethodnog patrijarha. Zapadnjaci bi mogli reći da je patrijarh imao više prava od drugih ljudi zato jer je imao više moći. Ovakvo razmišljanje strano je svijetu Starog zavjeta. Patrijarh je imao više moći zato jer je trebao ispuniti mnogo više obaveza. Da ne bude nesporazuma, patrijarsi su uživali u većoj moći i prestižu od ostalih. Biti patrijarh bilo je poželjno mjesto, ali taj položaj nije uopće bio jednak položaju bogatstva i moći danas na Zapadu. S obzirom na to da se Zapad fokusira na prava, radije nego na obaveze, malo je toga što pokreće moćne ljude da se brinu za druge. Porast moći i količine novca uglavnom donosi korist samome sebi zato jer ako imam novac i ignoriram potrebe neke određene osobe, ne kršim njezina prava. Ta osoba u potrebi nema pravo na pomoć od određene bogate osobe. Iako postoje bogati ljudi koji pomažu ljudima u potrebi, pojava nije ista kao kod postojanja obaveze. Individualistička društva teže odvajanju bogatstva od potrebe. U vrijeme Starog zavjeta, ljudi nisu vrednovali patrijarha samo na temelju bogatstva koje ima, nego i prema tome kakvo je bilo blagostanje onih koji su bili njemu na brizi.

S obzirom na to da je patrijarh imao više obaveza, obično bi primio dvostruko veće nasljedstvo od svoje braće. Njemu je trebalo više imovine (stada stoke ili zemlje) zato jer je u njoj izvor hrane o kojem obitelj ovisi za preživljavanje. Ovo je "pravo prvorodstva" koje se ističe u priči o Jakovu i Ezavu ([Post 25.27-34](#)).

Zato je Mojsijev zakon bio usredotočen na vlasništvo nad zemljom i zato postoje zakoni koji govore da, ako muž umre i ostavi iza sebe udovicu bez sina, jedan od preostalih muškaraca u obitelji mora se oženiti njome i postati ocem sina te udovice bez djece. S obzirom na to da žene nisu imale vlasništvo nad nekretninama, bez muškog nasljednika koji bi naslijedio imanje koje je pripadalo preminulom mužu, ona je ostala bez sredstava za preživljavanje. Ona se udala u obitelj očekujući da će imati uzdržavanje plodovima muževog imanja i obitelj je imala dužnost pobrinuti se da to bude tako. U društvima u kojima žene mogu biti vlasnici nekretnina, ovi propisi su suvišni, ali i dalje pokazuju Božju brigu za potrebe onih koji nemaju moći, bez obzira na to u kojem društvu žive.

Brak

Slučaj udovice bez djece vodi nas do drugog načina na koji se antička društva razlikuju od Zapadnog društva. Ljudi nisu očekivali da će se vjenčati s nekim zato jer su zaljubljeni. Prvo, ta društva bila su jako mala i ljudi nisu bili jako pokretni, tako da su mladić ili djevojka

poznavali tek nekoliko potencijalnih partnera. Šansa da će jedan ili jedna od njih biti "onaj pravi" bila je prilično mala. Osim toga, ljudi su imali brojne bliske društvene veze. Živjeli su u malim zajednicama i bili su snažno povezani s drugima zato jer su se viđali i radili sa svojim članovima obitelji i prijateljima svaki dan. Posljedično, imali su mnogo svakodnevne emocionalne podrške od bliskih prijatelja i rođaka. Nije postojao ni izbliza tako velik pritisak na bračni odnos kao primarni izvor emocionalne podrške i prijateljstva kao što postoji u mnogim društvima danas, tako da parovi nisu trebali biti toliko prirodno kompatibilni da bi ostvarili uspješan brak. Neki parovi nisu se ni poznavali kad su se vjenčali. Njihov brak dogovorili su njihovi roditelji, iako bi ponekad muškarac sam vodio pregovore. To obično ne znači da žena nije imala pravo izbora. Ona je trebala dati pristanak da bi se udala. Ovaj pristanak obično je bio izraz njezinog povjerenja u njezine roditelje i poslušnost roditeljima te standardima njezine zajednice. Činjenica da se ljudi nisu vjenčavali iz ljubavi ne znači da u brakovima nije bilo ljubavi. Iza svega stajala je ideja da romansa raste iz predanosti, a ne da predanost raste iz romanse. U suvremenom svijetu napustili smo ovu ideju i istovremeno vidimo kolaps braka. Ovo je još jedan slučaj u kojem se većina ljudi kroz povijest pa i onih u današnjem svijetu lakše poistovjećuje s običajima antičkog svijeta, nego s našim zapadnjačkim individualizmom.

Među Izraelcima i narodima oko njih također je bio običaj da obitelj mladoženje plati otkupninu za mladu. Ovo je i danas učestao običaj diljem svijeta, ali ljudi iz individualističkih kultura mogu ga pogrešno shvatiti. Nekom Amerikancu ili Europljaninu može izgledati kao da muž kupuje ženu od njezina oca, kao da je ona imovina. Naravno, s obzirom na to da ljudi imaju grešna srca, postoje mnogi slučajevi u kojima otac koristi svoju kćer kao sredstvo da za sebe pribavi više bogatstva. Međutim, to je zloupotreba ovog sustava. Zapravo se radi o tome da mladoženja pokazuje da je financijski sposoban brinuti se za ženu i da je odlučio ući u taj odnos. Otac nevjeste trebao je sačuvati otkupninu za mladu za slučaj da je njezin muž otpusti ili umre, a njezina obitelj nije se mogla brinuti za nju. To je razlog zašto u priči o Jakovu, kada on pita svoje dvije žene (koje su bile sestre) što misle o njegovom planu da se odsele daleko od njihova oca, one odgovaraju: "Zar još imamo dijela i baštine u domu oca svojega? Ta on nas je prodao pa sveudilj proždri i otkupninu našu" ([Post 31,14-16](#)).

Njihov otac prekršio je povjerenje koje su mu one ukazivale tako što je potrošio bogatstvo koje je trebao čuvati da bi njima osigurao sigurnost. S obzirom na to da ga je potrošio, on više nije bio izvor financijske sigurnosti svojim kćerima, tako da njih ništa nije financijski koštalo

odseliti se.

Otkupitelj

Činjenica da su drevna društva bila organizirana oko proširenih obitelji koje su imale obaveze jedne prema drugima, stvorila je položaj "otkupitelja". Ako bi neki veliki događaj nanio štetu obitelji, ako se dogodilo nešto zbog čega obitelj više nije bila cjelovita, obitelji je trebala riješiti problem i urediti stvari. Osoba koja je trebala urediti stvari bila je otkupitelj. Jedan od primjera problema koji je otkupitelj trebao riješiti jest situacija u kojoj je neki siromašan član obitelji upao u dugove pa je trebao prodati svoju zemlju. Tada bi je kupio ili otkupio drugi član obitelji. Ponekad je dug natjerao ljude da se prodaju u roblje (s obzirom na to da je robovlasništvo u Izraelu bilo privremeno stanje u kojem je osoba bila dok ne otplati dug), a kad se to dogodilo, često bi bogatiji član obitelji otkupio tu osobu. U gore spomenutom slučaju, čovjek koji se oženio udovicom svog rođaka sa svrhom da bi se brinuo za nju, bio je otkupitelj. Ako je netko ubio člana obitelji, jedan od rođaka žrtve dao bi se u potjeru za ubojicom i pobrinuo bi se da se zadovolji pravda. Svi ti postupci bili su činovi otkupljenja. Njima se spašavalo one koji su u potrebi i vraćala se cjelovitost obitelji. Stari zavjet često opisuje Boga kao otkupitelja svoga naroda, istovremeno kao skupine ([Iz 47,4](#)) i kao pojedinaca ([Ps 19,14](#)). Zato, kad je Isus došao i ostvario otkupljenje, to nije bila nova niti iznenađujuća ideja. Novozavjetne ideje otkupitelja i otkupljenja uzete su u potpunosti iz Starog zavjeta.

Ovo nam također pokazuje da, kada Bog radi s ljudima određene kulture, on ne razara njihovu kulturu i tjera ih da je ponovo sagrade kao neko idealno društvo. On čini s kulturama isto što čini i s pojedincima. Baš kao što ulazi u život svakome tko mu dolazi i polako ga transformira da mu bude sličan bez brisanje njegove osobnosti, tako ulazi i u društvo, gdje njegova istina polako transformira kulturu u jedinstveni izričaj pobožnosti. Ta kultura je i dalje prepoznatljiva, ali u njoj mogu cvjetati pravda i dobrota, za razliku od stanja prije Božje intervencije.

Geografija

Biblija se ističe među mnogim drugim vjerskim knjigama po tome što govori o stvarnim događajima koji su se stvarno dogodili na određenom mjestu u određeno vrijeme. Isus je bio stvaran čovjek koji je živio u Palestini u prvom stoljeću koji je stvarno umro i uskrsnuo od mrtvih. Možemo posjetiti mjesto na kojem je umro i vidjeti praznu grobnicu. Stari zavjet

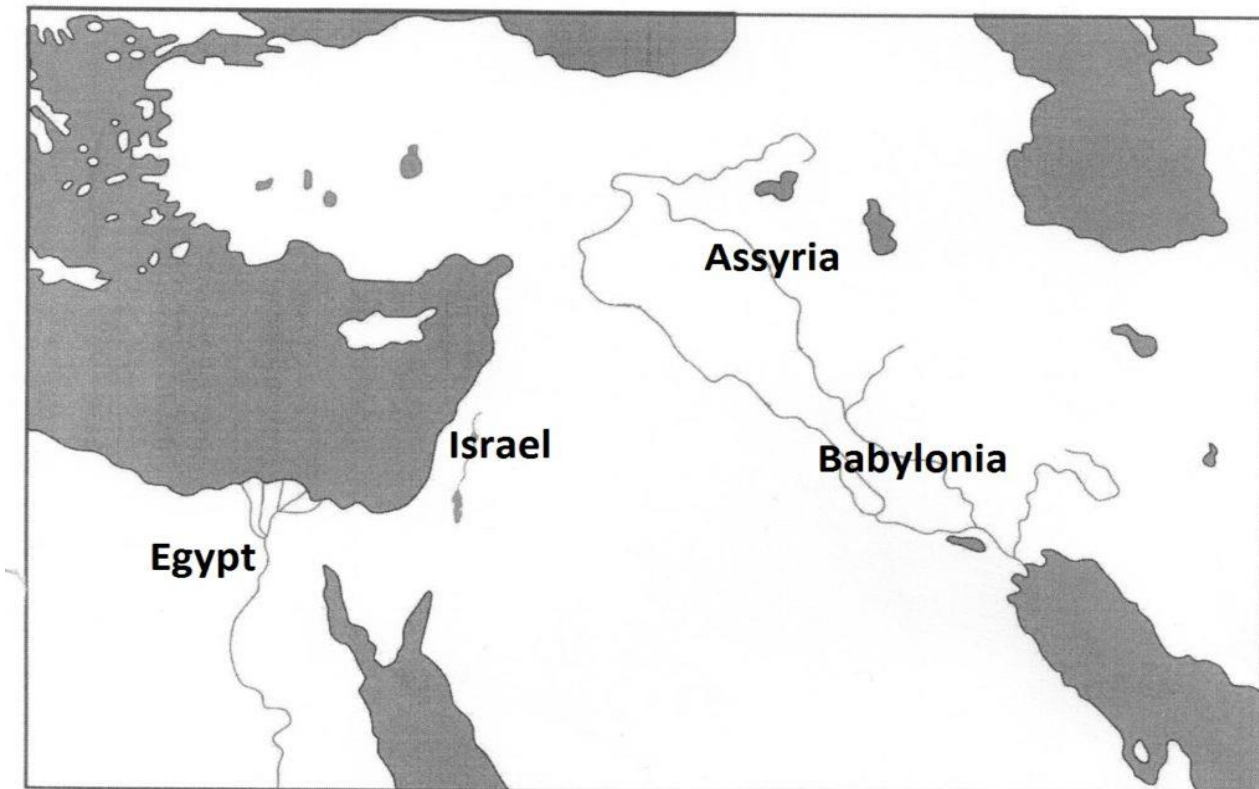
također govori o stvarnim događajima koji su se stvarno dogodili u stvarnome svijetu. Ne govori o nabacanim idejama koje postoje u duhovnom svijetu.

S obzirom na to da Stari zavjet govori o stvarnim događajima, on često spominje geografske lokacije na kojima su se ti događaji odigrali. Zato će nam malo razumijevanja geografije tih događaja pomoći razumjeti ono što čitamo. Dostupne su brojne detaljne informacije.

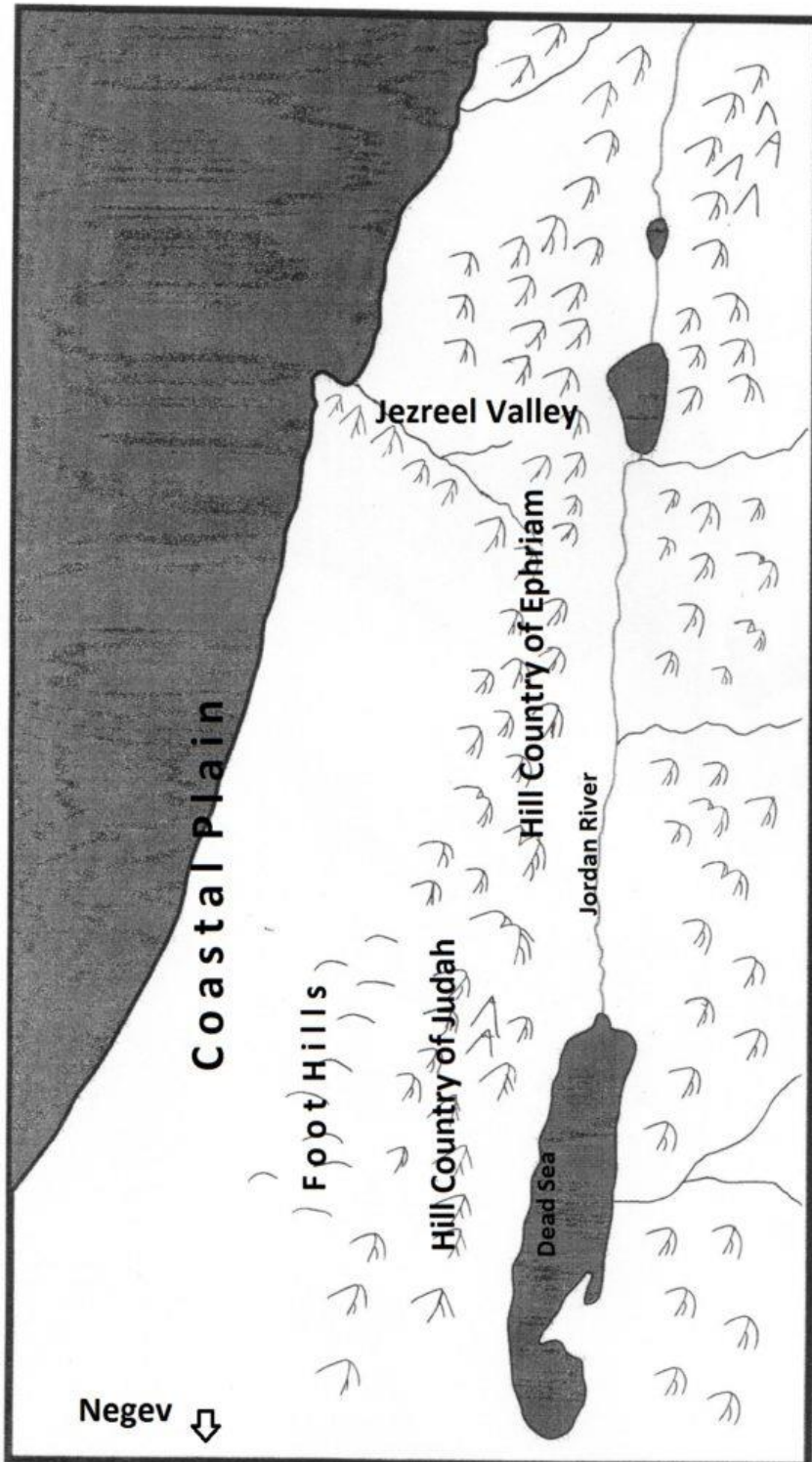
Međutim, većinu toga ne trebaš znati da bi mogao razumjeti što se događa. Zapravo, kada sam imao nekih deset godina, čitao sam i u osnovi razumio te priče bez obzira na to što sam jedva imao neku predodžbu gdje se nalaze ta mjesta. Znao sam gdje su Egipat, rijeka Jordan i Mrtvo more (što nije bilo od neke pomoći jer se ono ne spominje vrlo često) te neka druga mjesta. Ali nisam imao pojma gdje se nalaze Efrajimovo gorje, Betel ili Beeršeba. I dalje sam mogao pratiti što se događa. Kada sam naučio geografiju, to mi je malo pomoglo bolje razumjeti što se događa, ali nije promijenilo poantu priče.

S obzirom na to da je geografija važna, ali ne i jako važna, neću ti dati puno detalja, nego upravo dovoljno da se možeš orijentirati.

Većina događaja Staroga zavjeta odigrali su se u Kanaanu ili kako se kasnije zove, Palestini. Ondje je živio izraelski narod. **Ovo je zemljovid koji pokazuje gdje se on nalazi u odnosu na druge narode. Stavio sam oznaku "Izrael."**

Najvažnije što treba znati na ovom zemljovidu je gdje se nalazi Izrael u odnosu na Egipat, Asiriju i Babilon. Egipat je bio Izraelov bogat i moćan susjed na jugu. Asirija i Babilon važni su zato jer je u tom dijelu svijeta živio Abraham kad ga je Bog pozvao. Tamo je Izrael odveden u izgnanstvo. Iako su Asirija i Babilon bili uglavnom istočno od Palestine, zemlja neposredno

između njih bila je pustinja, tako da je za putovanje tamo trebalo ići na sjever. Zato se u Bibliji ponekad govori da Asirci i Babilonci žive na sjeveru ili da dolaze sa sjevera. Područje označeno kao Babilonija je mjesto gdje se nalazila kula babilonska. To je također mjesto gdje je bio Abraham kad ga je Bog pozvao i gdje su Izraelci bili prognani nakon uništenja Jeruzalema.

Ovo je zemljovid Palestine koji pokazuje njezine fizikalne karakteristike.

Možeš vidjeti da od Sredozemnog mora prvo dolazi obalna ravnica, zatim nisko gorje i nakon njega mnogo razvedenije gore i doline. Gorje je mjesto gdje je Izrael isprva naselio Obećanu zemlju pod vodstvom Jošue i ostalo je središnji i najvažniji dio njihova teritorija. Većina priča koje se događaju u Obećanoj zemlji događaju se u gorju. Ako želiš zamisliti zemlju kako je nekada izgledala gledajući današnje fotografije Palestine, trebaš

znati da je Palestina prošla kroz dva ciklusa opsežne deforestacije nakon Jošue, tako da je gorje bilo mnogo zelenije u vrijeme Starog zavjeta nego što je danas.

Podijelio sam gorje na Judino i Efrajimovo. To je zato jer će se ponekad u priči upotrijebiti te nazive da se označi gdje se u gorju nešto događa. Točno poznavanje lokacije tih područja nije ključno za razumijevanje priče, ali dobro je znati da se Juda nalazi na jugu.

Jizreelska dolina bila je najplodniji dio zemlje, ali nije bila pod kontrolom Izraela sve dok nije prošlo nekoliko generacija moćnih kraljeva. Mnoge kasnije priče koje se događaju u Sjevernom kraljevstvu Izraela (u 1. i 2. Kraljevima) događaju se ovdje.

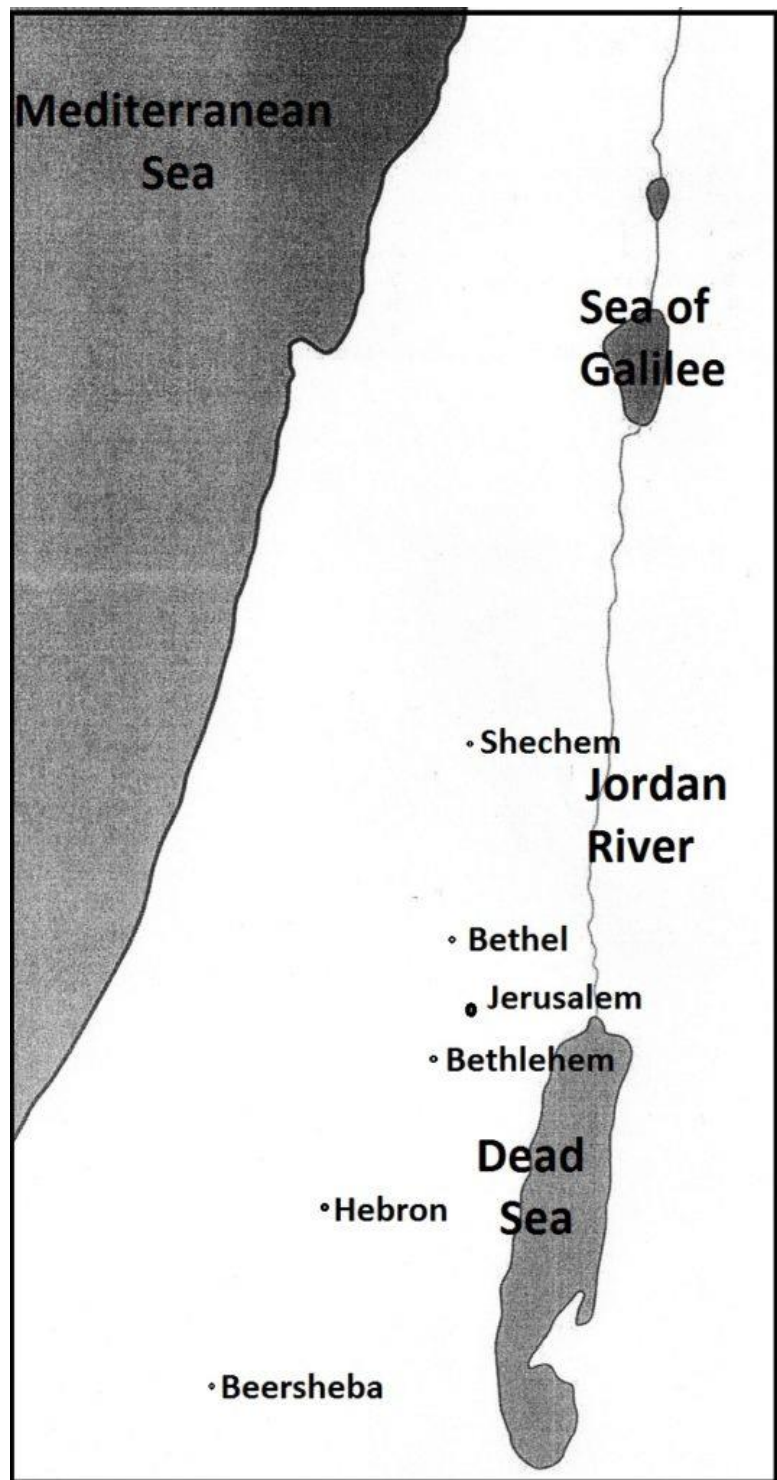
Negev je bio pustinja za vrijeme sušne sezone (svibanj do rujan), ali je bio zelen tijekom kišne sezone (listopad do travanj). Zbog toga ljudi nisu mogli živjeti ondje tijekom cijele godine ako nisu živjeli u blizini zdenca. Međutim, Negev je bio važan zato jer su pastiri poput Abrahama svake godine vodili svoja stada na obližnja područja u vrijeme dok je bilo trave i vraćali se u naseljena područja tijekom sušne sezone da bi napasali stada na ostacima na poljima zemljoradnika.

Ovo je Obećana zemlja s nekoliko osnovnih lokacija.

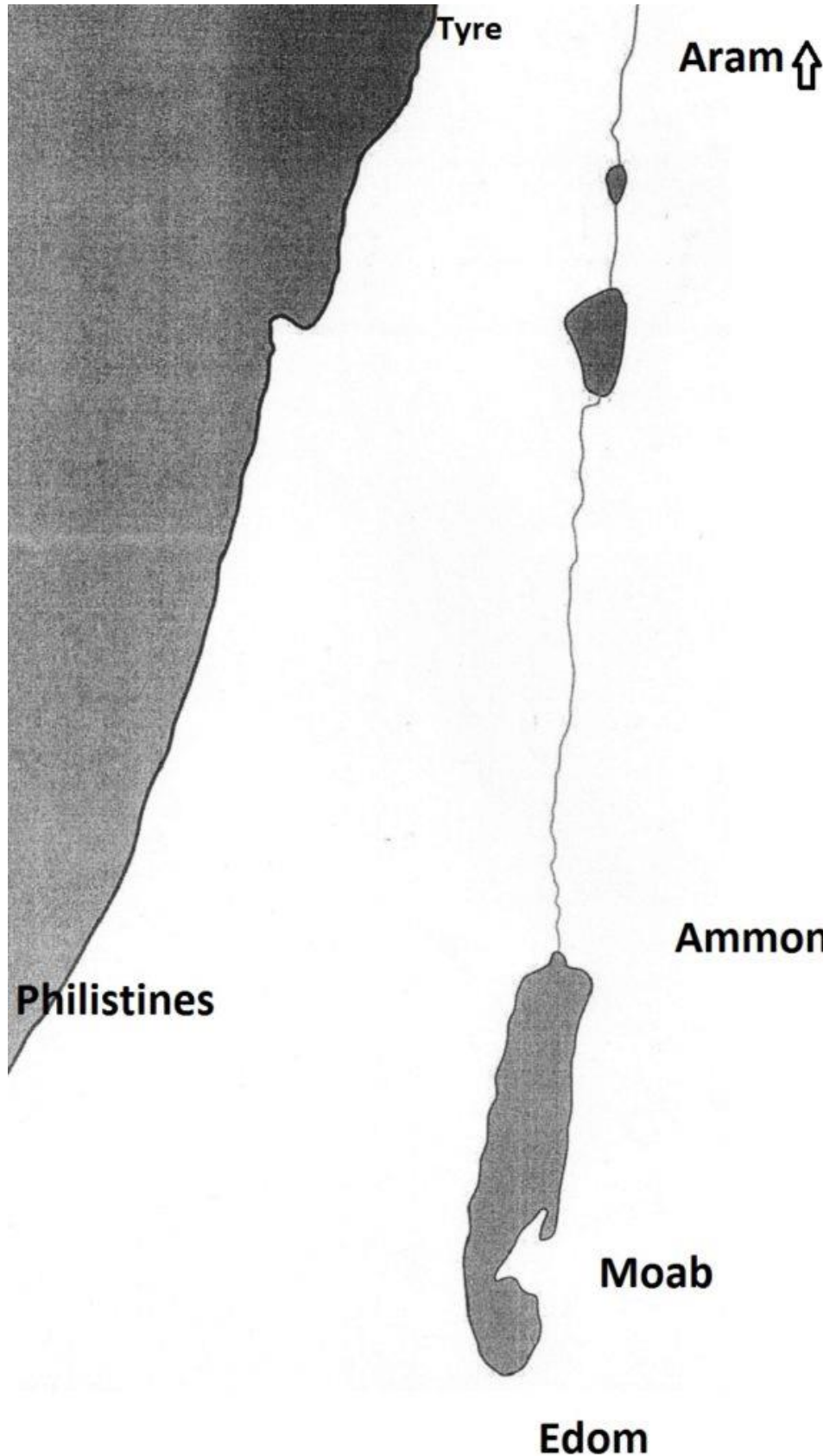
Osim Sredozemnog mora na zapadu (ili Velikog mora, kako su ga zvali), najočitija značajka Obećane zemlje je rijeka Jordan koja teče od Galilejskog mora na sjeveru do Mrtvog mora na jugu. Civilizacije su se obično širile uzduž rijeka, ali s obzirom na to da Jordan teče prebrzo za plovidbu i da je previše mutan da bi bio izvor dobre pitke vode, koliko znamo, na njegovim obalama nije sagrađen nijedan grad. Područje oko rijeke zapravo je bilo divlje od ostatka zemlje. Zbog toga što je Jordan tako divlji i neprijateljski te zato što Izraelci nisu bili narod pomoraca, ove vodene površine u Starom zavjetu služile su samo kao granice i prepreke.

Rijeka Jordan je najvažnija granica zato jer dijeli Obećanu zemlju na istočnu i zapadnu stranu. U pričama se spominje prelazak preko Jordana ili ga spominju kao objašnjenje gdje

se nalaze neke lokacije, spominjući mjesta "s druge strane Jordana". Ovaj izraz uvijek se odnosi na zemlju istočno od Jordana, unatoč tome što iz perspektive nekoga tko živi s te strane, Jeruzalem, Betlehem i druga mjesta nalaze se također "s druge strane Jordana". U Starom zavjetu, perspektiva iz koje se govori uvijek je centralizirana na Palestinu između Jordana i Sredozemnog mora.

Drugi način na koji starozavjetni pisci objašnjavaju nešto što se nalazi na istočnoj strani Jordana jest da koriste naziv Gilead za to područje. To je bilo veliko područje istočno od

rijeke. Tako, svako mjesto koje u svom nazivu ima "Gilead", nalazi se s istočne strane.

Na zemljovid sam stavio neka važna mjesta da ih možeš vidjeti. Možeš vidjeti da se sva nalaze u gorju, osim Beeršebe koja se nalazi u Negevu. Beeršebe je važna zato jer se smatrala najjužnijim gradom Izraela. Dan (na zemljovidu sjeverno) je bio najsjeverniji grad. Zato izraz "od Dana do Beeršebe" znači "u cijeloj zemlji".

Ovo je zemljovid koji pokazuje gdje su živjeli najvažniji neposredni susjedi Izraela.

Amon, Moab i Edom bili su mala kraljevstva koja su postojala u

zemlji prije dolaska Izraela u Obećanu zemlju. Bog je rekao Izraelu da je dao zemlju Amoncima, Moapcima i Edomcima na kojoj su živjeli, tako da je Izrael ne smije uzeti od njih.

Ti narodi bili su u srodstvu s Izraelom: Amon i Moab bili su potomci Abrahamova nećaka Lota, a Edom Jakovljeva brata Ezava.

Aram: Aramejci su bili etnička i kulturna skupina koja je živjela u snažnim gradovima-državama na području današnje Sirije. Damask je bio najvažniji grad. Aramejci su važni u 1. i 2. Kraljevima.

Filistejci: Konfederacija gradova-država. Tri do četiri generacije Filistejci su se borili s Izraelom za kontrolu nad područjem između podnožja izraelskog gorja i svog teritorija na obalnoj ravnici. Zbog toga što Stari zavjet sadrži mnoge priče iz tog vremena (Samson, Samuel, Šaul i David), stječe se dojam da su Filistejci bili najveći neprijatelji Izraela. To je bilo tako samo u tom razdoblju. Općenito, čini se da su Filistejci uzrokovali manje problema Izraelu u usporedbi s većinom ostalih susjeda. Ovo područje se danas po Filistejcima zove "Palestina".

Tir: Bogat grad Kanaanaca pomoraca (danas ih zovemo Feničani). Tir je uvijek želio imati dobre odnose sa svim narodima koji su kontrolirali putove kojima su putovali trgovci na putu do Tira da bi kupili robu koju su tirske brodove dovozili morem. Tako, dok je Izrael bio snažno kraljevstvo i dok je kontrolirao trgovinu koja je dolazila s juga, Tir mu je bio prijatelj. Dok Izrael nije bio kraljevstvo ili je bio slab, Tir ga je ignorirao.

Pitanja za grupe

1. Jesi li naišao na dijelove Biblije koji su dosadni? Zašto je u redu preskočiti ih?
2. Što se događa kad neka osoba dobro poznaje Bibliju, ali ne poznaje Boga dobro?
3. Autor kaže da svatko, bez obzira na kulturnu pozadinu, može razumjeti središnju poruku Biblije. Možeš li objasniti zašto je tome tako?
4. Društva drevnog Bliskog istoka bila su orijentirana na zajednicu, a ne individualistička. Na koji način je ovo slično ili različito od tvog društva? Što misliš o tome?
5. Bi li radije živio u društvu u kojem je moć neravnomjerno raspoređena, u kojem imaš

manju mogućnost osobnog izbora, ali u kojem su ljudi uglavnom dobri, ili u društvu u kojem je moć ravnomjerno raspoređena, ali većina ljudi su sebični i nisu dobri? Na koji način bi se život razlikovao u ova dva društva?

6. S obzirom na to da žene u drevnim društvima Bliskog istoka nisu imale imovinu, Bog je pokazao posebnu brigu za njihovu dobrobit. Također je pokazao posebnu brigu za radnike koji nemaju zemlje, strance i siromašne. Za koje ljude želi da se danas brinemo?

7. Drevna društva pokazivala su stvarnost da Bog djeluje iznutra, pri čemu su neke značajke bile dobre, a neke ne baš dobre. Koje su neke od dobrih značajki tvog društva? Koje značajke nisu baš dobre?

8. Na koji način može Isusova poruka transformirati društvo nabolje, a da pritom ono i dalje ostane prepoznatljivo?

9. Zamislimo da imaš prijatelja koji je poklonik religije koja se u potpunosti temelji na intelektualnim i duhovnim idejama i uvidima, kao što je New Age. Možeš li mu objasniti zašto je važno da kršćanstvo nije samo ideja, već da se temelji na stvarnim događajima koji su se dogodili na mjestima koja i danas možemo posjetiti?

10. Bog je rekao da je dao Amoncima, Moapcima i Edomcima njihovu zemlju i zato im je Izrael nije smio oduzeti. Čak kaže da je doveo Filistejce i Aramejce u njihove zemlje jednako kao što je doveo Izrael u njegovu zemlju ([Amos 9,7](#)). Možemo li iz ovoga naučiti nešto o Bogu i o tome kako se on odnosi prema narodu? Voli li Bog samo svoj narod? Što nam to govori o njegovoj ljubavi i brizi za narod?

Naziv	Poznate priče i ljudi
Temelji	Adam i Eva, Kajin i Abel, Noa i Potop
Obitelj	Abraham, Izak, Jakov, Josip
Ispunjenje i promašaj	Mojsije, deset pošasti, Izlazak, Deset zapovijedi, lutanje pustinjom Jošua, Jerihon, Rahaba, Debora, Gideon, Samson, Samuel, Ruta

Kraljevi	Šaul, David, Salomon
Kraljevstva	Ilija, Elizej, Ahab, Jona, Ezekija, Jošija, Izaija, Jeremija
Izbačeni	Ezekiel, Daniel, Nabukodonozor, ognjena peć
Vraćeni	Ezra, Nehemija, Estera

7

Koju vrstu teksta čitam?

Ne zaboravi: Bog je stvorio svijet kao dobro mjesto u kojem ga možemo upoznati i u kojem nas on može blagosloviti, ali mi smo se pobunili i uveli zlo u svijet. Zato je Bog odabrao jednu osobu, Abrahama, od koje će stvoriti narod Izrael, tako da kroz taj jedan narod može spasiti sve narode. Stari zavjet je priča o njima – priča o tome kako Bog priprema taj narod da bi on sâm mogao postati ljudsko biće rođenjem po ženi iz Izraela. Ovo je učinio zato da bi postao Spasitelj i Kralj cijelom ljudskom rodu, ispunjavajući tako svoj prvotni naum za nas: da ga poznamo i da nas blagoslovi.

Temelji - Obitelj – Ispunjenje i promašaj

Kralj – Kraljevstva

Izbačeni - Vraćeni

Što je to žanr?

Svaki put kad nešto čitaš, važno je biti svjestan koju vrstu teksta čitaš. Novinski izvještaj o zločinu čitaš drugačije nego priču sa zapletom. U oba slučaja radi se o zločinu, ali jedan od njih je pravi, a drugi fiktivan. Tvoje emocionalne reakcije bit će različite kod njihova čitanja.

Tvoja očekivanja bit će različita. Priču sa zapletom čitaš da bi na kraju otkrio tko je počinio zločin, a novinski izvještaj čitaš s nadom da će uhvatiti počinitelja. Novinski izvještaj koji uključuje hvatanje počinitelja izaziva osjećaj zadovoljstva (osim ako je kriminalac neki tvoj prijatelj), ali znaš da se to ne događa uvijek, tako da, ako izvještaj završava tvrdnjom da policija još istražuje zločin, prihvaćaš situaciju.

Ako čitaš ili gledaš cijelu priču sa zapletom, a onda ti na kraju ne kažu tko je počinitelj, to bi te razljutilo jer pravila pisanja tog žanra nalažu otkrivanje krivca. Izdavači znaju da pogrešno shvaćanje žanra može biti uznemiravajuće, što je razlog tome da, ako priča sadrži nestvarne elemente kao što su magija ili nadznanost, oni nalaze načina da to kažu čitatelju prije nego što počne čitati.

Ako čitaš priču za koju smatraš da je realistični roman o mladoj ženi koja odrasta u sirotištu u Keniji, očekuješ da ćeš vidjeti kako ona raste u svojoj spoznaji same sebe i svoga svijeta. Želiš vidjeti kako ona sazrijeva, gradi odnose, nalazi zadovoljstvo i počinje živjeti životom koji ispunjava. Nećeš očekivati da na pola knjige ona pronađe srušeni vanzemaljski svemirski brod i iskoristava njegovu tehnologiju da bi pobijedila skupinu vampira koji tajno vladaju svijetom. Da se to dogodi, mnogi čitatelji bacili bi knjigu iz ruku s gnušanjem (iako bi neki od nas možda pomislili da je priča doživjela jako zanimljiv obrat).

Različite vrste pisanih i umjetničkih materijala nazivamo žanrovi. Žanrove cijelo vrijeme razlikujemo bez svjesnog razmišljanja. Recimo da netko na televiziji tvrdi da je jedan novi automobil najsigurniji, najugodniji i najracionalniji automobil ikad proizveden. Da bi ga stvarno shvatio, trebaš znati radi li se o istraživaču koji izvještava o znanstvenim rezultatima, pokusnom vozaču koji daje svoje mišljenje ili o glumcu u reklami. Ako gledaš to misleći da izvještava o rezultatima istraživanja, a onda saznaš da je to plaćena reklama, vjerojatno bi te to naljutilo. Osim toga, morat ćeš promijeniti način razumijevanja svega što si upravo čuo. Ovo je u cijelosti posljedica razlika u očekivanjima koje imamo prema žanru reklame, za razliku od očekivanja od novinskog izvještaja. Ponekad ljudi kažu nešto što zvuči glupo, a zatim tvrde da se šale. Pritom pokušavaju izrečeno premjestiti u drugi žanr da bi izbjegli sramoćenje zato jer je prihvatljivo zvučati glupo u šali, ali ne i u normalnom razgovoru.

Svijest o žanru onoga što čitaš imat će značajan utjecaj na tumačenje pročitano. Pogrešno razumijevanje žanra može biti katastrofalno. 1930-ih godina jedna radijska postaja izvela je dramaturgiju romana "Rat svjetova" u kojem Marsovci napadaju Zemlju, ali umjesto da priču govori iz perspektive jednog čovjeka, kao u knjizi, prikazana je kao prijenos vijesti uživo. Prije

početka emisije postaja je objasnila da je ono što slijedi fikcija, ali nisu svi slušatelji čuli početak. Ljudi koji su se priključili programu nakon što je počeo, mislili su da slušaju stvarne vijesti o stvarnoj invaziji. Tisuće ljudi bježali su u masovnoj panici. Problem je u cijelosti ležao u pogrešnom shvaćanju žanra.

Ista stvar događa se kod čitanja Biblije. Čitamo da je Samson zapalio žitna polja Filistejaca zato jer je Samsonov svekar, koji je bio Filistejac, dao Samsonovu ženu nekome drugome. Neki ljudi mogli bi pomisliti da ovo pokazuje da je ponekad dobro osvetiti se ili da cijele zajednice trebaju trpjeti kaznu za grijeh nekoćine svojih članova. Međutim, to je pogrešno shvaćanje žanra. Priča o Samsonu je narativni tekst, što znači da opisuje što je Samson učinio. Ona nije zakon koji nam govori što trebamo činiti. Čak ni ne sugerira da je Bog odobravao taj postupak. S obzirom na to da Bog zapovijeda da se ne osvećujemo ([Lev 19,18](#); [Pnz 32,35](#)), možemo znati da je Samson postupio pogrešno. Naučiti razumjeti žanr pomoći će ti izbjeći ovu vrstu pogreške i opaziti je kod slušanja drugih.

Ove lekcije objašnjavaju temeljni žanr Starog zavjeta: narativni žanr ili priču. Razlog važnosti ovoga jest činjenica da pogrešno razumijevanje žanrova vjerojatno je najuobičajeniji izvor pogrešnog tumačenja Starog zavjeta. Razumijevanje različitih vrsta pisanja najvažniji je korak u postajanje kompetentnim čitateljem i zato je prilično važan. Nakon što završiš ovaj tečaj, možeš pročitati i druge materijale koje ću objaviti o drugim, težim žanrovima.

Na najvišoj razini, Stari zavjet možemo podijeliti na dva žanra: proza i poezija. Proza je ono što podrazumijevamo pod normalnom komunikacijom. Jedni drugima obično govorimo u prozi. Proza se sastoji od rečenica i odlomaka. Uglavnom je doslovna i koristi se za prenošenje informacija. Upute i priče također su proza.

Poezija je posebna vrsta govora koji ima umjetnički uređen uzorak, tako da ima neku vrstu ritma, često i uzorak rimovanja riječi, ali to mogu biti i ponovljeni glasovi u sredini ili na početku riječi, ili uzorak koji uključuje broj slogova ili čak značenje određenih fraza. Svrha poezije je obično pobuđivanje emocionalnog odaziva jače nego prozom. Poezija se sastoji od stihova, koji ne moraju biti cjelovite rečenice, već se mogu sastojati samo od izražajnih sredstava.

Proza i poezija mogu se dalje dijeliti u podžanrove. Najuobičajeniji i najvažniji žanrovi proze Starog zavjeta su priča, zakon i pouka (ili naučavanje). Najvažniji žanrovi poezije su: mudrosna, proročka, apokaliptična i psalmi, koji su vrsta poezije koja uključuje i pjesme i molitve.

Trebaš biti svjestan da nije jednako lako razumjeti sve žanrove. Neke je sigurno jednostavnije savladati nego druge. Srećom, onaj koji je najjednostavnije savladati također je i najtemeljnija informacija i onaj od kojeg trebaš krenuti. S obzirom na to da je cilj ovih lekcija poticaj da počneš čitati Stari zavjet, pogledat ćemo kako razumjeti priče (naraciju) tako da ih možeš čitati s određenom dozom samopouzdanja. Upoznavanje sa sadržajem priča omogućava ti razumijevanje svijeta u kojem su drugi materijali bili napisani. Trebaš stvarno biti upoznat s naracijom Starog zavjeta prije nego što pokušaš razumjeti proročanstva.

Knjige od Postanka do Estere su uglavnom naracija, iako prvih nekoliko knjiga sadrži zakone i rodoslovlja, a u svima ima i nešto poezije. Dijelovi ostalih knjiga također su naracija, kao npr. u Joni, Jobu, Jeremiji i Ezekielu.

Razumijevanje poezije naučit ćeš čitajući Psalme. Oni obično nisu preteški za razumijevanje i s mnogima od njih lako ćeš se povezati. U njima se emocionalno piše o cijelom rasponu ljudskih emocija i iskustava. Dok čitaš Psalme, sigurno ćeš pronaći neke koji odražavaju tvoje trenutne misli i osjećaje. Zbog toga neke od njih kršćanin razumije lako kao i narativne priče. Njihova ljudskost čini ih pristupačnima i to je vjerojatno razlog zašto se mnoge Biblije tiskaju samo kao Novi zavjet s Psalmima – zato jer su Psalmi jedini dio Starog zavjeta koji mnogi ljudi čitaju. Međutim, oni nisu mjesto odakle početi ako želiš čitati Stari zavjet, nisu onakvi kakve su priče. Kad dođeš do njih, pomoći će ti razviti instinkt za čitanje hebrejske poezije. S obzirom na to da su proroci pisali uglavnom u obliku poezije, ovo je ključan korak u njihovom razumijevanju.

Kreni od priča

Kad počneš čitati Bibliju od Postanka, prve knjige, ubrzo postaje jasno da su ono što čitaš priče. Važno je ovo stvarno opaziti jer oko polovine Starog zavjeta sastoji se od priča. Bog nije morao početi s pričama, ali on je to ipak učinio. Stari zavjet započinje knjigama koje govore priču o Božjem odnosu s ljudskim rodом tako da mi ljudski čitatelji možemo razumjeti Boga. Zatim postoje knjige mudrosti i proročanstava koje govore izravnije o Božjim planovima i željama.

Opazi da Novi zavjet ima jednaku strukturu: imamo Evanđelja i Djela apostolska, u kojima se govori priča, pa zatim poslanice i Otkrivenje. To nije slučajnost. Postoji razlog zašto priče dolaze prvo. U oba slučaja, te priče od ključne su važnosti za razumijevanje knjiga koje slijede. Mnogi od nas krenuli bi od poučavanja i nekih osnovnih činjenica, a zatim bi upotrijebili priče

za ilustriranje nauka. Ali vidimo da priče zauzimaju prvo mjesto u Bibliji i postoje dobri razlozi za to, što bi moglo izazvati neke od naših pretpostavki.

Mnogi od nas pretpostavljaju da bi Bog radije trebao poučavati kao što to čine učitelji u današnjim školama. Ali Bog nas poučava u obliku priče mnogo više nego izravnim poučavanjem zato jer je to bolja metoda poučavanja istina koje imaju složenu primjenu. U ovom slučaju, primjena je način kako živjeti naše živote. Priče nisu dobre poput izravnih tvrdnji kad se objašnjava nešto jednostavno, kao što je način uporabe nekog uređaja, kako skuhati neko jelo ili kako doći do nečije kuće. S obzirom na to da je svladavanje života teže nego svladavanje uporabe računala, potreban je drugačiji pristup.

Priče su također bolje od izravnih tvrdnji za upoznavanje osobe. Evo jedne priče. Kad je David, koji je kasnije postao kralj, došao do svoje braće da bi im donio namirnice dok su bili u vojsci, vidio je i čuo diva Golijata kako izaziva izraelsku vojsku te postavlja pitanje kakvu nagradu će dobiti čovjek koji ga pobijedi u izazovu. Ove velike riječi koje je izgovorio neiskusni mlađi brat naljutile su njegovog najstarijeg brata. On je rekao:

"No kad Eliab, njegov najstariji brat, ču kako on razgovara s ljudima, Eliab gnjevom planu na Davida te reče: 'Zašto si sišao ovamo? I komu si ostavio ono malo ovaca u pustinji? Znam ja tvoju drskost i zlobu srca tvojega; ta sišao si da bi vidio bitku!' Nato David reče: 'Što sam sad učinio? Zar nije o tome bila riječ?'" (1 Sam 17,28-29).

Tko od nas nije čuo kako stariji i mlađi brat ovako razgovaraju? Cijeli odnos vidi se u nekoliko rečenica. Da pokušam izravno sažeti njihov odnos, kako to trebam učiniti? Eliab je bio ljut na Davida? On nije volio Davida? Eliab je plašio Davida? David je izbjegavao konflikt, ali njegov brat nije? Opažaš da ništa od toga zapravo ne opisuje ono što je izrečeno u gornja dva retka. Ništa od navedenog čak ni ne zvuči potpuno točno. Izravne tvrdnje rijetko kada mogu obuhvatiti kompleksnost osobnosti na način kako to može priča.

Međutim, to nije sve. Dok razmišljamo o ovim recima, vidimo da Eliab nije imao čisto srce i da je pretpostavio da ni Davidovo nije bilo čisto. Eliabova pretpostavka o Davidovim motivima daje nam uvid u njegovu motivaciju. Također vidimo da Eliab nije gledao na problem kao što je gledao David – da je na kocki bila čast Izraelova Boga. Ne samo da nije vjerovao Davidu, nego nije vjerovao ni u Božju sposobnost da ih izbavi od tog diva. Vidiš li kako je sve to sadržano u samo dva retka? Zapravo je potrebno više vremena za izravno opisivanje ovog sadržaja nego za pričanje priče, a i sve što sam ovdje rekao, ne iscrpljuje ono što je sadržano u tim recima.

Priče također mogu prenijeti poantu koja je protivna našim pretpostavkama kad mislimo da nešto razumijemo, ali zapravo ne razumijemo. U [Postanku 28](#), Jakova su njegovi roditelji poslali da pronađe ženu. Bog mu se ukazao na putu i ponovio mu obećanja koja je dao njegovom djedu Abrahamu. Bog je izričito obećao Jakovu da će ga štiti i da ga nikada neće napustiti. Kad se probudio, Jakov je bio uplašen i čitamo:

"Tada Jakov učini zavjet govoreći: 'Ako Bog bude sa mnom i ušćuva me na ovome putu kojim ja idem, i dadne mi kruha da jedem i odjeće da se odijevam te se s mirom vratim u dom oca svojega, onda će Gospod biti moj Bog. A ovaj kamen koji sam postavio kao stup bit će kuća Božja; i od svega što mi budeš davao predano ću ti davati desetinu'" (Post 28,20-22).

Vidiš li u čemu je problem s Jakovljevim stavom? Rekao je: "Ako Bog bude sa mnom... dadne mi kruha da jedem... te se s mirom vratim u dom oca svojega... onda će Gospod biti moj Bog..." Koliko vjeruje Bogu? Što traži od Boga? Misli li da je Bog dostojan štovanja čak i kad ne daje Jakovu ono što Jakov želi? Ne. Ovdje vidimo odnos s Bogom usmjeren na samoga sebe. Jakov misli da ako nešto želi, onda to mora pribaviti sam. Jakov odlučuje što je dobro za njega i postavlja svoje ciljeve. Za Jakova, Bog je potencijalan partner u ovom poslu. Ako će ga Bog podržati, tada će Bogu dati dio onoga što dobije. Jakov prilično mnogo pati u životu zbog ovakvog stava.

Jakovljeva priča je putovanje na kojem on prepušta kontrolu, pouzda se u Boga i iskreno ga štuje. Biblija je jednostavno mogla reći nam to o Jakovu u nekoliko rečenica, ali to ne bi imalo jednaku snagu izazvati naše vlastite stavove prema Bogu. Dok čitaš Jakovljev zavjet, možda čuješ odjek nekih od svojih molitava i sjećaš se nekih od "dogovora" koje si sklopio s Bogom.

Stari zavjet nije knjiga koja je posvećena jednostavnim istinama i lakim odgovorima. Moraš biti voljan hrvati se s istinama koje pokazuju u različitim smjerovima. Vidjet ćeš da poslušnost Bogu ne jamči život bez problema. Financijski blagoslov ponekad je povezan s vjernim slijeđenjem Boga (kao kod Abrahama), ali često nije. U [1. Samuelovoj 25](#), arogantan i sebeljubiv Nabal je bogat, dok je David u bijegu kao izopćenik.

Poznavanje Boga nije nešto jednostavno. Ono uključuje uspone i padove. Odabiri koje činimo dok prolazimo kroz svoj život s Bogom od ključne su važnosti. Pisci Novog zavjeta razumjeli su to, ali rijetko su o tome pisali izravno. A nisu ni trebali jer Biblija je već bila puna ovakvih poruka.

Jedan od razloga zašto su kršćani napustili Stari zavjet u prvih nekoliko stoljeća nakon Krista

(istina, nisu ga napustili, ali došli su blizu toga) jest taj što nisu znali što s njim. Po kulturi bili su Grci i Rimljani i nisu bili uronjeni u Stari zavjet poput židovskih vođa prve crkve. Bili su preplavljeni njegovom veličinom i složenošću. Stari zavjet napisan je u svijetu drugačije kulture, dok je Novi zavjet napisan unutar njihove kulture i zato je bilo mnogo lakše poistovjetiti se s njim. Nije zato iznenađujuće da su se ti rani vođe koncentrirali na Novi zavjet. Također ih je odbijala nejasnoća Starog zavjeta, pomanjkanje lakih odgovora. On ostavlja čitatelja s jednakim brojem pitanja kao što je i odgovora, a ti prvi kršćani pretpostavljali su, baš poput većine nas, da su odgovori uvijek bolji od pitanja. Međutim, neodgovorena pitanja vode nas u daljnje istraživanje na način kako to odgovori ne čine. Poznaješ li nekoga tko misli da već ima sve odgovore i da zna sve? Što misliš o takvim ljudima?

Nadam se da je ovo bio uvod u ideju o žanrovima Starog zavjeta. Svaku od ovih vrsta Pisama trebamo čitati s pomalo drugačijim očekivanjima. Od svih ovih žanrova, narativni tekstovi su dobar početak i od njih trebaš krenuti ako si tek počeo čitati Bibliju od Postanka. Sljedeća lekcija govorit će konkretno o narativnom žanru i dat će ti ideje što tražiti dok čitaš i kako bolje razumjeti Pismo koje je Isus čitao.

Pitanja za grupe

1. Koji su još neki primjeri žanrova?
2. Koje su neke od pogrešaka koje možemo učiniti ako pogrešno razumijemo žanrove? Jesi li se ikada razočarao zbog otkrića da žanr onoga što gledaš ili čitaš ne odgovara onome što si očekivao?
3. Psalme možemo gledati kao lekcije o odnosu s Bogom. Kakva su tvoja iskustva s Psalmima?
4. Što te se posebno dojmilo kod ideje da su priče bolje od izravnog poučavanja? Možeš li se sjetiti nekog primjera u kojem bi priča bila od veće pomoći od izravne pouke?
5. Jesi li osobno sklapao dogovore s Bogom poput Jakova ili znaš nekoga tko je to činio? Što ti to govori o vrsti odnosa između te osobe i Boga ili o načinu na koji osoba razmišlja o Bogu?
6. Stvara li u tebi nelagodu ideja o postojanju pitanja bez odgovora? Što misliš, što je tome

razlog? Koliko je važno da imamo odgovore na sva pitanja?

Naziv	Poznate priče i ljudi
Temelji	Adam i Eva. Kajin i Abel, Noa i Potop
Obitelj	Abraham, Izak, Jakov, Josip
Ispunjenje i promašaj	Mojsije, deset pošasti, Izlazak, Deset zapovijedi, lutanje pustinjom Jošua, Jerihon, Rahaba, Debora, Gideon, Samson, Samuel, Ruta
Kraljevi	Šaul, David, Salomon
Kraljevstva	Ilija, Elizej, Ahab, Jona, Ezekija, Jošija, Izaija, Jeremija
Izbačeni	Ezekiel, Daniel, Nabukodonozor, ognjena peć
Vraćeni	Ezra, Nehemija, Estera

8

Kako razumjeti priče Starog zavjeta: Prvi dio

Ne zaboravi: Bog je stvorio svijet kao dobro mjesto u kojem ga možemo upoznati i u kojem nas on može blagosloviti, ali mi smo se pobunili i uveli zlo u svijet. Zato je Bog odabrao jednu osobu, Abrahama, od koje će stvoriti narod Izrael, tako da kroz taj jedan narod može spasiti sve narode. Stari zavjet je priča o njima – priča o tome kako Bog priprema taj narod da bi on sâm mogao postati ljudsko biće rođenjem po ženi iz Izraela. Ovo je učinio zato da bi postao Spasitelj i Kralj cijelom ljudskom rodu, ispunjavajući tako svoj prvotni naum za nas: da ga poznajemo i da nas blagoslovi.

Temelji - Obitelj – Ispunjenje i promašaj

Kralj – Kraljevstva

Izbačeni - Vraćeni

Kako čitati narativne tekstove

Hebrejski narativni tekstovi su "priče". Šteta što danas mnogi pretpostavljaju da je svaka priča, ona sa zapletom i likovima, izmišljena, jer to naprosto nije točno. Kad

prijatelju ispričaš što ti se neobičnog dogodilo, to je priča, ali ona je istinita, osim ako nisi

lažljivac. Priče u Bibliji stvarno su se dogodile i savršeno su istinite, s obzirom na to da su to riječi Boga koji ne može lagati ([Tit 1,2](#); [Heb 6,18](#)).

Ove priče su selektivne u onome o čemu nam govore zato jer su sve priče selektivne. Bilo bi nemoguće ispričati priču koja sadrži sve vizualne detalje i koja odgovara na sva pitanja. Svatko tko je pokušao ispričati priču znatiželjnom djetetu zna ovo. Dijete može postaviti toliko pitanja da priča nikada ne bi završila kad ga ne bismo prekidali.

Također je važno sjetiti se da su te priče jedna vrsta povijesti. One su istinita prepričavanja stvarnih događaja. To nisu alegorije ili pripovijetke, niti su pune skrivenog značenja. To ne znači da se moraju uklapati u naše poimanje povijesti, kakvo god ono bilo. Neki ljudi pretpostavljaju da, ako povijesna knjiga pokušava prenijeti neku poantu, nije zapravo povijesna knjiga jer nije napisana iz neutralne perspektive. Oni na nju gledaju kao na propagandu. S obzirom na to da sve biblijske priče imaju teološku poantu, ne izgledaju kao "dobra" povijest ako se krene od te pretpostavke, koju zapravo ne moramo imati. Knjige treba prosuđivati prema tome što su njihovi pisci pokušali postići, a ne prema tome što ljudi danas misle da su oni trebali postići.

Mnogi pobožni ljudi dobrih namjera tijekom godina tumačili su starozavjetne priče kao alegorije. To znači da su gledali na likove kao predstavnike nečeg drugog. Tako su znali reći da Abraham, kojeg je Bog pozvao da napusti svoj narod i ode u novu zemlju, predstavlja crkvu, koja je pozvana iz svijeta da bi slijedila Boga u nebo. Pritom nisu negirali da je Abraham bio stvarna osoba koju je Bog stvarno pozvao, već su mislili da kršćani mogu imati koristi od te priče tako da je čitaju kao da simbolizira nešto drugo. Ovakvo naučavanje ima dobre namjere i dolazi od istinske želje da se primijeni Biblija na živote ljudi jer ti učitelji nisu vidjeli drugi način uporabe tih priča jer one sadrže izvještaje o laganju, ubojstvima i preljubima.

Drugi ljudi dobrih namjera u svemu se trude vidjeti nagovještaj Isusa. Mogu nam reći da Josip nagovješta Krista jer je bio prodan za srebro i spasio je svoj narod. Ili, malo ekstremniji primjer, da Kovčeg saveza nagovješta Krista zato jer je napravljen od dasaka koje su rezane, kao što je Isus bio odrezan od svog naroda (stvarno sam pročitao ovo).

Postoje nagovještaji Isusa u Starom zavjetu i u određenom smislu Isus je ispunjenje cijelog Starog zavjeta. Međutim, postoji problem s ovim pristupom koji nije isprva vidljiv. Osim što joj promiče jednostavno značenje napisanog, ova metoda oduzima tekstu sposobnost da nas izazove. To čini tako da zamjenjuje izvorno značenje onim sigurnim koje već znamo.

Tumačenje na ovaj način pretpostavlja da već znamo ono što trebamo znati i da već imamo

potpuno shvaćanje Boga i svijeta. Time se fiksiraju priče na način da ih se prisiljava da govore ono što mi očekujemo da nam govore i prije nego što ih pročitate. U praksi to izgleda tako da čitatelj traži nešto što ga podsjeća na Isusa ili nauk koji je sličan onome iz Novog zavjeta, a kad to pronade, prestaje pretraživati odlomak. Misli da je pronašao blago koje je pokušavao iskopati i zato ne vidi većinu onoga što Bog ima za njega za naučiti. Nadam se da će ti ono što slijedi u nastavku pomoći da na koristan način upotrebljavaš priče i da ne tražiš skrivena značenja.

Jedan od razloga zašto ljudi čitaju narativne tekstove na ovaj način je taj što očekuju izravno naučavanje, a ne nalaze ga. To je zato što svrha ovih priča nije da izravno poučavaju. One nisu priče za djecu od kojih svaka ima pouku na kraju ili čak sadrži samo jednu poantu. One ilustriraju nauk koji se nalazi na drugim mjestima u Bibliji. U njima opažamo stvarne ljude koji imaju stvarne susrete s Bogom, tako da naučeno učimo indirektno. To znači da svaka pojedina epizoda ne sadrži neku lekciju koju mi trebamo naučiti. Često korist dolazi od čitanja mnogih priča koje zajedno grade sliku iz koje možemo učiti.

U Brojevima zabilježeni su brojni slučajevi prigovaranja i pobune djece Izraelove protiv Boga. Malo od tih priča, same po sebi, sadrže neku jedinstvenu lekciju, ali ako ih čitamo zajedno, možemo vidjeti odgovor na jedno od najvećih pitanja o kojem su ljudi razmišljali kroz stoljeća.

Opazite da su djeca Izraelova u pustinji gledali Boga u obliku oblaka danju i u obliku vatre noću. Bog je svaki dan činio čudo da bi nahranio svakog od njih dajući im manu za hranu. Svatko je uvijek imao dovoljno za jelo svakodnevno. Bog im je govorio direktno preko Mojsija. Vidjeli su kako za njih dijeli Crveno more.

Jesu li ti ljudi bili stvarno snažna i vjerna skupina? Jesu li voljeli Gospodina svim svojim srcem? Ne. Kakvu god da su vjeru imali, ona je bila jako slaba. Njihovo pouzdanje u Boga bilo je gotovo nepostojeće. Zato, ako se pitaš zašto se Bog ne pokazuje mnogo redovitije čudima, glasom s neba i potresom, sjeti se djece Izraelove. Je li im to pomoglo u vjeri? Čini se da, što Bog više intervenira na ovaj način, umjesto da stvara veću vjeru u svom narodu, zapravo slabi vjeru. Ne govori se o tome zašto je to tako, ali znamo da je to istina jer vidimo to u ovim narativnim tekstovima.

To je razlog zašto ne bismo trebali čitati priče Starog zavjeta tražeći pojedinačne pouke iz svake od njih. Također trebamo paziti da ih ne čitamo u potrazi za općim načelom zato jer nakon što se izvuče neko načelo, imamo tendenciju odbaciti priču kao što se odbacuje naranča iz koje je iscijeđen sok. Priče su ovdje da bismo ih uvijek iznova doživjeli i učili nebrojene

stvari iz njih. Učenje iz priča je poput učenja iz života.

Zamisli trogodišnjakinju i zapitaj se što je danas naučila. S obzirom na to da ne ide u školu, odgovor bi mogao glasiti da je naučila kako malo stabilnije trčati, kako jasnije izgovoriti neke riječi. Možda je opazila neku riječ koju upotrebljava njezina majka, ali još ne zna što znači. Možda je shvatila gdje njezina majka drži šećer i sutra će otkriti kako se popeti do njega i kratko nakon toga saznati da to ne smije činiti. Ona uči na stotinama područja i gotovo je nemoguće nabrojati, ali bez učenja ove vrste, nikada neće postati odrasla osoba. I mi trebao čitati ove priče na jednak način.

Na primjer, Knjiga o sucima mnogo govori o ženama. Žene se pojavljuju u toj knjizi od početka do kraja u širokom rasponu uloga. O tome sam mnogo puta razmišljao, ali i dalje ne mogu sa sigurnošću reći što zapravo Suci pišu o ženama. Ne vjerujem da postoji samo jedna poruka. To je jednostavno značajka ove knjige koju je Gospodin uključio da bi razvio i izazvao svakoga koji je čita na području razumijevanja žena.

Na različite čitatelje utjecat će na različite načine, ovisno o pozadini koju unose u priču i, očito, o tome jesu li muškarac ili žena. To je alat koji Sveti Duh može upotrijebiti da bi privukao svakoga u uravnoteženije razumijevanje ove teme, malo bliže istini. To će pomoći čitatelju da malo bolje razumije žene u svom životu (što uključuje razumijevanje same sebe ako je u pitanju čitateljica), cijeni ih i voli učinkovitije. Čitatelj će postati barem malo sličniji Bogu.

Pogledajmo jednu priču i usporedimo kako ona poučava u usporedbi s izravnijom tvrdnjom kakvu obično očekujemo. Prvo pogledajmo Izreke 3,5-6: "Uzdaj se u Gospoda svim srcem svojim i ne oslanjaj se na vlastiti razum. Misli na nj na svim svojim putima, i on će poravniti tvoje staze." Ovo je prekrasan par redaka, sigurno jedan od onih koje je dobro naučiti napamet. Često sam ih se sjetio i doživio blagoslov. A sada pročitajmo priču. Situacija je takva da Filistejci napadaju Izrael. Ljudski gledano, bili su jači. Prvi izraelski kralj Šaul okupio je izraelsku vojsku da bi se branili protiv njih, ali on je težio neodlučnosti i obje vojske već su neko vrijeme čekale bitku. A onda na scenu stupa Jonatan, Šaulov sin ([1 Sam 14,1-15](#)).

Što vidiš u ovoj priči? Ističe li se neki od redaka? Čini mi se da je prilično važno ono što je Jonatan rekao u šestom retku. "S obzirom na to da Gospodin može spasiti koristeći veliki ili mali broj ljudi, on nas može upotrijebiti za pobjedu, unatoč tome što to ljudski nije moguće." Ovo je snažan redak, ali on ne sadrži sve ono što nalazimo u priči. Također vidimo da Jonatan ne podrazumijeva da zna što je najbolje u ovoj situaciji. Možda Bog ne želi da ovdje dođe do bitke. Zato Jonatan predlaže test kao dio svog razgovora sa svojim Bogom. Zamolio je da mu

Gospodin otkrije svoju volju temeljeno na prijedlogu mjesta susreta s Filistejcima. Kad oni kažu: “Uspnite se ovamo”, on kreće potpuno siguran da se nalazi u Božjoj volji.

Jedna od osnovnih pouka ove priče sadržana je u izreci koju smo pročitali gore, ali koja od metoda prikazivanja ima veću snagu? Velika prednost izreke je kratkoća i lakoća pamćenja. To je nešto kao džepna verzija onoga što možemo naučiti iz ove priče. Ali priča s Jonatanu je drugačija. U njoj istina oživljava i daje nam sliku kako može izgledati kad se pouzdamo u Gospodina u stvarnoj situaciji (iako takvoj da je mala vjerojatnost da ćemo se sami u njoj ikada naći). To je također slika vjere. I još više od toga, Jonatan poduzima korake unaprijed. On ne sjedi i čeka da mu Gospodin kaže što treba učiniti, nego aktivno traži prilike i zatim ono što je otkrio stavlja pred Boga da on to odobri. Dakle, ovdje vidimo primjer suradnje s Bogom. Priča se zapravo ne može iscrpiti u potrazi za svakim značenjem koje se može jednostavno ovdje zapisati. To je priča kojoj se možemo uvijek iznova vraćati i svaki put dobiti još nešto iz nje.

Posebna poteškoća: Priče koje se ponavljaju

Dok čitaš, ponekad ćeš naići na priču za koju se čini da se ponavlja na nekom drugom mjestu. Na primjer, čini se da postoje dva izvještaja o stvaranju. Također, kralj Šaul prorokovao je u dvije različite priče i za obje priče kaže se da su izvor iste uzrečice. Objasniti ću ova dva primjera da ti prenesem određene ideje kao shvatiti ponovljene priče, ali i da ne brineš mnogo oko njih.

Ponovljene priče izazivale su zabrinutost zato jer su u 19. i 20. stoljeću, ali i danas, stručnjaci proučavali Stari zavjet kao da se radi samo o drevnom ljudskom dokumentu. Vidjeli su te dvostruke priče i zaključili da su one tu zato jer je autor imao na raspolaganju dvije različite narodne priče kao objašnjenje iste stvari pa ih je jednostavno ubacio u svoju priču. Razvili su ideju da je Stari zavjet neskladna mješavina protuslovnih priča.

Stručnjaci su to učinili zato jer su pretpostavili da su njihova očekivanja od pričanja priča univerzalna, da su standardi pripovijedanja isti posvuda i u svim vremenima. Nije im palo na pamet da bi knjiga napisana u drugoj kulturi mogla odražavati drugačiju tehniku pripovijedanja, druge pretpostavke i očekivanja. Prosuđivali su književnost drevnog Bliskog istoka prema modernim europskim standardima i tako su s velikim pouzdanjem pisali iz dubokog nepoznavanja svoje teme. Iako su imali veliko znanje o Starom zavjetu, pogrešno razumijevanje nekih od osnovnih točaka kao što je ova odvelo ih je na tešku stranputicu. Kao

što je napisao Erazmo, veliki renesansni stručnjak: "Ništa nije tako arogantno kao neznanje."

Međutim, za izvorne čitatelje, ponovljene priče nisu bile protuslovne. One postoje da bi bacile svjetlo iz različitih kutova na događaje iz priče. U slučaju stvaranja, prvo čitamo o stvaranju svijeta iz vanjske perspektive. Gledamo iz perspektive poput anđela. U drugoj priči vidimo stvaranje čovječanstva i Edenskog vrta iz zemaljske perspektive. Ne gledamo ga s neba, nego bliže akciji. Mi kao ljudski čitatelji pozvani smo u intimniju perspektivu na stvaranje naših prvih predaka i dijela zemlje koji je Bog posebno pripremio za njih.

Što se tiče dviju priča o Šaulu, Šaul je prorokovao jednom na početku svoje kraljevske vladavine (([1 Sam 10,9-12](#))). Ovo je bio pozitivan i iznenađujući događaj i za njega je to bilo duhovno pozitivno iskustvo. Iz njega je nastala uzrečica: "Zar je i Šaul među prorocima?" S obzirom na to da nitko više ne koristi ovu uzrečicu, možemo samo pogađati što je ona značila, ali čini se da se upotrebljavala za neki pozitivan, iznenađujući događaj koji je nadilazio očekivanja. Do tog trenutka Šaul je bio osoba koja nije zainteresirana za duhovno. Čini se da nije ni znao tko je Samuel, iako je Samuel desetljećima bio duhovni vođa Izraela. Ali kad je postao kralj, prorokovao je.

Kasnije, Šaul se odvratio od Gospodina i pokušava ubiti Davida, čovjeka kojeg je Bog odabrao da zamijeni Šaula kao kralja. Jednom dok je Šaul pokušavao ubiti Davida, obuzeo ga je Sveti Duh pa je prorokovao ([1 Sam 19,23-24](#)). Međutim, ovaj put čini se više u obliku mahnitanga (hebrejska riječ "prorokovati" znači i "mahnitati") jer se Šaul skinuo i ležao gol cijelu noć. Ovo je obrnuto iskustvo od onog prvog. Bilo je to duhovno poniženje i događa se pred kraj njegove vladavine, kao što je prvo iskustvo bilo na njezinu početku. Sada uzrečica: "Zar je i Šaul među prorocima?" dobiva mračnije značenje. Možda se upotrebljavala za nekoga koji je pokušavao učiniti nešto za što uopće nije prikladan. Kad bi Hebrej upotrijebio tu uzrečicu, ton njegova glasa i kontekst komunicirali bi što točno znači uzrečica.

Nadam se da ti ovo daje određenu ideju što učiniti s ponovljenim pričama. U većini slučajeva trebaš samo proći preko njih i ne brinuti previše. Ponovljene priče su uglavnom stvar koja je takva da ćeš o njima razmišljati kad postaneš napredniji čitatelj.

Pitanja za grupe

1. Što je najveća opasnost u alegorijskom tumačenju Biblije?
2. Važno je imati na umu da Stari zavjet doista ukazuje na Isusa, ali postoji opasnost od prebrzog uvođenja povijesnog Isusa u naše proučavanje Starog zavjeta. Možeš li objasniti ovu

opasnost? Možeš li navesti neki primjer?

3. Bi li mogao objasniti nekome zašto se Bog ne ukazuje često izravno i zašto ga čak i kršćani trebaju stalno tražiti ako ga žele vidjeti jasnije? Koje paralele možeš povući između priče o djeci Izraelovoj i Isusove službe?

4. Ako je rast u Kristu poput rasta djeteta, onda je to nešto kompleksno i nešto što se ne može dokraja ubrzati. Koji su neki od načina koji ukazuju na očit rast u Kristu? Koje stvari nisu tako očite?

5. Što misliš o priči o Jonatanu i Filistejcima? Što možeš izvući iz nje?

6. Smeta li ti ideja da drevnom Izraelcu nije smetalo imati dvije različite priče kojima se objašnjava porijeklo iste stvari? Što je pritom teško razumjeti?

7. Više od stoljeća, mnogi stručnjaci za Stari zavjet provodili su većinu svoga vremena u pokušaju da otkriju proces pisanja Starog zavjeta. Pokušavali su rekonstruirati jesu li se različite priče kombinirale i na koji način, kao i kada je to učinjeno i tko je to učinio. Pastori, učitelji i svećenici koje su poučavali ovi stručnjaci mnogo manje propovijedaju iz Starog zavjeta, u usporedbi s onima koji nisu ovako obučavani. Što misliš, zašto je to tako?

Naziv	Poznate priče i ljudi
Temelji	Adam i Eva, Kajin i Abel, Noa i Potop
Obitelj	Abraham, Izak, Jakov, Josip
Ispunjenje i promašaj	Mojsije, deset pošasti, Izlazak, Deset zapovijedi, lutanje pustinjom Jošua, Jerihon, Rahaba, Debora, Gideon, Samson, Samuel, Ruta
Kraljevi	Šaul, David, Salomon
Kraljevstva	Ilija, Elizej, Ahab, Jona, Ezekija, Jošija, Izaija, Jeremija

Izbačeni	Ezekiel, Daniel, Nabukodonozor, ognjena peč
Vraćeni	Ezra, Nehemija, Estera

9

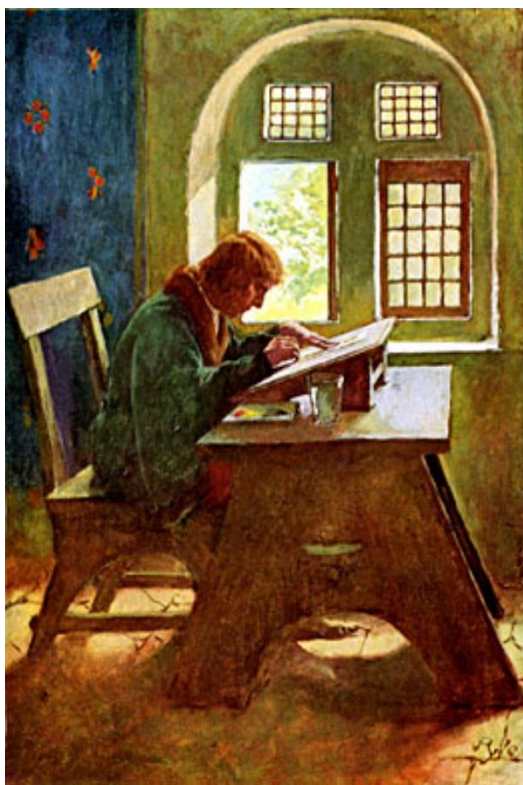
Kako razumjeti priče Starog zavjeta: Drugi dio

Ne zaboravi: Bog je stvorio svijet kao dobro mjesto u kojem ga možemo upoznati i u kojem nas on može blagosloviti, ali mi smo se pobunili i uveli zlo u svijet. Zato je Bog odabrao jednu osobu, Abrahama, od koje će stvoriti narod Izrael, tako da kroz taj jedan narod može spasiti sve narode. Stari zavjet je priča o njima – priča o tome kako Bog priprema taj narod da bi on sâm mogao postati ljudsko biće rođenjem po ženi iz Izraela. Ovo je učinio zato da bi postao Spasitelj i Kralj cijelom ljudskom rodu, ispunjavajući tako svoj prvotni naum za nas: da ga poznajemo i da nas blagoslovi.

Temelji - Obitelj – Ispunjenje i promašaj

Kralj – Kraljevstva

Izbačeni - Vraćeni

Savjeti za čitanje starozavjetnih narativnih tekstova

Prošli put govorio sam o različitim žanrovima Starog zavjeta s naglaskom na narativne tekstove. Sada ću ti dati nekoliko savjeta o tome kako čitati starozavjetne narativne tekstove jer od njih trebaš krenuti s čitanjem. Trebaš pročitati sve povijesne knjige prije čitanja Joba ili Proroka. Čitanje Psalama i Izreka je lakše i možda si ih čitao ranije, ali čitanje narativnih tekstova pomoći će ti razumjeti čak i te jednostavnije knjige.

1. Čitaj priče kao priče

Prva stvar koju trebaš upamtiti kod priča možda izgleda očito: riječ je o pričama. Čitaj narativne tekstove kao priče, istinite priče, ali ipak priče. One sadrže zaplet, likove, probleme, razvoj i rasplet. One su kompleksne i višestране, a ne pripovijetke od kojih svaka sadrži samo po jednu pouku. Ove

priče su daleko korisnije od toga.

U Joni nalazimo primjer zašto je važno priče čitati kao priče. Ondje čitamo da je Jona dobio zadatak da ode i podigne glas protiv zloće grada Ninive, ali Jona je pobjegao u suprotnom smjeru. Zašto je to učinio? Pisac nam to ne govori. Uobičajeno je da učitelji (posebno oni koji poučavaju djecu) dodaju detalj i kažu: "Ali Jona se bojao pa je zato pobjegao." Ali to zapravo ne piše u priči. Trebamo iskazati poštovanje piscu tako da pričekamo i pogledamo Jonu kako bismo saznali zašto je pobjegao. Da smo to trebali saznati u prvom poglavlju, pisac bi nam to rekao. Ako nastavimo čitati, naše strpljenje je nagrađeno. U [4,2](#) Jona kaže Bogu da je pobjegao, ali ne zbog straha, nego zato jer nije želio Ninivljanima dati priliku da se obrate i promijene. Znao je da je Bog milosrdan i da će im oprostiti. Naše strpljenje iskazano kroz suzdržavanje od preuranjenog zaključka nagrađeno je time da vidimo jedan od najvećih obrata priče u Bibliji: "Junak" priče nije pobjegao zato jer se bojao Ninivljana, nego zato jer ih je mrzio i želio je da umru. Nije želio da dožive isto milosrđe koje je i sam iskusio.

To nas dovodi do važne točke o tome kako možemo učiti iz ovih priča. Dok promatramo likove u priči, vidimo kako oni uče dok prolaze kroz iskustva života i kroz interakciju s Bogom. Priča o Jakovu prekrasna je slika Božjeg strpljenja s čovjekom koji misli da, ako želi nešto u životu, to mora sam dosegnuti. Vidimo kako Jakov raste u razumijevanju i vjeri u Boga, ali i da je nepostojan. Njegov rast nije ravnomjieran. Ponekad se čini da čini korake unatrag. Dok čitamo Jakovljevu životnu priču, ako smo iskreni, možemo vidjeti sebe u sličnim situacijama i pritom rasti u svojoj vjeri.

2. Detalji su važni, ali nisu jasni, ali glavna poanta je obično jasna.

Druga stvar koju treba znati kod čitanja hebrejskih narativnih tekstova jest da su detalji važni, ali da nisu uvijek jasni. Međutim, glavna poanta je gotovo uvijek jasna. Drugim riječima, detalji su uvijek važni, ali dva različita čitatelja mogu se ne slagati oko značenja nekog određenog detalja. S druge strane, vjerojatno će se složiti oko glavne poante. Kad čitaš neku priču drugi, treći ili četvrti put, vidjet ćeš da se tvoje razumijevanje određenih detalja mijenja zato jer si se ti promijenio. Sazrio si, znaš više, Gospodin te proveo kroz dodatna i drugačija iskustva, tako da se promijenilo tvoje opažanje. To se neće dogoditi s velikim idejama. Priča o Noi i Potopu uvijek će govoriti o Bogu koji sudi zlo, ali spašava svoje ljude.

Unatoč tome što možda promijeniš svoje razumijevanje detalja, trebaš upamtiti da je svaki detalj važan. U ovim pričama nema tako mnogo detalja. Zbog toga mogu djelovati primitivno i

nezadovoljavajuće, ali to je zato jer starozavjetne priče nisu ispričane stilom na koji si navikao u svojoj kulturi. Na primjer, priče u kulturi Zapada teže mnogim opisima koji nisu nužni za razvoj radnje. Obično u njima saznajemo kako približno likovi izgledaju i kakav je njihov okoliš. Često se pokušava pomoći čitatelju ili slušatelju stvoriti vizualnu sliku akcije. I obično nema veze kakva je boja kose junaka niti je važna činjenica da razgovara s negativcem u napuštenom skladištu, ali to nam se svejedno spominje. Ovakvi opisni detalji uključeni su zato jer ih čitatelji ili slušatelji očekuju i time doživljavaju zadovoljstvo.

Opisi i detalji uopće nisu nešto zajedničko starozavjetnim pričama i zato zaključujemo da su detalji koji su ipak uključeni uvijek uključeni sa svrhom. Oni donose informacije koje su vitalne za radnju ili dodaju bogatstvo priči tako što privlače pažnju na neki njezin aspekt. U svakom slučaju, priča bi uvijek bila manje zanimljiva bez uključivanja tih detalja. Zato su fizički opisi likova tako rijetki. Nemamo pojma kako je većina likova izgledala jer to jednostavno nije važno. U tih nekoliko slučajeva kad se nekoga opisuje, obično se jednostavno kaže da je osoba bila lijepa, i to se kaže samo kad je to važno za priču. Dobar izgled važniji je za zaplet priče od ostalih opisa zato jer ljudska bića prirodno prosuđuju po vanjskom izgledu. Dobar izgled snažno utječe na ljudske motive i postupke.

Ne znamo jesu li Noa, Abraham, Izak, Jakov, Mojsije, Jošua, Debora, Gideon, Ruta, Samson ili Samuel dobro izgledali, da spomenemo samo nekoliko primjera. A onda čitamo da je Šaul, prvi izraelski kralj, bio "mlad i lijep... Među sinovima Izraelovim i ne bijaše čovjeka ljepšeg od njega; od svojih ramena pa naviše bijaše viši od svega puka" (1 Sam 9,2). Zašto to znamo za Šaula, ali ne i za ove ostale? Razlog zašto to čujemo o Šaulu jest taj što je on ljudski kralj kojeg je narod dobio nakon što je odbacio Gospodina kao svoga kralja. Šaul je izgledao upravo kao čovjek kakvog je narod očekivao i želio kao svoga kralja. Izvana je bio lijepe vanjštine, ali njegovo srce bilo je daleko od Boga.

Jedini muškarac u Postanku koji je opisan kao lijep bio je patrijarh Josip. Dva su razloga za to. Prvo, to nam objašnjava zašto ga je pokušala zvesti žena njegova gospodara nakon što je otet i prodan u roblje u Egipat. Drugo, ovo je primjer dobre književnosti. Ranije smo vidjeli kako je njegova baka Sara, Abrahamova žena, dok je bila u Egiptu, uzeta iz svoje obitelji da bi joj se udvarao jedan egipatski vladar, ali Gospodin ju je sačuvao. Tako ranije u Postanku nalazimo priču o lijepoj ženi patrijarha u Egiptu kako je protiv njene volje uzima požudni egipatski vladar. Kasnije, nalazimo lijepog patrijarha odvedenog u Egipat protiv njegove volje kako ga optužuje požudna žena egipatskog vladara. Opažanje paralela i sličnosti unatoč razlikama

zanimljivo je i čini priču dobrom. Naš Bog je umjetnik i za ljepotu nije potreban razlog. Ona je dobra sama po sebi. S nešto praktičnije strane, ove paralele također nam pomažu razmišljati o različitim ishodima u ove dvije priče. Saru je spasila Božja intervencija i vraćena je svome mužu s mnoštvom poklona, ali Josip je pobjegao od njezinih udvaranja i rezultat je bio da je bačen u zatvor. Na kraju ispada da je trebao završiti upravo u zatvoru. Iako naizgled ispada kao da Bog nije intervenirao da bi zaštitio Josipa, ima li Bog manju kontrolu nad ovom pričom nego nad pričom o Sari? Ili, razmišljajući o tvojoj situaciji, kad ti se događa nešto loše, znači li to da te Bog ostavio ili možeš li očekivati da će ona voditi u nešto dobro?

3. Upoznaj likove promatrajući ih.

Sljedeća važna točka jest da likove upoznaješ promatrajući što čine i slušajući što govore. Ne zaboravi da u tim pričama nema mnogo opisa, tako da nemoj očekivati da ti se kaže da je Josip bio odgovorna i dobro organizirana osoba. To možeš znati kad ga vidiš kako je odgovoran i dobro organiziran.

U [2. Samuelovoj 14](#), Abšalom, sin kralja Davida, živi u Jeruzalemu, ali budući da ga njegov otac odbija vidjeti, nitko drugi ne želi ga vidjeti. (Činjenica da je ubio svog brata možda je uzrok ovakvog stava njegova oca.) Ne može privoliti nikoga da progovori kralju za njega zato jer nitko s njim uopće ne razgovara. Zato je naredio svojim slugama da zapale žitno polje Davidova generala Joaba. Kad je Joab ljut došao k Abšalomu, Abšalom je iskoristio tu prigodu da dogovori susret sa svojim ocem. Ne treba nam reći da je Abšalom inteligentan i bezobziran. To vidimo i ne treba nas iznenaditi kad pokuša zbaciti svog oca s prijestolja i u tome skoro uspije.

Također ne zaboravi da su ti likovi bili stvarni ljudi i da to znači da su se mogli mijenjati i rasti. Nisu ostali isti. Na primjer, ako ne shvatiš da je Estera započela svoju priču kao slaba žena, uvijek popularna ljepotica koja ide linijom manjeg otpora da bi izbjegla probleme u životu, nećeš ovdje vidjeti pravo junaštvo. Kod prepričavanja Esterine priče obično se kaže da je bila odabrana za kraljicu zato jer je kralj vidio nešto u njenom karakteru što druge djevojke nisu imale, unatoč tome što su možda izvana bile ljepše ili glamuroznije. Ova pretpostavka dolazi od toga kad vidimo kako je Estera hrabra na kraju priče i pretpostavke da je takva bila cijelo vrijeme priče, što nije bilo slučaj. Estera je postala kraljica zato jer je bila najljepša i najglamuroznija, a ne zbog svog karaktera. Obrati pažnju na to kako je prikazan kralj i zapitaj se je li on osoba koja bi odabrala kraljicu na temelju njezina dobrog karaktera.

U Postanku 37 Juda je prodao svog brata Josipa u ropstvo i zatim dopušta da njegov otac plače misleći da je Josip mrtav. Juda se čak pretvarao da tješi svog oca. U [Postanku 44](#) strastveno govori kako bi sačuvao svog brata Benjamina da ne postane rob. Nudi sebe umjesto Benjamina da bi poštedio svog oca od tog gubitka. Kako je Gospodin izveo tu promjenu u Judi? Što mu se dogodilo između [37.](#) i [44.](#) poglavlja da je postao tako drugačija osoba? Ako pročitaš poglavlja između, pronaći ćeš odgovor.

4. Prosuđuj sam.

Trebaš sam prosuđivati. Gornji primjeri pokazuju da se od tebe očekuje da sam prosuđuješ likove tako da ih promatraš. Neće ti se servirati odgovori. Trebaš obraćati pažnju. Kad to ne bi bilo tako, priče bi brzo izgubile svoj sjaj i ne bi bile jako zabavne za ponovno čitanje.

Prosudbe koje trebaš donositi ne tiču se samo likova. Od tebe se također očekuje da ocjenjuješ njihove postupke. Pripovjedač ili Bog rijetko izravno ocjenjuju nečije postupke. Od svih grešaka koje možemo počinuti tijekom čitanja hebrejskih narativnih tekstova, pogrešno shvaćanje ovoga vjerojatno će dovesti do najgorih pogrešnih zaključaka. Kroz stoljeća, mnogi vjernici su pretpostavljali da su starozavjetne priče "priče o junacima" pa su posljedično često uljepšavali ono što su ti likovi činili. Neki od likova koje se pokušalo protumačiti kao junake su: Samson, vjerojatno najsebičniji čovjek u Bibliji, te Abimelek, Gideonov sin, masovni ubojica. Još jedan primjer je da se pokuša opravdati Gideonov masakr kod Penuela ([Suci 8,17](#)). Pisci ovih priča pretpostavljaju da čitatelj dovoljno dobro zna što je dobro, a što zlo da može donositi neovisne moralne prosudbe. Trebalo bi biti očito da Samson, muškarac čija požuda za ženama je tek mala karakterna slabost u usporedbi s njegovom požudom za osvetom, nije junak i ne ističe se kao netko koga treba oponašati. Postoje brojni primjeri moralno upitnog ponašanja o kojima se govori bez izričite osude.

Važno je razumjeti da postoji stvarna opasnost od razmišljanja da su starozavjetne priče zamišljene kao primjeri koje treba slijediti – neke od njih jesu, ali tek nakon pažljivog razmatranja. Stari zavjet naglašava da su ti "junaci" koje je Gospodin upotrijebio često posrtali (baš kao i mi), ali da je Gospodinov cilj ipak postignut. Samson je postigao neke stvari s tim zrnem vjere koju je imao, ali to ne znači da je on junak. Mnoge priče govore o Božjoj vjernosti unatoč ljudskim promašajima i pokazuju da je Gospodin uvijek pravi junak.

Ovo je jako primjenjivo i na naše živote. Gospodin ne djeluje kroz svoje sljedbenike zato jer su oni tako dobri. On djeluje kroz njih unatoč tome što nisu tako dobri. Ako se pouzdamo u

njega, on će djelovati kroz nas unatoč tome što nismo tako dobri. Ovo bi trebalo pomoći svakome od nas da bude iskren o svojim promašajima i slabostima, umjesto da laže samoga sebe i druge o tome kakvi smo zapravo. Bog ne bira upotrebljavati i blagoslivljati nas zato jer smo tako dobri, nego zato jer je on tako dobar.

Priče često neizravno komentiraju dobro i loše ponašanje tako da izlažu posljedice. Dva očita primjera toga su poligamija i laganje. Stari zavjet ne osuđuje izravno poligamiju, ali možemo opaziti da, unatoč brojnim primjerima, ne postoji ni jedan slučaj sretne poligamije. Slično, mnogi likovi lažu u pričama, ali gotovo uvijek iz toga proizlazi neko zlo.

5. Obrati pažnju na to što Bog čini i kako se ljudi odnose prema Bogu.

S obzirom na to da svrha Biblije nije da bismo poznavali sadržaj Biblije, nego da bismo upoznali Boga Biblije, zapitaj se kako se likovi odnose prema Bogu. Vjeruju li mu? Jesu li mu poslušni? Kako Bog reagira na ono što čine? Ne zaboravi da je i Bog lik u tim pričama. Zapravo je on taj koji povezuje sve priče. Ostali likovi dolaze i odlaze, ali on ostaje. On je konačna poanta priča. Na kraju krajeve, Isus je rekao da sve one svjedoče o njemu ([Iv 5.39](#)). Dok čitaš priče i razmišljaš o njima, zamoli Gospodina da ti se objavi kroz njih. Reci mu da ga želiš upoznati. Opazit ćeš da se s vremenom tvoje razumijevanje Boga izoštrava. Vidjet ćeš da su određeni stavovi i obrasci ponašanja prema Bogu ispravni te da odražavaju ispravno razumijevanje Boga, dok drugi stavovi pokazuju pogrešno razumijevanje.

Na primjer, jedan od uobičajenih stavova koji nikada nije pohvaljen u Bibliji je fatalizam. Mnogi ljudi pretpostavljaju da, s obzirom na to da je Bog svemoćan i sveznajuć, naši odabiri ne utječu na ishod. Ovo je pogrešno razumijevanje koje proizlazi iz zaključivanja na temelju naših ideja o Bogu ili iz teoloških tvrdnji iz Biblije bez obraćanja pažnje na zapise koje nam je Bog dao iz kojih se vidi kako on zapravo stupa u interakciju s nama.

Od prvih priča Bog nam pokazuje da su ljudski odabiri važni zato jer Bog želi da oni budu važni. Dao je Adamu da imenuje životinje. Nije dao Adamu imena životinja. Adam i Eva bili su neposlušni Bogu u Vrtu i posljedice tog odabira još su uvijek u tijeku. U [1. Samuelovoj 2,27-36](#) i [3,11-14](#) Bog govori svećeniku Eliju da će oba njegova sina umrijeti i da će njegova obitelj biti uklonjena sa svećeničke pozicije zbog sveg zla koje su počinili. Eli je odgovorio: "On je Gospod; neka čini što je dobro u njegovim očima" (1 Sam 3,18b). U istoj knjizi (s obzirom na to da su 1. i 2. Samuelova zapravo jedna knjiga koja je podijeljena na dvije zato jer je preduga da bi stala na jedan svitak), Bog kaže Davidu da će dijete koje je začeo u preljubu umrijeti. Kad

se dijete razboljelo, David nije reagirao kao Eli i ponašao se prema Bogu kao da je on sudbina ili karma. "I David je iskao u Boga za dječaka; bio je David i u postu, i ulazio je, i ležao svu noć na zemlji" (2 Sam 12,16). Kasnije je objasnio: "Dok je dijete bilo živo, postio sam i plakao; jer rekoh: 'Tko zna, možda će mi se Gospod smilovati pa dijete ostane živo'" (2 Sam 12,22). David je znao da je Bog osoban i da ga dira kad se ljudi ponize pred njim i mole ga za milosrđe. Koji od ove dvojice je bolje razumio Boga? Koji od njih je imao srce za koje nam Gospodin kaže da je općenito bilo ispravno prema njemu? To sigurno nije bio fatalistički Eli.

Fatalistički stav zamišlja Boga kao udaljenog, koji zapravo nije u interakciji s ljudskim bićima, nego im se samo obraća s visoka. Ono što mu odgovaramo na to zapravo nema utjecaj. Čak nije ni važno da išta odgovorimo. Važno je samo da prihvatimo njegovu volju i budemo mu poslušni. U ovim pričama ne vidimo objavu ovakvog Boga.

6. Pripovjedač je pouzdan, ali likovi nisu uvijek pouzdani u svojim izjavama.

Priče imaju Pripovjedača. On je sveznajuć i uvijek je u pravu. On nam može reći što se događalo u nečijem srcu, pa čak i što Bog razmišlja. Ako lik kaže nešto što je suprotno onome što Pripovjedač kaže, lik je u krivu. Na kraju krajeva, likovi su samo ljudi i mogu lagati ili biti pogrešno informirani. Uspoređivanje onoga što lik kaže s onim što znamo da je istina zato jer nam je to rekao Pripovjedač koristan je način spoznavanja motivacije lika i njegovog pogleda na svijet.

Dobar primjer ovoga vidimo u dvije priče o smrti Šaula. U [1. Samuelovoj 31,3-6](#) opisana je smrt kralja Šaula – da je pao na svoj mač i umro. Zatim u [2. Samuelovoj 1,5-10](#) Davidu dolazi mladić i tvrdi da je Šaul, dok je stajao, zamolio, njega Amalećana, da ga ubije, što je ovaj i učinio. Ako pretpostavimo da su obje priče točne, moguće je reći da je Šaul pao na svoj mač, ali nije odmah umro. Umjesto toga, opet je ustao i zamolio stranca u prolazu da ga ubije. Međutim, mnogo je jednostavnije i prirodnije reći da Amalećanin laže. Sjetimo se da prvu verziju priče govori Pripovjedač i da je potpuno pouzdana. S druge strane, dok možemo biti sigurni da je Amalećanin stvarno rekao ono što je zapisano, ne možemo biti sigurni da je rekao istinu. Možemo pretpostaviti da je naletio na Šaulovo tijelo i opljačkao ga te zatim, ne znajući Davidov stav prema Šaulu, mislio da će dobiti nagradu ako ustvrdi da je ubio Šaula.

Ovo je bio pregled narativnog žanra i kako ga čitati. Nadam se da će ti sljedeći savjeti pomoći

pri čitanju.

- 1. Čitaj priče kao priče**
- 2. Detalji su važni, ali nisu jasni, glavna poanta je obično jasna.**
- 3. Upoznaj likove promatrajući što čine i govore.**
- 4. Prosuđuj sam.**
- 5. Obrati pažnju na ono što Bog čini i kako se ljudi odnose prema Bogu.**
- 6. Pripovjedač je u pravu, ali likovi nisu uvijek u pravu.**

Sljedeća lekcija govorit će o jednoj stvari ključnoj za razumijevanje Starog zavjeta: Savezima.

Pitanja za grupe

1. Što misliš, zašto je važno čitati priče kao priče? Je li ovo tebi nova ideja?
2. Jesi li prije razmatrao ideju da Biblija sadrži obrate u radnji poput onog u Joni?
3. Koji su neki od načina na koje se starozavjetne priče razlikuju od onih na koje si navikao? Kad bi netko iz tvoje kulture govorio priče, što bi bilo drugačije?
4. Imaš li primjer iz svog života kad te Bog zaštitio kao Saru? Ili kada te nije zaštitio, poput Josipa kad nije spriječio da ga prodaju u roblje? Jesi li opazio dobre posljedice iz tih događaja? Ohrabruje li te to što je Josip morao čekati više od dvadeset godina prije nego što je razumio zašto je Gospodin dozvolio da se to dogodi?
5. Jesi li pronašao priču između Postanka [37](#) i [44](#) koja objašnjava promjenu Judinog karaktera?
6. U Bibliji Bog vodi brigu o tome da pokaže greške ljudi kroz koje djeluje. Što misliš, zašto on to čini? Je li važno biti otvoren što se tiče naših pogrešaka i promašaja?
7. Kad pogledaš sebe, opažaš li znakove fatalističkog stava? Kako možeš razmišljati i djelovati drugačije temeljeno na stvarnosti u kojoj nam se Bog obraća osobno i u kojoj Bog intervenira u naše živote?
8. Na kraju krajeva, zašto izbori koje činiš imaju smisla?

Naziv	Poznate priče i ljudi
Temelji	Adam i Eva. Kajin i Abel, Noa i Potop

Obitelj	Abraham, Izak, Jakov, Josip
Ispunjenje i promašaj	Mojsije, deset pošasti, Izlazak, Deset zapovijedi, lutanje pustinjom Jošua, Jerihon, Rahaba, Debora, Gideon, Samson, Samuel, Ruta
Kraljevi	Šaul, David, Salomon
Kraljevstva	Ilija, Elizej, Ahab, Jona, Ezekija, Jošija, Izaija, Jeremija
Izbačeni	Ezekiel, Daniel, Nabukodonozor, ognjena peć
Vraćeni	Ezra, Nehemija, Estera

10

Što je to savez?

Ne zaboravi: Bog je stvorio svijet kao dobro mjesto u kojem ga možemo upoznati i u kojem nas on može blagosloviti, ali mi smo se pobunili i uveli zlo u svijet. Zato je Bog odabrao jednu osobu, Abrahama, od koje će stvoriti narod Izrael, tako da kroz taj jedan narod može spasiti sve narode. Stari zavjet je priča o njima – priča o tome kako Bog priprema taj narod da bi on sâm mogao postati ljudsko biće rođenjem po ženi iz Izraela. Ovo je učinio zato da bi postao Spasitelj i Kralj cijelom ljudskom rodu, ispunjavajući tako svoj prvotni naum za nas: da ga poznajemo i da nas blagoslovi.

Temelji - Obitelj – Ispunjenje i promašaj

Kralj – Kraljevstva

Izbačeni - Vraćeni

Savezi

Jedna od najvažnijih ideja za razumijevanje Starog zavjeta je savez. Dok čitaš, naići ćeš na saveze u gotovo svakoj knjizi.

Razumijevanje saveza Starog zavjeta odgovorit će većim dijelom na teško pitanje: Koji dio se odnosi na kršćane? Ali što je to savez? Ovu riječ povremeno čujemo, ali imamo tek nejasnu predodžbu što ona znači.

Danas ne koristimo riječ savez jako često, ali ona je bila standardni pravni izraz za dogovore u antičkom svijetu, uključujući Izrael. Savez je doživotan dogovor između dviju strana da će svaka strana činiti ili ne činiti određene stvari jer u protivnom će snositi gnjev bogova koji su zazvani da štite

taj konkretan savez. Obrati pažnju da su u svijetu Starog zavjeta bogovi bili uključeni u saveze kao oni koji provode dogovore među ljudima, ali bilo je gotovo nečuveno da bi neki bog sklopio savez s nekim narodom. Postoji nekoliko nejasnih spomena poganskih bogova koji sklapaju saveze, ali velika iznimka od toga bio je Gospodin, Bog Izraelov. On je Bog koji je sklopio saveze, što je bilo jako neobično. Vratit ćemo se tome kasnije.

U današnjem društvu, naši pravni sustavi više nemaju saveze. Umjesto njih, imamo ugovore i sporazume. Najbliže savezu što imamo je brak, ali s obzirom na to da brak sada reguliraju vlade, a ne crkve, on je sveden na običan ugovor. Ugovori i sporazumi imaju mnogo sličnosti sa savezima, ali nisu jedna te ista stvar. Kao prvo, ugovori i sporazumi mogu se nadopunjavati i mijenjati. Savezi se ne mogu ni dopunjavati ni mijenjati. Također, za razliku od saveza, neki ugovori i sporazumi mogu se poništiti bez posljedica, staviti na stranu ili zamrznuti na neko vrijeme. Nakon što jedna strana uđe u savez, jedini izlaz iz njega je ili smrt ili kršenje uvjeta saveza i podnošenje posljedica toga. To se shvaćalo jako ozbiljno u antičkom svijetu. Kad se dogodilo nešto loše, kao što je na primjer suša ili bolest, prva stvar koju bi učinili svećenici bila je pogledati je li kralj prekršio neki od saveza i time navukao gnjev nekog od bogova. Znali su da će se dogoditi loše stvari ako prekrše nešto.

U antičkom svijetu postojale su tri vrste saveza i sve tri nalaze se u Bibliji, iako ću govoriti samo o dvije važne vrste. Treća vrsta saveza, "paritetni savez", u kojem dvije strane podjednake snage daju obećanja jedna drugoj, nije važan za naše svrhe. Prvo ću nabrojati vrste saveza, a onda ćemo govoriti o određenim savezima u Starom zavjetu.

Savez obećanja

Jači daje obećanje slabijem

Kod ove vrste saveza, neka jaka osoba, kao što je kralj, obećava učiniti nešto za nekog svog vjernog podanika. Zato se ova vrsta saveza ponekad naziva "kraljevska darovnica". Kralj je davao nešto, obično zemlju, kao dar nekom sluzi koji mu je bio odan. To su uvijek bili slobodni kraljevski darovi. On nikada nije bio dužan davati ih, a sluga ih nije zaslužio, iako je sluga vjerno služio kralju. Ponekad, ali ne uvijek, kralj bi čak obećao da nikada neće uzeti natrag ono što je dao, čak i ako bi podanik kasnije prestao biti odan. Božji savezi s Noom, Abrahamom i Davidom su savezi obećanja. Takav je i Novi savez najavljen u [Jeremiji 31,31-37](#).

To su "savezi obećanja" koje Pavao spominje u [Efežanima 2,12](#). Oni se razlikuju od kraljevskih darovnica na jedan način. Bog obećava da će dati određene blagoslove u budućnosti. Nijedan ljudski kralj nikada nije obećao u kraljevskoj darovnici da će učiniti nešto u budućnosti.

Podanički savez

Slabiji daje obećanje jačem

Kod ove vrste saveza, podanik (ili vazal) nekog vladara obećava da će obaviti neku uslugu vladaru. Ako to ne učini, doživjet će uništenje. To su često bila obećanja koja su kraljevi malih država davali kraljevima većih država. Oni bi obećali da će plaćati određene poreze i davati vojnike u vrijeme rata. Ponekad bi također obećali da će "voljet" svog gospodara tako da će mu biti odani i što neće pregovarati s drugim kraljevima. Gospodar bi također osigurao povlastice vazalu sve dok god bi se vazal držao odredbi saveza. Obično bi mu obećao vojnu zaštitu od neprijatelja.

S obzirom na to da su tako uobičajeni u svijetu drevnog Izraela, vidimo mnoge od njih u Starom zavjetu, kao u [Jošui 9](#) između Izraela i Gibeonaca, te na mnogim mjestima gdje se kaže da jedan kralj ili narod "plaća danak" drugome ([2 Sam 8,6](#)). Međutim, samo jedan podanički savez važan je za razumijevanje Starog zavjeta kao cjeline. To je Mojsijev ili Sinajski savez. Sinajski savez je podanički savez između Gospodina i izraelskog naroda (sinova Izraelovih). Implikacije ovoga objasnit ću u nastavku.

Važni savezi u Starom zavjetu

Pogledajmo važne saveze koje nalazimo u Starom zavjetu. Preskočit ću savez s Noom ([Post 9,9-17](#)) zato jer je to savez obećanja koji nije teško razumjeti.

Savez s Abrahamom

Postanak 12,15,17

Nakon što je Bog raspršio narode kod Babela ([Post 11,1-9](#)), Bog je odabrao Abrahama da bude čovjek po kojem će ustanoviti narod preko kojeg će blagosloviti svijet. Znamo da je to u konačnosti značilo da će Isus biti potomak Abrahamov (kojem je tada ime bilo Abram). Bog je

obećao:

"I reče Gospod Abram: 'Idi iz zemlje svoje i od roda svojega i iz doma oca svojega u zemlju što ću ti je pokazati. I velik ću narod od tebe učiniti, i blagoslovit ću te, i uzveličat ću ime tvoje, i sâm ćeš biti blagoslov. I blagoslovit ću one koji tebe blagoslivlju, a prokleti onoga koji tebe proklinje; i svi rodovi zemaljski tobom će se blagoslivljati'" (Post 12,1-3).

Bog jamči da će se ta obećanja ispuniti. Ona nisu nešto što ljudi trebaju zaraditi dobrim ponašanjem, ali svaki Abrahamov potomak može odbaciti savez i ne primiti njegove blagoslove. Ovdje je Bog obećao nekoliko stvari:

1. Da će blagosloviti i štititi Abrahama,
2. da će od njega poteći narod,
3. da će sav ljudski rod biti blagoslovljen preko njega.
4. Kasnije izričito obećava da će Abrahamovim potomcima dati kanaansku zemlju ([Post 15,18-21](#)).

Ovaj savez je od Gospodina Abrahamu i "njegovu sjemenu" ([Post 12,7](#); [15,18](#); [17,7](#)). "Sjeme Abrahamovo" nije isto što i svi tjelesni potomci zato jer Bog kasnije kaže da to obećanje nije za Abrahamovog sina Išmaela, nego za Izaka, i ne za Izakovog sina Ezava, nego za Jakova. Sjeme također nije isto što i izraelski narod zato jer su u njega uključeni samo oni koji vjeruju u Boga, koji imaju istu vjeru kao i Abraham.

Važno je opaziti da Bog ne obećava da će blagosloviti Abrahama više nego ostale narode. Obećava da neće blagosloviti samo Abrahama, već sve koji će blagoslivljati Abrahama. To je također obećanje blagoslova svim drugim narodima kroz Abrahama.

Postoji određena složenost u načinu sklapanja tog saveza. Kao prvo, Gospodin je dao Abrahamu obećanje koje smo upravo pročitali gore. To je bilo kad je Abrahamu bilo 75 godina. Abraham je bio poslušan Gospodinu, napustio je svoju domovinu i otišao u Obećanu zemlju. Dvadeset četiri godine kasnije, Gospodin je opet rekao Abrahamu da će njegova nagrada biti vrlo velika. Abrahamov odgovor bio je u obliku pitanja kako to može biti. Prošlo je mnogo vremena, a on nije imao djeteta. To je iskreno rekao Gospodinu. Bio je iskren prema Bogu i izražavao je svoje sumnje. Ono što Abraham govori tako jako zvuči kao nevjera da

pripovjedač odstupa od svog načina izražavanja da bi nam rekao da je Abraham povjerovao Bogu i da mu je Bog tu vjeru ubrojio u pravednost ([Post 15,6](#)). Obrati pažnju na Gospodinov odgovor. On nije jednostavno rekao Abrahamu da mu vjeruje, nego je išao korak dalje. Naveo je Abrahama da uzme pet životinja i rasiječe ih napola te položi polovice tako da među njima bude prolaz. To je bio početak obreda sklapanja saveza. Kod normalnog obreda sklapanja saveza, podređena strana ubija životinju i čini neku simboličnu gestu tijelom, što je u ovom slučaju hodanje između polovica. Time se ukazivalo na to da će, ako prekrši savez, ta osoba i njezina obitelj pretrpjeti ono što su pretrpjele ove životinje. Ali u ovom obredu sklapanja saveza krši se ovakvo očekivanje.

U šokantnom obratu situacije, Gospodin, a ne Abraham, prolazi između polovica, čime pokazuje da će prokletstvo pasti na njega ako savez ne uspije.

Kraljevi kraljeva nisu učinili takvo nešto, ali naš Bog je to učinio. Ovdje opet vidimo kakav je on Bog. Također obrati pažnju na to da je postojala prepreka konačnom ispunjenju Božjeg saveza s Abrahamom. S obzirom na to da je Abraham bio grešan, kao i svi mi, postojala je cijena koju je trebalo platiti da bi stvarno i potpuno mogao primiti blagoslov. Trebalo je pobrinuti se za njegov grijeh i sramotu njegova grijeha i sada vidimo da je Gospodinovo tijelo bili slomljeno kako bi se osiguralo ispunjenje tih obećanja.

Pavao je istaknuo da je Abrahamovo "sjeme" jednina i da se tako odnosi na Krista. Iz novozavjetne perspektive, svi koji se pouzdaju u Isusa Krista pridružuju mu se i zato su baštinici obećanja danog Abrahamu kroz svoju povezanost s Isusom ([Gal 3,29](#)).

Savez s Davidom

[2. Samuelova 7,12-16](#); [Psalam 89,20-37](#)

U ovom savezu obećanja Bog se zakleo kralju Davidu da će jedan od njegovih potomaka vladati zauvijek. Konkretnije, obećava da će Davida kao kralja naslijediti njegov sin, da Bog neće odbaciti tog sina (Salomona) čak i ako sagriješi te da će Davidovo prijestolje biti utvrđeno zauvijek. To znači da će Davidovi potomci vladati bez prestanka. Ovo nije savez s Izraelom, nego s Davidom i njegovim Sinom. Kasnije, Davidovi potomci bili su toliko nevjerni Bogu da ih je skinuo s prijestolja. Ovime nije prekršen savez koji je Bog sklopio s Davidom jer to je bio prekid vladavine kuće Davidove, a ne njezin kraj. Čak i prije nego što je Bog skinuo Davidove potomke s prijestolja, prorok Amos već je govorio i budućoj obnovi "šatora Davidova" ([Am](#)

[9,11](#)). Isus, Davidov potomak, je Kralj svemira i njegovo kraljevstvo neće imati kraja. Isusova vladavina ispunjava Savez s Davidom ([Lk 1,32-33](#)).

Novi savez

[Jeremija 31,31-34](#)

Novi savez prorečen je u Starom zavjetu, ali ne sklapa se sve do Novog zavjeta (([Lk 22,20](#), [Heb 8,7-13](#); [10,15-18](#)). Bog kaže da će ovaj savez biti takav da će on upisati svoj zakon u srca onih s kojima je u savezu. To znači da će mu oni htjeti biti poslušni. Svi oni poznavat će Boga. Imat će potpuno oprostjenje grijeha. Neće to biti poput Sinajskog saveza koji je Izrael prekršio. Time se gleda unaprijed na spasenje koje je objavljeno u Novom zavjetu, temeljeno na Isusovoj žrtvi i uskrsnuću.

Ovo su glavni starozavjetni savezi:

Savez	S kim	Što će Bog učiniti	Ljudski uvjeti	Znak	Gdje se nalazi
Noa	S ljudskim rodom i životinjama	Maintain a stable natural order		Duga	Post 9 (8,21-9,17)
Abraham	S Abrahamom i njegovim sjemenom	Blagoslov, zemlja, blagoslov svih naroda	Osobna vjera	Obrezanje	Post 12,15,17
Mojsije	Sa sinovima Izraelovim	Blagoslov zemlja, blagoslov svih	Držanje zakona	Držanje subote	Izl, Lev, Br

		naroda			
David	Sa Davidom i njegovim sinom	Osigurati da potomak Davidov vlada zauvijek		Nije naveden	2 Sam 7,8-16, Ps 89,20-37;132,11-18
Novi	Sa svakim tko vjeruje	Upisati Zakon u njihova srca, oprostjenje	Osobna vjera	Krštenje, Gospodnja večera	Jr 31,31-34

Pitanja za grupe

1. Kako bi izrazio razliku između saveza i ugovora?
2. S obzirom na to da je podređeni vladar “volio” svog gospodara tako da mu je bio lojalan i nije pregovarao s drugim kraljevima u potrazi za boljom ponudom, kako se to može primijeniti na tvoju ljubav prema Isusu?
3. Gotovo svi savezi koje je Bog sklopio s ljudima bili su savezi obećanja, a ne vazalski savezi. Što zaključuješ iz toga? Što bi bilo da je Bog sklapao vazalske saveze s nama?
4. Možeš li objasniti nekome drugome zašto je bilo šokantno, kad je Bog sklapao savez s Abrahamom, to što je Bog prošao između polovica žrtvovanih životinja? Što nam Bog govori o sebi u ovom starozavjetnom odlomku? Koja je poruka za nas danas? Imaš li prijatelja kojem bi bilo od pomoći da mu ispričaš ovu priču?
5. Isus ispunjava Božje obećanje Davidu da će njegovi potomci vladati zauvijek. Kako bi činjenica da Isus nije samo spasitelj i učitelj, nego i kralj trebala utjecati na to kako razmišljamo o njemu i ponašamo se prema njemu?
6. Pročitaj [Jeremiju 31,31-34](#). Vidiš li najavu spasenja koje se nudi po Isusu u ovim recima? Na koji način?
7. Možeš li objasniti na koji način je kršćanin danas povezan sa savezima s Abrahamom,

Davidom i s Novim savezom?

Naziv	Poznate priče i ljudi
Temelji	Adam i Eva. Kajin i Abel, Noa i Potop
Obitelj	Abraham, Izak, Jakov, Josip
Ispunjenje i promašaj	Mojsije, deset pošasti, Izlazak, Deset zapovijedi, lutanje pustinjom Jošua, Jerihon, Rahaba, Debora, Gideon, Samson, Samuel, Ruta
Kraljevi	Šaul, David, Salomon
Kraljevstva	Ilija, Elizej, Ahab, Jona, Ezekija, Jošija, Izaija, Jeremija
Izbačeni	Ezekiel, Daniel, Nabukodonozor, ognjena peć
Vraćeni	Ezra, Nehemija, Estera

11

Savezi drugi dio: Sinajski savez

Ne zaboravi: Bog je stvorio svijet kao dobro mjesto u kojem ga možemo upoznati i u kojem nas on može blagosloviti, ali mi smo se pobunili i uveli zlo u svijet. Zato je Bog odabrao jednu osobu, Abrahama, od koje će stvoriti narod Izrael, tako da kroz taj jedan narod može spasiti sve narode. Stari zavjet je priča o njima – priča o tome kako Bog priprema taj narod da bi on sâm mogao postati ljudsko biće rođenjem po ženi iz Izraela. Ovo je učinio zato da bi postao Spasitelj i Kralj cijelom ljudskom rodu, ispunjavajući tako svoj prvotni naum za nas: da ga poznajemo i da nas blagoslovi.

Temelji - Obitelj – Ispunjenje i promašaj

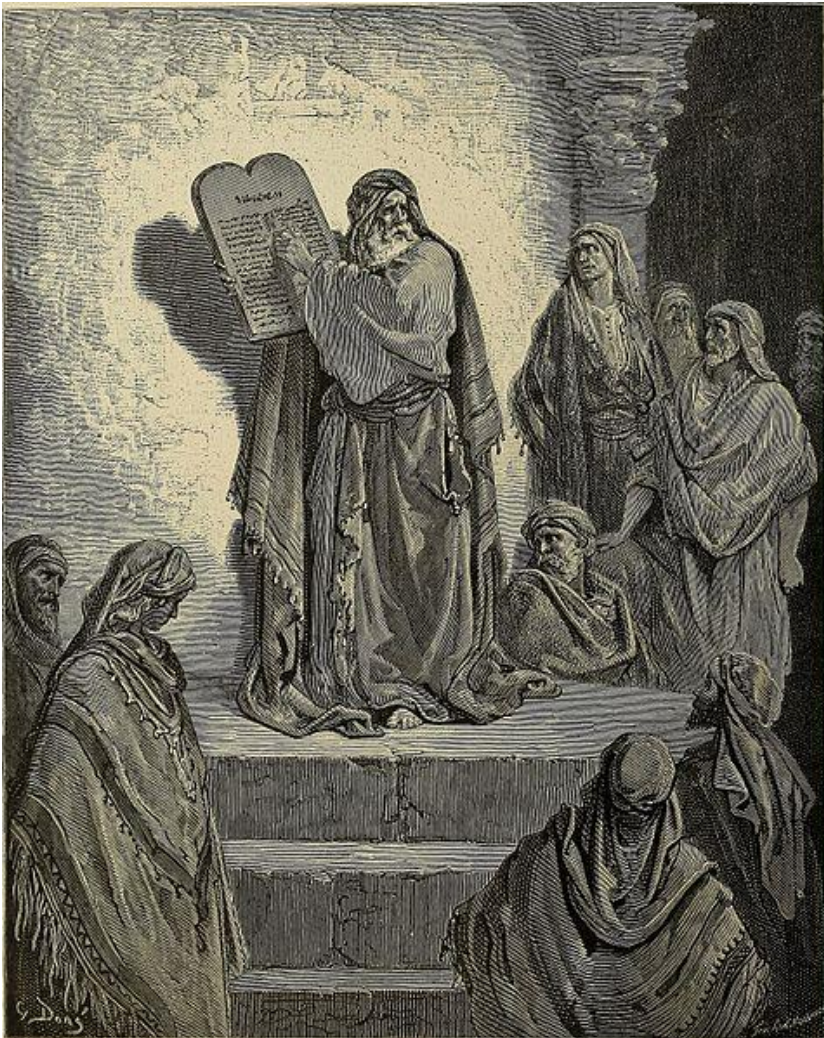
Kralj - Kraljevstva

Izbačeni – Vraćeni

Sinajski savez

Izlazak, Levitski, Brojevi,
Ponovljeni Zakon

Sinajski savez bio je podanički (vazalni) savez između Gospodina i sinova Izraelovih s kojim se Izrael slobodno složio dok je logorovao ispod gore Sinaj ([Izl 24,3-8](#)). Bog je uzeo Izrael da bude njegov poseban narod, narod nad kojim će izravno vladati. Dao im je upute za gradnju šatora (Šatora sastanka) u kojem će on živjeti među njima, a kasnije u Hramu. Tako je Bog zapravo po prvi put nakon Edenskog vrta živio na zemlji među ljudima. Sa svoje strane, Izrael se složio da će biti poslušan Božjim zakonima. Bog im

je također obećao financijski i materijalni blagoslov ako budu poslušni uvjetima saveza. Ako će se Izrael držati uvjeta Saveza (Zakona), onda će biti blagoslovljen više od ostalih naroda. Obrati pažnju na to da je ovo drugačije od Saveza s Abrahamom u kojem Bog obećava da će blagosloviti sve narode kroz Abrahamovo sjeme. Da je Izrael bio poslušan, imao bi veći prinos žetve od očekivanog, njihova stada rasla bi brzo, bili bi zdravi i, ako ih netko napadne, napadač bi bio poražen, bez obzira na to koliko jak bio ([Pnz 28,1-14](#)).

Svrha ovoga bila je pokazati poganima prednosti poslušnosti Bogu Izraelovom ([Pnz 4,6-8](#)). Tako je Izrael trebao biti svjetlo narodima ([Ps 67,3.7](#)), a ako bi Izrael prekršio Zakon, Bog bi ga kaznio zamijenivši blagoslove prokletstvima. Jedno od tih prokletstava bilo je da će njihova zemlja donositi manji prinos od prirodnog. Njihove vojske gubile bi bez obzira na brojnost ili snagu ([Pnz 28,23-25.38-40](#)). Ako bi ignorirali ova upozorenja i nastavili neposluh Bogu, on će aktivirati prokletstva Saveza izbacivši ih iz Obećane zemlje ([Lev 26,14-39](#); [Pnz 28,64](#)). Iako su mnogi Izraelci bili vjerni Gospodinu i uvjetima ovog saveza te su tako uživali blagoslove saveza, većina njih nije bila takva i s godinama situacija se sve više pogoršavala. Tako je narod na kraju bio izbačen iz Obećane zemlje, kako je govorio Sinajski savez.

Razumijevanje Sinajskog saveza i onoga što on znači za kršćane jedan je od najvećih izvora pomutnje što se tiče Starog zavjeta. Zbog toga, ova i sljedeće dvije lekcije bavit će se ovim pitanjem na ovaj ili onaj način.

Kako se savezi primjenjuju na kršćane?

Prvo trebamo postaviti pitanje zašto Bog djeluje preko saveza. Činjenica da je tako djelovao govori nešto jako važno o njemu. Je li on morao sklopiti saveze? Zar nije mogao donijeti spasenje svijetu bez njih? S obzirom na to da je sve što Bog kaže istina, zašto nam jednostavno nije rekao svoje planove bez nepotrebnog dodavanja obećanjâ? Zašto bi se on trebao zaklinjati i sklapati saveze? Odgovor glasi da je točno da nas je mogao spasiti bez davanja obećanja i zakletvi. On je uvijek želio spasiti svakoga tko se pouzda u njega i već to samo po sebi bilo je dovoljno da nam zajamči da će to učiniti, sve da nam to nikada nije ni rekao.

Međutim, Bog se nije zakleo radi sebe niti da bi osigurao da zaista učini ono što je rekao da će učiniti. Zakleo se (što uključuje sklapanje saveza) zato jer je želio da mi budemo sigurni da on neće promijeniti svoju namjeru. Ovo možemo vidjeti u priči iz [Postanka 15](#), koju smo pogledali u prethodnom odjeljku. Tamo je Bog sklopio savez s Abrahamom kao odgovor na Abrahamova pitanja i brige. U [Hebrejima 6,13-18](#) jasno se govori ista stvar, posebno u retku 17. Naravno da

on zna da će učiniti ono što kaže, ali želi da mi primimo sigurnost, izvjesnost i ohrabrenje. To je razlog zašto je odabrao savez kao oblik osiguranja. Savezi su nešto što su ljudi koristili i što su razumjeli, tako da ih je Bog upotrijebio radije nego da je izmislio neki drugi način odnosa sa svojim narodom kojim bi mu pomogao da razumije. Božje namjere s ljudskim rodom uvijek su bile dobre jer on se ne mijenja u svom karakteru. Nitko tko u njemu potraži utočište neće se razočarati nikada ([Iz 28,16](#); [Rim 10,11](#); [1 Pt 2,6](#)). On to zna i sklapa saveze da bismo to i mi mogli znati. On želi da mi imamo mir i sigurnost da smo sigurni kod njega.

Vidjeli smo da se svi savezi obećanja Starog zavjeta na ovaj ili onaj način primjenjuju na kršćane. Savez s Abrahamom sklopljen je s Abrahamom i njegovim sjemenom (ili potomkom; jednina), koji je Isus Krist, konačno sjeme ili potomak Abrahama. S obzirom na to da su svi koji se pouzdaju u Krista povezani s Kristom, svi koji se pouzdaju u Krista uključeni su u obećanja Abrahamu ([Gal 3,15-16.26-29](#)). Savez s Davidom je savez s Isusom, koji je naš kralj, i mi možemo biti sigurni da njegovo kraljevstvo neće imati kraja. Novi savez je konačni savez za nas, savez koji spaja sva Božja obećanja u Isusu i dijeli ih svakome tko se pouzda u njega ([2 Kor 1,20](#)).

Međutim, s obzirom na to da se savezi ne prenose na druge strane i da je Sinajski savez sklopljen između Gospodina i sinova Izraelovih, ne primjenjuje se izravno na kršćane. Istina je da je Izrael bio narod Božji u Starom zavjetu i da je Crkva Božji narod sada, ali Sinajski savez nije sklopljen s "narodom Božjim", nego sa sinovima Izraelovim. Crkva je nova pojava ([Ef 2,15](#)) i tako je Bog sklopio Novi savez s novom pojavom. Kršćani nisu povezani sa Sinajskim savezom. On je završio i nije više na snazi. To ima velike posljedice na to kako čitati veći dio Starog zavjeta. Kad je Gospodin govorio Izraelu (ili "djeci Izraelovoj", "sinovima Izraelovim", "Judii", "Efrajimu" ili "Jakovu", što su sve kolektivni izrazi za izraelski narod ili dio Izraela) i davao im određene upute ili obećanja, govorio im je u kontekstu Sinajskog saveza. Te stvari koje je govorio Izraelu nije govorio tebi i ne bi trebao oslanjati se na konkretna obećanja koja je Bog dao Izraelu i koja su porezana s uvjetima Sinajskog saveza.

Osim toga, Sinajski savez je raspušten. Gospodin je izvršio posljednje kazne kad su Rimljani uništili Jeruzalem i Hram 70. godine (istog dana godine židovskog kalendara kada su ga prethodno bili uništili Babilonci) i narod je drugi put prognan. Time je savez kao pravni dokument stupio izvan snage. Cijela Poslanica Hebrejima bavi se ovom temom. Posebno obrati pažnju na [8,13](#) gdje pisac predviđa raspuštanje Sinajskog saveza kad piše da je "zastario" i da će "uskoro nestati". To ne znači da Bog ne voli Jakovljeve tjelesne potomke.

Naravno da ih voli, jednako pojedinačno i kao skupinu, te će ih blagosloviti, ali ne zato jer je pravno obvezan to učiniti, nego zato jer je on takav Bog. Tako vidimo da Sinajski savez koji pratimo od Izlaska do Ponovljenog zakona nema pravnu snagu. Međutim, činjenica da je Sinajski savez sada završio, ne znači da nije jako vrijedan da ga čitaš.

Mojsijev zakon i kršćani

Postoji komplikacija. Kad govorimo o "Mojsijevom zakonu", obično mislimo na dijelove Sinajskog saveza koji je opisivao što je Izrael trebao činiti: Deset zapovijedi, upute za svećenike, zakone o osobnim ozljedama, itd. S druge strane, "zakon" ili "upute" (ili "Tora" na hebrejskom) Božje su Mojsijeve knjige: Postanak, Izlazak, Levitski zakonik, Brojevi i Ponovljeni zakon. One sadrže Mojsijev zakon, ali i priče i druge sadržaje. U Bibliji, posebno u Novom zavjetu, "Zakon" se ponekad odnosi na Sinajski savez i ponekad na Božje upute općenito.

Sinajski savez je završio, ali to ne znači da Božje upute nisu od vitalne važnosti. To je razlog zašto Bog može reći da će u Novom savezu, njegov zakon neće biti uklonjen, nego da će biti upisan u srca, unatoč tome što je Mojsijev zakon nestao. Postoji viši moralni zakon kojeg je Mojsijev zakon samo jedan od izvoda. Božji moralni zakon postoji vječno zato jer je izraz Božje nepromjenjive dobrote. Zato Novi zavjet može kritizirati kršćane jer pokušavaju slijediti Zakon, na primjer u Galaćanima, a može isto tako reći da se zahtjevi Zakona ispunjavaju u kršćanima kada živimo po Duhu ([Rim 8,4](#)). Bog je oduvijek znao da ljudski rod nikada neće biti dobar ili postati dobar tako da slijedi popis pravila poput onog u Sinajskom savezu. Nama je potrebna posebna Božja pomoć da bismo se promijenili iznutra prema van. Izraelov promašaj kroz nedržanje Zakona bila je demonstracija svakome da je to istina. Naravno, ako netko misli da može činiti bolje od Izraela, ima slobodu sâm pokušati živjeti svoj život prema popisu pravila. Nažalost, mnogi ljudi jako su zaposleni radeći upravo na ovom projektu, posebno u crkvama.

S obzirom na to da je cilj ovog tečaja da ti pomogne početi čitati Stari zavjet, a ne da te učini stručnjakom, neću potrošiti puno vremena na to kako tumačiti Mojsijev zakon. Ako ga smatraš danim Izraelu, da se ne odnosi na tebe kao što se odnosio na Izrael u starozavjetnom Izraelu, ali da odražava Božju nepromjenjivu moralnu narav, dobro si krenuo. Dok ćeš ga sve više upoznavati, sve više vidjet ćeš kako pokazuje kakav to svijet Bog želi za nas. Nikada ne

smiješ pomisliti da je Zakon na neki način loš.

To što je Bog dao Zakon Izraelu zapravo je bio jedan od najvećih činova milosti u povijesti Božjeg djelovanja s čovječanstvom. Ne samo da im je Zakon rekao što Bog želi i dao im dubok uvid u njegov karakter, nego je i nevjerojatno koristan opis stvarnosti. Zakon nam daje mnogo uvida u to kako Bog želi da živimo i zašto. Međutim, još više od toga, on je Božja riječ i zato ima posebnu snagu iscijeliti ljudsku dušu. Uvijek iznova Stari zavjet govori da će punjenje tvoga uma Božjim uputama promijeniti tvoje srce, iscijeliti tvoju dušu i transformirati tvoj život ([Ps 1](#); [Ps 119](#); [Jš 1,7-9](#)).

Ovo nije isto kao i reći: "Ako se držiš ovih pravila, onda će te Bog nagraditi ili ćeš dobiti dobre stvari, ili će te Bog više voljeti, ili će tvoja duša biti iscijeljena." U vrijeme Isusova dolaska, mnogi ljudi u Izraelu shvaćali su Božje upute kao nešto što su oni činili u svojoj snazi da bi bili dostojniji Božjeg blagoslova. Zakon zapravo nikada nije moga donijeti blagoslov na ovaj način zato jer Božja ljubav nije nešto što se može zaraditi. Ako to ne razumijemo, zapravo ne znamo kakav je Bog. Nikada ne možemo zaraditi dobre stvari od Boga, kao da nam je Bog nešto dužan, nego Božja riječ sama po sebi ima moć dati ljudskom srcu cjelovitost kad je prihvatimo i dozvolimo joj da ispuni naše umove.

Zaključit ću s retkom koji nas podsjeća da postoje moralna načela koja leže ispod Mojsijeva zakona i da ova ideja nije samo novozavjetna. Bog je podsjetio Izrael na to kad je njegov prorok rekao u Miheju 6,8

"Pokazao ti je, čovječe, što je dobro.

Ta što Gospod traži od tebe

osim da **vršiš pravdu i ljubiš milosrđe**

I smjerno sa svojim Bogom hodiš?"

To Bog želi od svake osobe: da živimo u poniznom odnosu s njim čineći pravicu i milosrđe.

Pitanja za grupe

1. Po čemu se Sinajski savez razlikuje od saveza s Abrahamom?
2. Zašto je Bog sklapao saveze? Što ti to govori o njemu? Kako se zbog toga osjećaš? Izaziva li to ili mijenja neke od tvojih misli o Bogu ili stavove o njemu?
3. Ako je bilo nemoguće držati se Sinajskog saveza (ili Mojsijevog zakona), je li ikada itko

bio blagoslovljen preko njega?

4. Ako je Izraelu bilo nemoguće držati se Mojsijevog zakona, na koji način je davanje tog zakona bilo čin Božje milosti?

5. Na koji način je Sinajski savez koristan kršćanima danas?

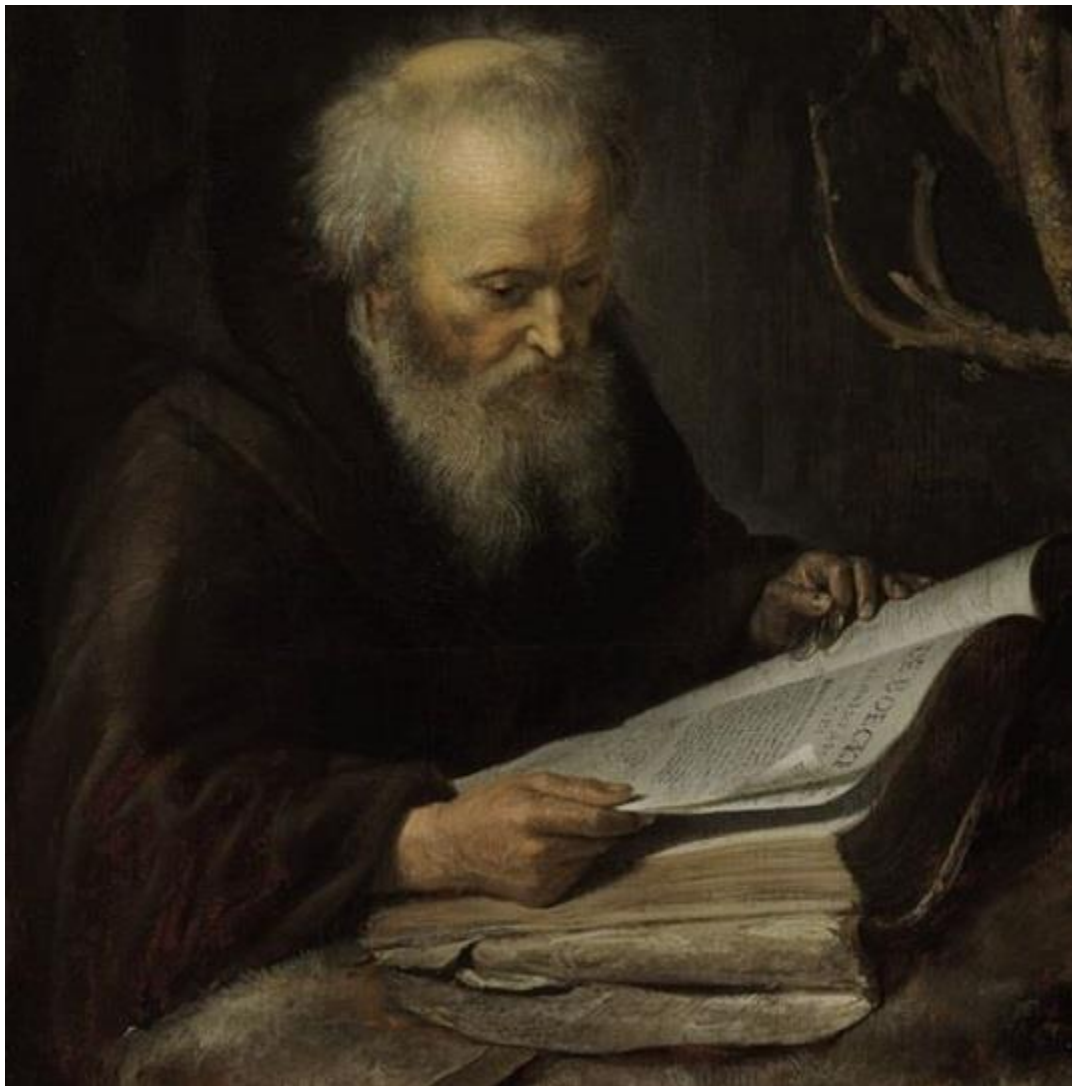
6. Autor opisuje Božji zakon kao opis stvarnosti. Što to znači? Kakav utjecaj to ima na način na koji gledaš na Božje zapovijedi?

7. Promijenjeno srce koje Gospodin želi da imaš uzrokovat će prirodno određene oblike izvanjskog ponašanja. O kakvim oblicima ponašanja i stavovima se ovdje radi?

Naziv	Poznate priče i ljudi
Temelji	Adam i Eva, Kajin i Abel, Noa i Potop
Obitelj	Abraham, Izak, Jakov, Josip
Ispunjenje i promašaj	Mojsije, deset pošasti, Izlazak, Deset zapovijedi, lutanje pustinjom Jošua, Jerihon, Rahaba, Debora, Gideon, Samson, Samuel, Ruta
Kraljevi	Šaul, David, Salomon
Kraljevstva	Ilija, Elizej, Ahab, Jona, Ezekija, Jošija, Izaija, Jeremija
Izbačeni	Ezekiel, Daniel, Nabukodonozor, ognjena peć
Vraćeni	Ezra, Nehemija, Estera

12

Pitanja koja kršćani postavljaju o Starom zavjetu: Prvi dio

Ne zaboravi: Bog je stvorio svijet kao dobro mjesto u kojem ga možemo upoznati i u kojem nas on može blagosloviti, ali mi smo se pobunili i uveli zlo u svijet. Zato je Bog odabrao jednu osobu, Abrahama, od koje će stvoriti narod Izrael, tako da kroz taj jedan narod može spasiti sve narode. Stari zavjet je priča o njima – priča o tome kako Bog priprema taj narod da bi on sâm mogao postati ljudsko biće rođenjem po ženi iz Izraela. Ovo je učinio zato da bi postao

Spasitelj i Kralj cijelom ljudskom rodu, ispunjavajući tako svoj prvotni naum za nas: da ga poznajemo i da nas blagoslovi.

Temelji - Obitelj – Ispunjenje i promašaj

Kralj – Kraljevstva

Izbačeni - Vraćeni

Prošli put promatrali smo saveze i vidjeli smo kako oni povezuju Stari i Novi zavjet. Također smo vidjeli kako razumijevanje tvog odnosa s određenim savezom ima velik utjecaj na razumijevanje onoga što je Bog napisao ljudima i za ljude pod tim savezom. Ovaj put pogledat ćemo neka od pitanja koja kršćani često postavljaju kad čitaju Stari zavjet.

Kad kršćani čitaju Stari zavjet, postoji nekoliko pitanja koja prirodno padaju na pamet iz više razloga. To su pitanja poput: "Kako su se ljudi spašavali u Starom zavjetu?" "Čemu su služile životinjske žrtve?" "Zar ne govore stručnjaci da je Stari zavjet nepouzdan?" "Zar Isus nije pokazivao neslaganje sa Starim zavjetom?" "Jesu li u Starom zavjetu ljudi imali Svetoga Duha" i: "Zašto u Starom zavjetu postoje čudni zakoni?" Sada ćemo se pozabaviti njima.

Kako su se ljudi spašavali u Starom zavjetu?

Sjećam se kad sam prvi put čuo odgovor na ovo pitanje koji sam mogao razumjeti. Odgovor je glasio da baš kao što smo mi sada spašeni vjerujući da je Isus došao i umro za naše grijehе, ljudi prije Krista bili su spašeni vjerujući da će on doći i umrijeti za njihove grijehе. Ovo je uobičajen odgovor zato jer se jako lako uklapa u naše razumijevanje spasenja. Držao sam se ovog odgovora godinama, sve dok nisam spoznao da mu istinitost nije vrlina. Lako se koristi jer zapravo starozavjetno spasenje čini istim onome što smatramo novozavjetnim spasenjem i ni na koji način nas ne izaziva.

Trebamo primijetiti jedno: Stari zavjet gotovo uopće ne govori o "spasenju" u smislu odlaska u nebo. Jedan razlog za to je taj da ljudi nisu znali mnogo o životu nakon smrti zato jer im Bog ništa nije rekao o njemu. Pretpostavljali su da je to sivo i prašnjavo mjesto gdje umrli postoje u nekoj zoni sumraka. Život je bio nešto što se živi sada i bilo je važno da je Bog vjeran da će biti s njima kroza sve, posebno kad je teško. Starozavjetni vjernici pouzdavali su se u Boga, rasli su u svojoj spoznaji njega i pokušavali mu biti poslušni.

Dakle, jesu li ljudi u Starom zavjetu "spašeni" u istom smislu kao što mi možemo biti i ako da, kako to? Evo nekoliko odlomaka. Jedno od najpoznatijih mjesta gdje vidimo spasenje u Starom zavjetu je Postanak 15,6:

"I povjerova Abram Gospodu, i on mu to uračuna u pravednost." Tu je i Joel 2,32: "I dogodit će se da će spašen biti svaki koji zazove ime Gospodnje." Pavao citira ovo da bi pokazao da su ljudi u Starom zavjetu spašavani vjerom, baš kao i u Novom ([Rim 4,1-5](#); [Rim 10,13-14](#); [Gal 3,5-7](#)). Ovo su dobri teološki reci o spasenju zato jer mnogo govore u malo riječi, ali oni nisu glavni način na koji vidimo spasenje u Starom zavjetu. Starozavjetno spasenje pokazuje se u duljim odlomcima u kojima Bog govori ili ljudi govore o Bogu.

Izaija 55,1-3. 6-7 [U prvom dijelu govori Bog]

1 "O, svi vi koji ste žedni,
dođite na vodu;

i koji novaca nemate,
dođite, kupite i jedite.

Dođite i kupite vina i mlijeka,
bez novaca i bez naplate.

2 Zašto trošite novac na ono što kruh nije,
i trud svoj na ono što ne siti?
Slušajte me pozornost, pa ćete jesti što je dobro
i duša će se vaša naužiti pretiline.

3 Priklonite uho svoje i dođite k meni;
poslušajte, i duša će vam živjeti."

"6 Tražite Gospoda dok se može naći,
zazovite ga dok je blizu.

7Nek opaki put svoj ostavi,
a čovjek bezakonik namisli svoje;
i nek se vrati Gospodu, i on će mu se smilovati, i
k Bogu našem, jer on prašta mnogo."

Izaija 44,2

Prijestupe sam tvoje kao maglu izbrisao, i grijehе tvoje poput oblaka. Vрати se k meni, jer sam te otkupio.

Izaija 45,22

Obratite se k meni, svi krajevi zemaljski, i spasit ćete se; jer ja sam Bog i drugoga nema.

Mihej 7,18-19

18 Tko je Bog kao ti,
koji prašta bezakonje i prelazi preko prijestupa
ostatka svoje baštine?

Ne zadržava do vijeka gnjev svoj,
jer on u milosrđu uživa.

19 On će se opet nama smilovati,
pokorit će bezakonja naša.

I sve njihove grijehе bacit ćeš u morske dubine.

Osim ovih odlomaka, i mnogi drugi sadrže izvještaje o spasenju. Na primjer, Rahaba i Naaman bili su oboje pogani koji su ispovjedili vjeru u Boga Izraelova. To znači da su svoju vjeru prebacili na izraelskog Boga. Ove obje situacije prikazane su kao slučajevi obraćenja. Znači li to da oni idu u raj? Jesu li znali da ih čeka nebo? Kratki odgovori na ova pitanja su: "Da, oni su otišli u raj" i: "Oni vjerojatno nisu znali to jer su jako malo znali o životu nakon smrti." Glavni trenutni učinak bio je da su počeli razvijati živi odnos s Bogom, što je dovelo do promjene u životu u sadašnjem svijetu.

Ljudi u Starom zavjetu nisu znali mnogo o tome što će se dogoditi nakon njihove smrti, ali znali su da će, ako se pouzdaju u Boga, s njima biti sve u redu. To je slično kao kad je mom prijatelju dijagnosticirana šizofrenija i kad je rekao drugom pacijentu u psihijatrijskoj bolnici: "Nemam odgovore, ali znam da je put kroz ovo držati se Boga." [Psalam 49](#) odražava ovu vrstu snažne vjere koja nije bila toliko informirana kao što je naša. Nakon što piše kako će ljudi ljudi koji se pouzdaju u bogatstva sići u Šeol (mjesto mrtvih ili grob), kaže: "A moju će dušu Bog ugrabiti podzemlju iz pandža i milostivo me primiti." Starozavjetni vjernik koji je razmišljao o Božjem milosrđu mogao je vidjeti da, s obzirom na to da njegovo milosrđe nema kraja, onda ono ne prestaje ni nakon smrti, bez obzira na to što nije imao više informacija od toga.

U Starom zavjetu Bog govori ljudima da se pouzdaju u njega – pouzdaju se u njega da će voditi brigu o njihovim svakodnevnim potrebama, pouzdati se da će ih štititi od strašnih opasnosti, pouzdati se na svakom području njihovih života. Oni koji su se pouzdali u njega, vidjeli su da je on pouzdan. Stvarno je vodio brigu o njima. Vidjeli su da, kad se pouzdaju u Boga, on

također stavlja mir u njihova srca. Ovaj starozavjetni temelj razlog je zašto Isus u svom naučavanju može krenuti od pretpostavke da je Bog vjerodostojan i da njegovi slušatelji to znaju. Isusovi izvorni slušatelji čitali su ili slušali Stari zavjet koji je pun svjedočanstava Božje vjernosti u stvarnome svijetu.

Isus je indirektno naučavao starozavjetno spasenje kad je govorio o temi uskrsnuća. Rekao je: "A o tome da mrtvi ustaju, niste li pročitali u knjizi Mojsijevoj ono o grmu, kako mu Bog reče govoreći: 'Ja sam Bog Abrahamov i Bog Izakov i Bog Jakovljevi'? Nije on Bog mrtvih, nego Bog živih. Vi ste dakle u velikoj zabludi" (Mk 12,26-27). Opažaj li pretpostavke koje upotrebljava? Gospodin je bio Abrahamov Bog i zato će uvijek biti Abrahamov Bog. Smrt neće prekinuti tu činjenicu. Ali kako je Gospodin bio Abrahamov Bog? Vrlo jednostavno: Abraham mu je bio vjeran. Abraham je vjerovao Bogu, pouzdao se u Boga.

Ako živiš u odnosu s Bogom, to nikada neće prestati zato jer Bog ne želi to prekinuti. Želi li netko tko je u zdravom odnosu punom ljubavi s drugom osobom ikada reći: "Želim da umre i ode"? To se može jedino dogoditi ako netko koga volimo pati, ali da možemo prekinuti patnju i vratiti osobu, učinili bismo to istog trena. To vrijedi i za voljene kućne ljubimce pa kako neće mnogo više za ljude koje je Bog dovoljno volio da je umro za njih? Ono što vrijedi za Abrahama, vrijedi za svakoga prije Krista. Ako je Gospodin bio njihov Bog, onda je on i dalje njihov Bog, ili kako bismo mi rekli, onda su spašeni. Kao što je Isus rekao: "Svi njemu žive" ([Lk 20,38](#)).

Sažeto rečeno, u Starom zavjetu ljudi su ostvarivali odnos s Bogom po vjeri i bila im je pripisana pravednost kao dar na temelju njihove vjere u Boga, a ne na temelju njihovog prihvaćanja nečega što im je bilo rečeno o Bogu – na temelju pouzdanja u njega, vjernosti njemu i prepuštanja sebe Bogu.

Čemu su služile životinjske žrtve?

Možda se pitaš koja je uloga životinjskih žrtava. Zar ljudi nisu trebali prinostiti krvne žrtve da bi primili oprostjenje? Očito je da su ljudi prinostili životinjske žrtve. I zapravo je Bog dao Izraelu religijski sustav koji je uključivao životinjske žrtve kao njegov važan dio. Ako si počinio određene grijeha, treba si prinijeti određenu žrtvu da bi primio oprostjenje. Zato, jesi li trebao prinijeti krvnu žrtvu svaki put kad bi sagriješio da bi ti bilo oprosteno? Ne, nisi trebao.

Sjeti se da je Izraelov savez s Gospodinom bio jedinstven zato jer je značio da samo ovaj narod

može biti siguran da je prihvatljiv Bogu i da ima Božju naklonost. U uputama je vrlo jasno napisano što je narod trebao činiti da bi održavao ovaj odnos i što su pojedinci trebali činiti da bi imali pristup Bogu. Ovi zahtjevi uključivali su žrtve. Ako čitaš pažljivo, onda ćeš vidjeti da nisu postojale žrtve za oprostjenje ozbiljnih, namjernih grijeha. Ako si sagriješio namjerno, onda je tvoja jedina nada bila ispovjediti grijeh, prepustiti se Božjem milosrđu i nadati se da će ti oprostiti. Vidimo kako u ogromnoj većini slučajeva kod onih koji to čine da Bog oprašta svima koji njemu priznaju svoje grijeh. Da bi dobio oprostjenje, samo ga moraš tražiti. To vidimo u [Psalmu 51](#), koji cijeli govori o ispovijedanju grijeha i traženju oprosta. Njegov pisac kralj David kaže:

"Jer žrtva ti se ne mili ako ti je dajem,
paljenicom ti se ne ugađa.
Žrtve su Bogu duh slomljen;
srce slomljeno i skrhan, Bože, nećeš prezreti!" (Ps 51,16-17).

U Starom zavjetu nisu prinosili žrtve zato da bi im bilo oprošteno. Bog čak kaže da odbacuje žrtve ljudi kojima srca nisu na pravome mjestu.

Ako mi i prinesete paljenice i prinosnice svoje,
neću ih prihvatiti;
na pomirnice od vaše tovljenčadi
neću ni pogledati.
Nego nek pravda poteče ko voda,
i pravednost ko bujica silna. (Am 5,22.24)

Bog je zapravo tražio iskreno raskajano srce, srce koje traži Božji put, put pravednosti, a ne svoj put. David je također pisao o drugoj situaciji u kojoj je sagriješio:

1 Blažen onaj
kojemu je prijestup oprošten,
kojemu je grijeh pokriven!
2 Blažen čovjek
kojemu Gospod ne ubraja bezakonje
i u čijemu duhu nema prijevare!

3 Dok sam šutio,
kosti mi se postaraše
od jecanja moga povazdan.
4 Jer danju i noću
tvoja me ruka tištila,
u sušu ljetnu
krjepkost mi se prometnu.
5 Grijeh svoj tebi obznanih
i bezakonje svoje nisam krio.
Rekoh: 'Priznat ću
Gospodu prijestupe svoje',
i ti oprosti
bezakonje grijeha mojega.
6 Zato nek ti se moli svaki pobožnik
u vrijeme dok te se još može naći;
doista, velike vode potopne
do njega doprijeti neće.
7 Ti moje si skrovište;
od nevolje ti ćeš me sačuvati,
okružiti me pjesmama izbavljenja. (Ps 32,1-7)

Dakle, ljudi koji su prinostili žrtve nepokajana srca nisu primili oprostjenje, a ljudi koji su se pokajali, ali nisu prinijeli žrtvu, primili su oprostjenje, iako je prinošenje žrtve bio prirodan rezultat raskajanog srca. Čini se da oprostjenje uzrokuje ono što se događa u srcu, a ne izvanjski postupak.

Pod Mojsijevim savezom žrtve su bile način održavanja odnosa s Bogom, ali oprostjenje je dolazilo kroz ispovijedanje grijeha Bogu (vidi r. 5 gore). Nijedna životinjska žrtva nikada nije bila sredstvo za postizanje oprostjenja. Kad je pisac Poslanice Hebrejima napisao: "Jer nemoguće je da krv bikova i jaraca oduzme grijehe" (Heb 10,4), nije uveo neku potpuno novu ideju. Ta ideja jasno se navodi u starozavjetnim prorocima. Prije Mojsijevog saveza, ljudi poput Noe i Abrahama prinostili su krvne žrtve Bogu iz različitih razloga, ali nisu ih prinostili s jednom svrhom: da bi zaradili Božje oprostjenje. Možda bismo trebali razmišljati o njima kao o vrlo ozbiljnom načinu izražavanja zahvalnosti ili pokajanja, iako je u taj običaj duboko

zakopan bio i snažan znak koji je ukazivao na kasniju Isusovu žrtvu – žrtvu Janjeta Božjeg za grijeh svijeta. Međutim, oni to nisu znali.

Ako baš želimo analogiju, žrtve su bile nešto poput ispovijedanja grijeha danas. Danas, kršćanin koji je sagriješio treba to ispovjediti, složiti se s tim da je to bio grijeh, da bi održao ispravan odnos s Bogom ([1 Iv 1,9](#)). Ako to ne učinimo, ponašamo se poput Adama, koji se skrivao u vrtu, ili Jone, koji je bježao od Boga. Nijedan od njih dvojice nije imao odnos s Bogom u tom trenutku, kao što ga nemamo ni mi dok odbijamo priznati da smo sagriješili.

Pitanja za grupe

1. Kako bi opisao način na koji je starozavjetni vjernik shvaćao spasenje?
2. Na koji način razmišljanje o starozavjetnom spasenju utječe na tvoje sadašnje razmišljanje o životu? Na razmišljanje o tvom spasenju?
3. Možeš li objasniti zašto ima smisla tvrditi da će svi koji imaju odnos s Bogom živjeti zauvijek?
4. [Rimljanima 12,1](#) Na koji način mi danas trebamo biti žrtva? Što je bila žrtva i po čemu je 12,1 slično žrtvi? Opiši što znači prikazati sebe kao žrtvu.
5. Ako nas Bog ne smatra krivima za grijeh zbog Isusove žrtve ([Heb 10,10-14](#)), zašto je važno ispovijedati svoje grijeh?

Naziv	Poznate priče i ljudi
Temelji	Adam i Eva, Kajin i Abel, Noa i Potop
Obitelj	Abraham, Izak, Jakov, Josip
Ispunjenje i promašaj	Mojsije, deset pošasti, Izlazak, Deset zapovijedi, lutanje pustinjom Jošua, Jerihon, Rahaba, Debora, Gideon, Samson, Samuel, Ruta
Kraljevi	Šaul, David, Salomon

Kraljevstva	Ilija, Elizej, Ahab, Jona, Ezekija, Jošija, Izaija, Jeremija
Izbačeni	Ezekiel, Daniel, Nabukodonozor, ognjena peć
Vraćeni	Ezra, Nehemija, Estera

13

Pitanja koja kršćani postavljaju o Starom zavjetu: Drugi dio

Ne zaboravi: Bog je stvorio svijet kao dobro mjesto u kojem ga možemo upoznati i u kojem nas on može blagosloviti, ali mi smo se pobunili i uveli zlo u svijet. Zato je Bog odabrao jednu osobu, Abrahama, od koje će stvoriti narod Izrael, tako da kroz taj jedan narod može spasiti sve narode. Stari zavjet je priča o njima – priča o tome kako Bog priprema taj narod da bi on sâm mogao postati ljudsko biće rođenjem po ženi iz Izraela. Ovo je učinio zato da bi postao Spasitelj i Kralj cijelom ljudskom rodu, ispunjavajući tako svoj prvotni naum za nas: da ga

poznajemo i da nas blagoslovi.

Temelji - Obitelj – Ispunjenje i promašaj

Kralj - Kraljevstva

Izbačeni – Vraćeni

Što trebam raditi kad ne razumijem nešto?

Kad god proučavaš Bibliju, moraš to činiti u razgovoru s Bogom. Bog nam je dao Bibliju da bismo ga mogli upoznati. Osim toga, on je poput šefa koji baca na stol priručnik firme novom zaposleniku na izlasku iz prostorije i govori: "Ovo su upute. Pročitaj ih da bi shvatio što mi radimo i što ti trebaš raditi. Kad završiš, potraži me." On želi da ga poznajemo i pomoći će nam kad god ga zamolimo. Dakle, dok čitaš, čini to u razgovoru s Bogom. Ako nešto ne razumiješ, zamoli za pomoć i nastavi čitati i razmišljati o tome. Možeš zamoliti zrelijeg brata ili sestru u Kristu za pomoć. Ako i dalje ne razumiješ, možeš pretpostaviti da je to nešto što će te Gospodin naučiti jednoga dana, a ne upravo sada – nije presudno da sve potpuno razumiješ. Samo se pouzdaj u Boga i nastavi.

Zar Isus nije pokazivao neslaganje sa Starim zavjetom?

U Propovijedi na gori Isus je rekao: "Čuli ste da je rečeno: 'Oko za oko i zub za zub'" i zatim ispravlja ovaj nauk govoreći: "Ali ja vam kažem: Ne opirite se zloму! Naprotiv, udari li te tko po tvojemu desnom obrazu, okreni mu i drugi" ([Mt 5.38-39](#)). S obzirom na to da je načelo "oko za oko" iz Starog zavjeta, ovo zvuči kao da je rekao da je Stari zavjet u krivu. Međutim, Isus zapravo ne govori o tom retku iz Starog zavjeta. On govori o tome što su ljudi rekli o tom retku. "Oko za oko" bio je poziv na proporcionalan i razuman odgovor na ozljedu. Ovo je bilo dano kao granica odmazde i s namjerom da zaustavi spiralne cikluse osvete koji se tako često javljaju. Neki učitelji okrenuli su ovo naglavačke i iskoristili ove retke kao opravdanje za osvetu, unatoč tome što Stari zavjet izričito daje upute ljudima da se ne osvećuju ([Lev 19,18](#)). To je ono s čime se Isus ne slaže. Osim toga, on nadilazi ono što se naučava u ovom retku tako što opisuje kako će osoba koja doista razumije stvarnu prisutnost i blizinu Božju prirodno

reagirati na uvredu (s obzirom na to da je pljuska više uvreda nego napad).

Ako pročitaš cijelu propovijed u [Mateju 5-7](#), vidjet ćeš da Isus u svom uvodu kaže da nije došao ukinuti Stari zavjet ([Mt 5,17](#)). U Isusovo vrijeme mnogobrojni nauci Starog zavjeta zloupotrebljavani su ritualističkim ili legalističkim shvaćanjem. To je sprječavalo da Zakon stvara dobre učinke, kako je zapravo trebao. O tome se zapravo radi u njegovim brojnim "isprawkama" Starog zavjeta. Isus nikada nije rekao da je Stari zavjet u krivu, nego samo da su ga ljudi pogrešno protumačili.

Zar stručnjaci ne govore da je Stari zavjet nepouzdan?

Na ovo pitanje trebam dati vrlo kratak odgovor. Iz nekog razloga ovo pitanje zahtijeva odgovor koji je vrlo kratak ili prilično dug. Napisao sam dulji odgovor i objavit ću ga kasnije izvan ovog tečaja za one koje to zanima.

Vrlo kratak odgovor glasi da vjernici u Starom zavjetu nisu imali Duha Svetoga na način kako ga imaju kršćani danas, ali imali su pristup Božjoj snazi kad su bili odabrani za obavljanje određenog posla ([Izl 31,1-5](#)). Međutim, Duh se također mogao povući od te osobe. Kad je Šaul postavljen za kralja, Duh je sišao na nj ([1 Sam 10,6-9](#)). Ali kasnije, nakon što se Šaul odvratio od Boga, Duh ga je napustio ([1 Sam 16,14](#)).

Starozavjetni vjernici također su mogli imati Duha Svetoga na određeni način ako su zamolili da ga prime. To je naučavao Isus ([Lk 11,13](#)). Zato se čini da je Duh Sveti bio dostupan vjernicima u vrijeme Starog zavjeta, ali bio je prisutan samo u mjeri u kojoj su ljudi tražili vezu s Bogom. Nije jasno kakvu vrstu sile im je davao, ali to nije bilo jednako sili koju daje danas.

Jesu li ljudi u Starom zavjetu imali Duha Svetoga?

Na ovo pitanje trebam dati vrlo kratak odgovor. Iz nekog razloga ovo pitanje zahtijeva odgovor koji je vrlo kratak ili prilično dug. Napisao sam dulji odgovor i objavit ću ga kasnije izvan ovog tečaja za one koje to zanima.

Vrlo kratak odgovor glasi da vjernici u Starom zavjetu nisu imali Duha Svetoga na način kako ga imaju kršćani danas, ali imali su pristup Božjoj snazi kad su bili odabrani za obavljanje

određenog posla (Izl 31,1-5). Međutim, Duh se također mogao povući od te osobe. Kad je Šaul postavljen za kralja, Duh je sišao na nj (1 Sam 10,6-9). Ali kasnije, nakon što se Šaul odvratio od Boga, Duh ga je napustio (1 Sam 16,14).

Starozavjetni vjernici također su mogli imati Duha Svetoga na određeni način ako su zamolili da ga prime. To je naučavao Isus (Lk 11,13). Zato se čini da je Duh Sveti bio dostupan vjernicima u vrijeme Starog zavjeta, ali bio je prisutan samo u mjeri u kojoj su ljudi tražili vezu s Bogom. Nije jasno kakvu vrstu sile im je davao, ali to nije bilo jednako sili koju daje danas.

Zašto u Starom zavjetu postoje čudni zakoni?

Mojšijev zakon sadrži neke vrlo neobične zakone, kao što je zabrana ujarmljivanja dviju životinja različite vrste za oranje polja, zabrana sijanja više od jedne vrste sjemena na jedno polje ili izrada tkanina od različitih vrsta materijala (nisu smjeli tkati zajedno lan i vunu, na primjer). A tu su i prehrambeni zakoni. Mogli su jesti ribu koja ima i ljuske i peraje. Nisu smjeli jesti kukce, osim nekih vrsta skakavaca i zrikavaca bez krila.

Ovi i slični zakoni izgledaju jako neobično, ali iza njih stoji ideja koji objašnjava većinu njih. To je ideja svetosti.

Izrael je bio poseban narod, odvojen i posvećen Bogu. Bog je imao poseban plan u kojem ih je želio upotrijebiti da bi blagoslovio svijet i zato je bilo važno da su oni ostali odvojeni i različiti od svijeta. Mnogi zakoni simbolički odražavaju tu istinu. Jedno veliko objašnjenje "čudnih" zakona čini se da je cilj da se Izrael drži podalje od određenih poganskih religijskih praksi, kao što je bilo brijanje krajeva brade ([Lev 19,27-28](#)). Na taj način poganski susjedi Izraela oplakivali su svoje mrtve. Božji narod nije smio oponašati njihove prakse, nego je trebao biti drugačiji.

Shvaćanje svetosti baca dodatno svjetlo na još neke "čudne" zakone bolje od bilo čega drugog. Pogledajmo što Bog kaže u Levitskom zakoniku:

24 A vama sam rekao: Vi ćete zaposjesti njihovu zemlju i ja ću vam je dati da je zaposjednete, zemlju kojom teče med i mlijeko. Ja sam Gospod, Bog vaš, koji sam vas odijelio od ostalih naroda.

25 Lučite dakle čiste životinje od nečistih i nečiste ptice od čistih; i ne opoganjujte duše svoje ni životinjom ni pticom ni bilo čime što gmiže po zemlji, što sam za vas odvojio kao nečisto. I

budite mi sveti, jer sam svet ja, Gospod; i odijelio sam vas od ostalih naroda da budete moji. (Lev 20,24-26)

Biti "svet" znači biti "odvojen", biti savršen i potpun. Možda trebamo reći da biti svet znači biti nešto savršeno, čitavo, cjelovito i zato odvojeno ili stavljeno sa strane zato jer se ne miješa s drugim stvarima. Ne znači uvijek "moralno čisto". Ovdje je ideja bila da je Izrael trebao biti različiti od drugih naroda da bi mogao biti Božji alat za spašavanje svih naroda. Mi bismo rekli da je najvažniji način po kojem su trebali biti različiti bio moralan, ali Bog je išao mnogo dalje i pozvao svoj narod da bude različit na neke kulturološke načine, ali i simbolički.

Upravo zato jer je Izrael trebao biti odvojen i nepomiješan, Zakon je zabranjivao miješanje sjemena u polju, vlakana u tkanini i različitih vrsta životinja u istom jarmu. To također objašnjava mnoge prehrambene zakone. Djeca Izraelova trebala su jesti meso životinja koje u cijelosti spadaju u jednu kategoriju, onako kako su ih ljudi onog vremena doživljavali. "Prava" riba ima ljuske, škrge i peraje. Ako životinja živi u vodi, ali nema nešto od toga, onda se nalazi između kategorija i nije prava riba. Pravo leteće biće je pernata ptica koja jede sjemenje i kukce. Ptice koje love životinje ili koje jedu strvinu zabranjene su, kao što su i šišmiši i leteći kukci.

Postoje i drugi čimbenici koje treba držati na umu. Jedan od njih je simboličnost. On ima veze s mjestom gdje životinja nalazi sebi hranu. Školjkaši i ribe bez ljuski, kao što su somovi, hrane se pri dnu vode i žive od otpada i izmeta, te zato nisu dozvoljeni za hranu. Predatori koji se hrane drugim životinjama također su zabranjeni, kao i životinje koje se hrane strvinom. Nijedna od tih stvari nije dostojna da se njome održava život. Sljedeći čimbenik je Božje milosrđe. Nije bilo u redu jesti kukce, uz iznimku skakavaca i njihovih srodnika. U ona vremena, skakavci bi povremeno dolazili u rojevima i proždirali velik dio usjeva o kojima je ovisilo preživljavanje obitelji. Bog je umanjio zabranu jedenja kukaca da bi dozvolio ljudima koje je ovo zadesilo da barem djelomično nadoknade gubitak tako da jedu baš skakavce ([Lev 11,20-23](#)). Ovo je fina ilustracija da su Bogu važnije čovjekove potrebe od ceremonijalnih zahtjeva.

Sljedeće popularno objašnjenje ovih zakona kaže da oni odražavaju Božje pravo "znanstveno" shvaćanje svijeta. Danas vidimo da neki od ovih zakona "slučajno" traže od Izraelaca da uvedu dobru praksu na području javnog i privatnog zdravstva. Zakon traži karantenu za neke vrste bolesti, javno održavanje čistoće, čistu hranu i izbjegavanje kontakta s truplima. Ove stvari

nama danas imaju smisla i zato ne mislimo da su to "čudni" zakoni. Međutim, ne smijemo zaboraviti da su u Mojsijevo vrijeme bili jednako neobjašnjivi kao i gore spomenuti zakoni. Izraelci su trebali zakapati svoj izmet ne zbog bakterija ili muha ili da bi sačuvali svoje zdravlje, nego zato jer je među njima bio Bog i on ne bi trebao gledati nešto tako nečisto ([Pnz 23,13-14](#)). Ovaj ceremonijalni zakon imao je popratnu posljedicu uvođenje čistoće, ali navedeni razlog za davanje tog zakona nisu dobre prakse javnog zdravlja. Drugi primjer je da su Izraelci shvaćali da trebaju izbjegavati kontakt s mrtvim stvarima zato jer su posvećeni Bogu života. Oni nisu ništa znali o bakterijama.

Lako je ići predaleko s tumačenjem "usputne koristi". Neki biblijski učitelji pretpostavljaju da, s obzirom da vidimo znanstveni smisao u nekim od zakona, svaki od njih ima skriven "znanstveni" temelj. Krajnji rezultat toga je da se kršćani vrate pod Mojsijev zakon zato jer se smatra da je on znanstveni opis kako trebamo živjeti. Ali to nije poanta Mojsijevog zakona.

Pitanja za grupe

1. Vidimo da su u Isusovo vrijeme zloupotrebili Bibliju da bi opravdali loše ponašanje. Čine li to ljudi danas? Na koji način?
2. Koji način čitanja Starog zavjeta je doveo do opravdavanja lošeg ponašanja? Koji stav su imali ti učitelji? Može li se to dogoditi nama danas?
3. Što misliš o tome što učenjaci govore o Starom zavjetu? Jesi li čuo mnogo onoga što oni govore? Koliko su važne njihove ideje za nas dok čitamo? Kakvu ulogu trebaju imati ideje i uvidi učenjaka na obične čitatelje Starog zavjeta?
4. Kako bi objasnio ideju svetosti? Vidimo da Božji narod treba biti "svet" zato jer je Bog "svet". Je li naša svetost jednaka Božjoj svetosti? Na koji način je svetost na koju smo mi pozvani slična Božjoj svetosti? Na koji način je različita?

Naziv	Poznate priče i ljudi
Temelji	Adam i Eva, Kajin i Abel, Noa i Potop
Obitelj	Abraham, Izak, Jakov, Josip

Ispunjenje i promašaj	Mojsije, deset pošasti, Izlazak, Deset zapovijedi, lutanje pustinjom Jošua, Jerihon, Rahaba, Debora, Gideon, Samson, Samuel, Ruta
Kraljevi	Šaul, David, Salomon
Kraljevstva	Ilija, Elizej, Ahab, Jona, Ezekija, Jošija, Izaija, Jeremija
Izbačeni	Ezekiel, Daniel, Nabukodonozor, ognjena peć
Vraćeni	Ezra, Nehemija, Estera

Važne zaključne misli

Iskreno se nadam da ti je ovaj tečaj Starog zavjeta bio na korist. Učitelj kaže da možeš ići :)

Nastavi čitati Stari zavjet i rasti bliže Bogu kojeg on otkriva.